

**OPERATIONAL PROGRAMME UNDER THE
'INVESTMENT FOR GROWTH AND JOBS' GOAL**

CCI	2014BG05M2OP001
Title	Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“
Version	1.0
First year	2014
Last year	2020
Eligible from	2014-1-1
Eligible until	2023-12-31
EC decision number	
EC decision date	
MS amending decision number	
MS amending decision date	
MS amending decision entry into force date	
NUTS regions covered by the operational programme	BG - БЪЛГАРИЯ (BULGARIA)

1. STRATEGY FOR THE OPERATIONAL PROGRAMME'S CONTRIBUTION TO THE UNION STRATEGY FOR SMART, SUSTAINABLE AND INCLUSIVE GROWTH AND THE ACHIEVEMENT OF ECONOMIC, SOCIAL AND TERRITORIAL COHESION

1.1 Strategy for the operational programme's contribution to the Union strategy for smart, sustainable and inclusive growth and to the achievement of economic, social and territorial cohesion

1.1.1 Description of the programme's strategy for contributing to the delivery of the Union strategy for smart, sustainable and inclusive growth and for achieving economic, social and territorial cohesion.

Оперативна програма “Образование и наука за интелигентен растеж 2014-2020 г.” вписва своята логика в две основни задачи:

- Да бъде сред ключовите инструменти за постигане на целите, приети от България в границите на Стратегията “Европа 2020”.
- Да служи като ефикасно средство за прилагане на политики по сближаване, съгласно дневния ред на национално и общностно равнище.

1.1.1. Референтни документи

Посочените задачи определят характера на **основните референтни документи**, в които е изложена *проблематиката*, обект на интервенция по линия на Оперативната програма:

- Стратегията “Европа 2020” като отправната точка в процеса на планиране и нейните водещи инициативи:
  - Програма в областта на цифровите технологии за Европа
  - Съюз за иновации
  - Младежта в движение
  - Европа за ефективно използване на ресурсите
  - Индустриална политика за ерата на глобализацията
  - Програма за нови умения и работни места
  - Европейска платформа срещу бедността
- Националната програма за реформи като перспектива на поставените проблеми в български контекст.
- Специфичните препоръки по отношение на България от 2013 г. COM(2013) 352]
- Резултатите от дълбочинните наблюдения съгласно Регламент ЕС/1176/2011 за превенция и корекция на макроикономическите дисбаланси. [Results of

in-depth reviews under Regulation (EU) No 1176/2011 on the prevention and correction of macroeconomic imbalances]

- Партньорското споразумение с Европейската комисия.

Специфичните секторни документи, използвани при анализа на нуждите от програмно финансиране са:

- *Общностни:*
  - Стратегия на ЕС за Дунавския регион
  - Комюнике от Букурещ на министрите, отговорни за висшето образование: “Да използваме потенциала си по най-добрия възможен начин – консолидиране на Европейското пространство за висше образование” (2012 г.)
  - Стратегия за мобилност 2020 за Европейското пространство за висше образование (2012 г.)
  - Изявление на Третия форум на Болонската политика: Отвъд Болонския процес – създаване и свързване на национални, регионални и световни пространства за висше образование (2012 г.)
  - Съобщение от Комисията до Европейския парламент, до Съвета, до Европейския икономически и социален комитет и до Комитета на регионите: “В подкрепа на растежа и създаването на работни места – програма за модернизиране на системите за висше образование в Европа” (2011 г.)
  - „Комюнике от Брюж относно засилването на европейското сътрудничество в областта на професионалното образование и обучение за периода 2011—2020 г.
  - Съобщение от Комисията до Европейския парламент, до Съвета, до Европейския икономически и социален комитет и до Комитета на регионите: “Нов импулс за европейското сътрудничество в професионалното образование и обучение за подкрепа на стратегията „Европа 2020”
  - Препоръка на Комисията от 20.02.2013 г. „Инвестициите в децата: прекъсване цикъла на неравностойното положение“ (Commission recommendation of 20.2.2013 Investing in children: breaking the cycle of disadvantage).
  - Доклад за напредъка в областта на Европейското научноизследователско пространство, 2013 г.;
  - Стратегия за главните базови технологии – мост към растеж и заетост“ /* COM/2012/0341 final */;
  - Доклад за състоянието на Съюза за иновации – иновационен профил България.
- *Национални:*

- Национална стратегия за научни изследвания на Р България (Приета с Решение на Народното събрание от 28.07.2011 г.)
- Стратегия за развитие на висшето образование в Р България 2014-2020
- Иновационна стратегия за интелигентна специализация на Р България
- „Националната квалификационна рамка, приета с РМС 96 от 2 февруари 2012 г.;
- Национални стратегически и секторни документи, свързани с програмен период 2014 – 2020 г.
- Национална програма за развитие “България 2020”
- Конвергентна програма на Република България (2014 – 2017 г.)
- Национална програма за развитие на училищното образование и предучилищното възпитание и подготовка 2006 – 2015 г.
- Национална стратегия за младежта 2010 – 2020. (Приета от Министерски съвет на 06.10.2010 г.)
- Национална пътна карта за научна инфраструктура (Приета с Решение № 692 на Министерския съвет от 21.09.2010 г.)
- Стратегия за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства до 2004-2015 г. (Документът е приет с Заповед на Министъра на образованието от 11.06.2004 г.)
- Национална стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020) (одобрена с Решение на Министерския съвет № 1 от 5 януари 2012 г., приета с Решение на Народното събрание от 1 март 2012 г.)
- Рамкова програма за интегриране на ромите в българското общество (2010 – 2020 г.)
- Национален план за действие по инициативата „Десетилетие на ромското включване 2005 – 2015 г.”
- Национална стратегия за насърчване на равнопоставеността на половете за периода 2009 – 2015 г.
- Национална стратегия за демографско развитие на Р България;
- Стратегия за осигуряване на равни възможности на хората с увреждания;
- Национална стратегия за регионално развитие на Република България;
- Национална стратегия за детето 2008-2018;
- Националната стратегия „Визия за деинституционализация на децата в Република България;

- Националната програма за гарантиране правата на децата с увреждания 2010-2013 г.;
- Концепция за държавна политика в областта на правосъдието за детето;
- Национална стратегия за учене през целия живот за периода 2014 – 2020 година;
- Стратегия за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система (2013 – 2020).

1.1.2. Потребности/Нужди от финансова интервенция:

Анализът на посочените референтни документи очертава няколко тематични полета, в които са концентрирани нуждите от прилагане на целенасочени мерки чрез ресурса на Оперативна програма “Образование и наука за интелигентен растеж 2014-2020 г.”:

А. Научно-изследователска дейност:

Потребностите в тази сфера попадат в няколко групи:

А.1. Потребности на макро равнище (Потребност да се да се увеличат ресурсите за инвестиции)

Интензитетът на НИРД в България е нараснал от 0,45% през 2007 г. до 0,64% през 2012 г., стойност която все още е доста под националната цел в Европа 2020 1,5% и настоящата средна стойност за ЕС 2.06%. Докато интензитетът на НИРД в публичния сектор е намалял до 0,24% през 2012 г. (най-ниската стойност в ЕС), то интензитетът на НИРД в стопанския сектор се е увеличил до 0,39% което отговаря на слабото нарастване на интензивността на използване на знания в икономиката. Неефективността и фрагментацията при разпределянето на фондовете за научни изследвания и иновации, допълнено от недостатъчното и намаляващо публично финансиране засега пречи за изграждането на стабилен и устойчив капацитет за научни изследвания и иновации в България, а също обяснява и много бавните темпове на подобряване на върховите постижения в науката и технологията, както и продължаващите трудности, произтичащи от „изтичането на мозъци” от средите на най-квалифицираните и талантливи млади изследователи.

Друг фактор за увеличаване на инвестициите в националната НИРД на национално равнище е относително високият дял на финансиране от чужбина, който е бил средно 7% за периода 2000-2009 г. и е нараснал експоненциално до 43,9% през 2011 г. Макар това да показва сравнително добрия капацитет на българската научна общност да търси и работи в мрежи и да се интернационализира, то не може да замести ниското равнище на заплащане и остарялата научноизследователска инфраструктура. Заплахата от загуба на конкуренти позиции в Европа и в международен план се засилва от много слабото усвояване на структурните фондове, отпуснати на България за програмния период 2007-2013 г.: от определените 6.7 милиарда евро само 293 милиона евро са предназначени за НИРД и то предимно за иновационни разработки в малките и средните

предприятия (МСП). Когато към това се прибавят и намаляващите национални публични инвестиции за НИРД през последните години, то води до слабо изпълнение на Националната пътна карта за научноизследователска инфраструктура.

С цел да обърне тази негативна тенденция българското правителство подчертава значението и необходимостта от специална ОП за увеличаване на върховите научни постижения, включително обучението и задържането на нови поколения висококвалифицирани специалисти в страната, като се отваря за сътрудничеството между промишлеността и науката и облекчава системата за кариерно развитие. Само така може да се опази устойчивостта на инвестициите в целевите институционални и материални структури за НИРД и в съществуващите и възникващи съпътстващи икономически дейности на частния сектор, въз основа на резултатите.

A.2. Потребности на институционално равнище (Потребност от развитие на научноизследователската инфраструктура)

Развитието на капацитета за научни изследвания и иновации на държавите членки и регионите е една от ключовите тематични цели на политиката за сближаване на ЕС. Модерните и добре екипирани научноизследователски инфраструктури (НИ) заемат важно място в този процес и имат значителен принос за засилване на икономиките на регионите. Последните години показват, че остарелите научноизследователски инфраструктури преобладават все повече в националната научноизследователска среда, което също има сериозни последствия за това България да задържа или привлича квалифицирани човешки ресурси. Тази ситуация доведе и до несигурен и неразвит капацитет за търговска реализация и предприемачество във висшите училища и научно-изследователските организации и като цяло до слаби партньорства с промишлеността.

Друго предизвикателство за България е необходимостта страната да догони другите държави членки при включването в научноизследователска дейност и технологии на най-високо равнище, които се развиват понастоящем в общоевропейската научноизследователска инфраструктура (ESFRI). По тази причина изпълнението на пътна карта, която е актуализирана и съгласувана с целите на интелигентната специализация, включително национални научноизследователски центрове с доказан капацитет или създаването на нови, които да служат като структури за регионално партньорство (СПП) или центрове/хъбове на децентрализираните общоевропейски научноизследователски инфраструктури, е втората идентифицирана потребност, към която е насочена ОП НОИР. Приоритет за България ще бъде постигането на синергия между ОП НОИР и програмата Хоризонт 2020, в подкрепа на центровете за научни изследвания и иновации, отговарящи на изискванията за приоритетни съоръженията на ESFRI и тези, които отговарят на икономическите, социални и екологични предизвикателства за страната и регионите в България. Вече определените като цели и с доказан потенциал за включване са EPOS, ELIXIR, BBMRI, EURO-Argo, LIFEWATCH, и PRACE.

Разбира се интелигентната специализация не означава чиста специализация в няколко области, защото това създава рискове за икономически зависимости. Става дума за идентифициране на нови възможности и пресечни точки между съществуващите сектори. В тази връзка необходимостта от ново подобрене на научноизследователските съоръжения има и второ измерение. Създаване на национални центрове за върхови постижения и за компетентност въз основа на синергията между научните лаборатории и висшите училища, като така се отключва потенциалът за иновации за обучение на нови поколения висококвалифицирани изследователи и предприемачи, които да бъдат мотивирани да търсят нови възможности, където има икономически потенциал. Предпоставка за повишаване качеството на съществуващите и развитието на нови модерни регионални научноизследователски инфраструктури и научноизследователски центрове ще бъде те да отговарят на целите на Европа 2020, и по-специално на онези, които са свързани с развитието на умения, които биха запълнили дефицита на пазара на труда и биха увеличили потенциала на природните науки, математиката и информационните технологии. Предвидена е синергия с целта за разширяване на участието от програмата Хоризонт и изпълнението на Стратегията на Европейския съюз за региона на река Дунав с очаквано цялостно въздействие за създаване на партньорства с бизнеса за разработване на нови икономически дейности, насочени към постигане на добавена стойност или предлагане на решения за справяне с предизвикателствата пред обществото.

A.3. Потребности на индивидуално равнище (Потребност за увеличаване и задържане на специалистите в сферата на научните изследвания и образованието

Постигане за България е това, че делът на завършилите висше образование по природни и инженерни дисциплини бавно догонва средните за ЕС равнища. България обаче продължава да страда от масивно изтичане на висококвалифицирани специалисти, включително изследователи. В Доклада за глобалната конкурентоспособност на Световният икономически форум за 2013-2014 г. България се нарежда сред държавите с най-нисък капацитет да задържа (142-ро от 148 места) и привлича (144-то място) таланти. Що се отнася до научните изследвания, „изтичането на мозъци” има две измерения – напускане на страната, но също и напускане на научната област.

И така системата за създаване и непрекъсната подготовка на изследователи изисква не само инвестиции във високотехнологично и съвременно оборудване и инфраструктура, но и адекватни институционални мерки във висшите училища и научно-изследователските организации за кариерното развитие на изследователите. Това включва прозрачна и модерна рамка за кариерно развитие, която дава възможност за водеща роля на младите и мотивирани изследователи плюс отчитане на мобилността, включително междусекторната, в рамките на тяхната академична подготовка; инвестиране в междудисциплинарни умения като защита правата върху интелектуалната собственост, разработване на бизнес планове и търговска реализация и отпускане на безвъзмездни финансови средства за стартиращи предприятия в съответната област.

Липсата на внимание в предишния програмен период към инвестирането в изследователи, работещи в сферата на промишлеността или в създаването на специалисти с докторска степен в сферата на промишлеността, допълнително дебалансира капацитета на специалистите, заети с НИРД, и пречи за създаването на повече стартиращи предприятия.

Цялостното състояние на човешките ресурси в НИРД е заплашено и от демографския профил на България, при който се очаква населението на страната да намалее с 27% до 2060 г. Наблюдава се бързо застаряване на населението, което засяга в особена степен академичния и преподавателски състав. Очаква се това да създаде голям вакуум сред специалистите, които могат да подготвят следващото поколение учени, но и които трябва също да подготвят квалифицирани и образовани учители за училищата.

А.4. Потребности в пресечната точка на науката и бизнеса (потребности да се развива потенциала за инвестиции)

България остава най-слабо представящата се страна в ЕС-28 в Сравнителния анализ на европейските иновации за 2014 г. поради структурно недофинансиране, утежнено и от разпокъсването на финансирането в различни сфери, т.е. практическа липса на стратегически фокус. По тази причина новата ОП има решаващата роля да коригира тази негативна ситуация и да окаже необходимата подкрепа, така че България да успее да се издигне до равнището на амбициозните цели на европейското научноизследователско пространство чрез повишаване и фокусиране на цялостните финансови ресурси за НИРД в областите на върхови научни постижения и с потенциал за разработване на нови идеи, създаване на нови техники, продукти и процеси.

Една от главните слабости на българската научноизследователска среда е именно търговската реализация на научните резултати. Публичните политики не се грижат достатъчно за дългосрочните устойчиви партньорства между действащите лица в сферата на иновациите. Следователно по-голямата концентрация на оскъдните ресурси и по-доброто съгласуване на изследователските приоритети с доказани технологични предимства (RTA) биха могли да подобрят постиженията на страната в сферата на иновациите. Научните постижения могат да бъдат засилени в областите, в които има доказани върхови постижения, които имат международни признати силни страни и положителен ръст. Секторите, в които има съвместна както научна, така и технологична специализация вече са идентифицирани в анализите за Иновационната стратегия за интелигентна специализация[1].

България показва RTA в строителните технологии, включително новите материали и енергийната ефективност; екологията, новите еко-технологии и дизайна; новите производствени технологии; храните и селското стопанство; и ИКТ. Докато в биотехнологиите и другите идентифицирани сектори в S3, като напр. здравеопазване, България не показва научно въздействие над световно равнище, публикациите в областта на материалите показват научна специализация и научно въздействие близо до световното равнище. Следователно по-голяма концентрация на стимулите за върхови научни постижения и интернационализация въз основа на заслуги и независима международна оценка ще синхронизира/балансира по-добре

постиженията на изследователската дейност във важните за икономическия растеж области, като напр. здравеопазване и фармацевтика, храни и биотехнологии, ИКТ, околна среда и енергетика. Резултатите от Седмата рамкова програма показват, че малките и средните предприятия (МСП) постигат добри резултати главно в секторите на енергетиката, транспорта и околната среда, което от своя страна показва, че темпът на приоритизиране в рамките на ОП „Конкурентоспособност” (2007-2013 г.) на сектора на МСП открива нови ниши за международно сътрудничество и търговска реализация

В съответствие с анализите S3 и след международна оценка, ОП НОИР ще вземе предвид тези центрове за върхови постижения и за компетентност, които са с доказани резултати и потенциал за участие в съвместните технологични инициативи „Електронни компоненти и системи за водещи позиции на Европа” (ECSEL), „Биотехнологични производства” (Bio-Based Industries), „Горивни клетки и водород” (FCH2), както и в медицината и фармацевтичните продукти, също и поради факта, че застаряването и качеството на живот в България и в Европа поставят всеобщо социално и икономическо предизвикателство.

- **По отношение на потребността да се увеличат ресурсите за инвестиции.** Финансирането от ОП ще изпълнява ролята на допълващо финансиране, което ще диверсифицира „портфолиото на бюджетните източници” за научноизследователския сектор в България. Очаква се ОП да засили въздействието на финансирането за научни изследвания и иновации в посока постигане на повече и по-висококачествени приложни научни резултати, процеси и услуги. Освен това комбинираните ресурси за инвестиции във върхови научни постижения ще повишат потенциала за европейско и международно сътрудничество в рамките на програмата Хоризонт 2020 и другите програми на ЕС. Насочването на финансирането към капацитета за иновации, включително към публичната система за научни изследвания, ще открие възможности за нови партньорства с промишлеността и ще създаде нови и съпътстващи предприятия. По този начин то ще облекчи трансфера на знания и практики за търговска реализация и ще допринесе за по-добро хармонизиране с потребностите на пазара на труда и за повече работни места за квалифицираните човешки ресурси.
- **По отношение на потребността от развитие на научноизследователска инфраструктура:** ОП предвижда три ключови мерки за модернизиране на технологичния капацитет на научноизследователската среда. С цел ефективно използване на наличните ресурси ще се осигури подкрепа за функционирането на центрове за върхови постижения и за компетентност и за тези, които ще бъдат създадени на основата на доказани партньорства между научноизследователските организации, висшите училища и промишлеността. С оглед повишаване на международната конкурентоспособност на българските научни изследвания и промишленост ще се даде приоритет на тези центрове и консорциуми, които покажат добри резултати по целта за разширяване на участието на програма Хоризонт 2020 и/или могат да играят важна роля в изпълнението на пътната карта на ESFRI. Третата предвидена мярка е да се модернизират лаборатории и

структури на научни институции и висши училища за засилване на регионалния икономически растеж и производителност, които зависят в голяма степен от квалифицираните специалисти и приложните научни изследвания.

- **По отношение на потребността за увеличаване и задържане на специалистите в сферата на научните изследвания и образованието.** ОП отчита като решаваща област за интервенция комбинирането на ресурси за израстване и подкрепа и на ново поколение изследователи и преподаватели. Предвидени са мерки за осигуряване на умения на сегашните и на бъдещите преподаватели за справяне с новите предизвикателства, включително в професионалното обучение, информационните технологии и работата с маргинализираните групи чрез обмен на добри практики, мобилност и достъп до модерно и технологично образователно съдържание. ОП ще използва натрупания опит и положителното въздействие на актуализираните учебни програми за студенти, докторанти и пост-докторанти в рамките на предходния програмен период и ще предложи повече инструменти за представяне на резултатите от научните изследвания и изследванията в учебни процес; безвъзмездни средства за междусекторна и трансгранична мобилност с компонент за реинтеграция; безвъзмездни средства за проекти в областта на приложните изследвания; синергийни мерки за допълняемост със схемата Мария Кюри по програма Хоризонт 2020 и по-специално безвъзмездните средства от Европейския научноизследователски съвет. Достъпът до международни научно-изследователски съоръжения под формата на безвъзмездни средства, а също и публикации в утвърдени научни списания ще бъде във връзка с планираните инвестиции във върхови научни постижения и инфраструктура.
- **По отношение на потребността да се развива потенциала за иновации и да се акцентира на него.** Водещ принцип на тези политики ще бъде да се насърчават приложните научни изследвания и да се активират връзките между научноизследователските организации и промишлеността/секторите на икономиката с по-интензивно ползване на знания. ОП ще търси по-добро съгласуване между научноизследователските приоритети и доказаните технологични предимства (RTA) в областите на околната среда, включително по-доброто усвояване на националните ресурси, биоразнообразието и еко-технологиите; качеството на живота, насочено главно към по-добро здравеопазване и медицинско обслужване и откриването на нови ниши във фармацевтичния сектор, на основата на богатството на природни ресурси; обработката на храни и биотехнологиите, изправени пред главните предизвикателства за по-добро качество и повишаване на експортния потенциал на иновативните стоки в сектора. Чрез финансирането на програми за приложни научни изследвания и съвместни проекти на научноизследователския сектор и промишлеността ОП НОИР ще подкрепи конкурентоспособността в сферата на иновациите в областите с доказани върхови постижения и положителен ръст напр. ИКТ, нови материали и технологии като вградените системи, електрониката и механиката.

Б. Система на висшето образование:

Като важен компонент от научноизследователския сектор, но и като фактор с влияние върху пазара на труда, системата на висшето образование обособява втора, специфична зона с потребности от интервенция чрез средствата на структурните фондове на ЕС. Нуждите на системата на висшето образование се групират условно по следния начин:

Б.1. Потребности, свързани със структурата на системата за висше образование:

Референтните документи констатира, че съществуващата мрежа от 51 висши училища „надвишава значително средните показатели на редица съпоставими с България страни от Европейския съюз (ЕС) - като население и територия.”[2] Това непремерено разрастване е свързано със занижения контрол от страна на държавата, а негативните ефекти се изразяват в слаба ефективност на бюджетното финансиране за сектора, влошеното качество на обучение и слабата реализация на завършилите на трудовия пазар.[3] Университетите продължават да бъдат разглеждани като чисто образователни структури.[4]

Броят на висшите училища проектира проблем, свързан с баланса между ресурси и качество. Състезанието на множество бенефициенти за ограничени бюджетни средства се оказва незадоволително решение. „Слабите” участници на образователния пазар поддържат съществуването си като свалят праговете за участие в и завършване на бакалавърски и магистърски програми. Нивото на приема се запазва, а оттук държавната субсидия. Липсват сериозни стимули за институциите да поддържат сериозни критерии спрямо представянето на студентите. Тази практика затваря порочния кръг: ниски изисквания – дефицити в знанията и уменията – слаба реализация на трудовия пазар. Дипломирането в някоя професионална област често се разминава с подготовеността за работа и нивото на образование, които тя налага.

Видимият симптом на явлението са все по-острите диспропорции между големите бройки на ежегодния прием и малкия брой на кандидатите. Това води до системно занижаване на критериите за прием, броят на студентите расте за сметка на (или въпреки) качеството, което в последна сметка все повече задълбочава неадекватността на образованието спрямо нуждите на пазара на труда. Специфичната препоръка 4 на Съвета за 2013 г. адресира тъкмо тази критична точка. В нея директно се посочва, че България трябва да “продължи реформата във висшето образование, по специално като подобри съответствието между резултатите от него и нуждите на пазара на труда”.

Реформата, трябва да се мисли в посока към оптимизация, окрупняване и редукция на мрежата на висшите училища, като паралелно с това се търси сътрудничество между образованието, научно-изследователските институти и предприятията. За ускоряване на процеса е нужен външен двигател, рамка на етапите и необходимите дейности. Подобен план за действие е възможен проектния формат на оперативната програма.

Б.2. Потребности, свързани със съдържанието на образователния продукт:

Под „съдържание” тук разбираме спецификата на образователните програми и разглеждаме тяхната пригодност към динамиката на съвременния свят.

Статистиката на НПП показва, че през 2011 г. 30.6% от образователно-квалификационните степени "бакалавър" и "магистър", се присъждат в област „стопански науки и администрация”, следвани от 15.2% – в област „науки за обществото и човешкото поведение”. В контраст с това развитие, търсенето на работна ръка е най-голямо в областите „здравеопазване”, „енергетика” и образование”, а секторите с перспективи за развитие и търсене на висококвалифицирана работна ръка са хранително-вкусова промишленост, транспорт, електроника и електротехника, химическа промишленост и ИКТ.[5] По-малко от 30% от завършващите студенти се реализират по съответната професия[6].

В рамките на програмите по специалност има разминаване между обучението, предлагано от университетите и квалификацията, потребна на предприятията. Според изследване, проведено от НЦИОМ и БСК през 2010 г. сред представители на бизнеса, 56% от анкетираните мениджъри на фирми заявяват, че проблем за развитието им е липса на квалифицирани кадри; 19% посочват това обстоятелство като “голяма трудност”.

Най-динамично развиващият се сектор (в България и Европа) е този на информационните и комуникационните технологии (ИКТ). И тук анализът на Стопанската камара от 2012 г. констатира сериозни проблеми, свързани с липса на квалифицирани кадри, както и тенденция те да се задълбочат.

Затрудненията пред ИКТ индустрията, които имат отношение към системата на висшето образование, са свързани с недостатъчния брой студенти. Макар относителният дял на учещите в тези области да е висок, те не успяват да удовлетворят нуждите на сектора. Причините се отнасят до:

- Слаб интерес към точните науки изобщо: през 2012 г. в България в специалности, свързани с точни и математически науки се обучават около 10 на 1000 души, при средно за Европа около 14 на 1000[7].
- Недостатъци в планирането на приема: местата и специалностите, които университетите обявяват, не са съобразени с нуждите на бизнеса, а са мотивирани изключително от стремежа на академичните институции да задоволят капацитета си. По парадоксален начин образованието на студенти, особено в практически ориентирани специалности като ИКТ, се превръща в средство да се поддържат функциите на университета, вместо обратното. При планирането на бройките участието на бизнеса, който е краен потребител на кадрите, е символично.

Разминаването между потребностите на работодателите и подготовката в системата на висшето образование е до голяма степен резултат и от изолиране на бизнеса от дебата за реформите в програмите. Доколкото все пак бизнесът участва

в развитието на образованието, това се случва по-често едностранно и по негова инициатива. Представители на ИКТ сектора констатира, че програмите са ориентирани теоретично и академично, но не и практически. Стажантските програми във втори и трети курс представляват възможно решение за компенсиране на този дефицит. Подобен ефект има и практиката да се наемат на половин работен ден младежи, които все още следват.

В тази посока е направена и специфична препоръка 4 на Съвета за България/ „да ускори съпътстващите мерки, като се съсредоточи върху модернизиранието на учебните програми”.

Образователният профил на работната сила е фактор, който има пряко отражение върху развитието на икономиката. Не случайно едно от заключенията на Дълбочинните наблюдения[8] гласи, че „в някои сектори икономическият ръст е възпрепятстван от *разминаване в уменията и недостиг на кадри*”. Адекватната квалификация носи висока добавена стойност, по-добро заплащане и перспектива за заетост. Периодът на кризата в България показва, че работодателите се адаптират най-бързо като съкращават ниско квалифицираните работници с най-слаба производителност и съответно – с ниски нива на заплащане.[9] Естествено се налага заключението, че е необходим всеобхватен пакет от мерки, който да адресира проблема с квалификацията и уменията на заетите.[10]

Б.3. Потребности, свързани с доставчиците на образователната услуга (Преподавателите):

Освен резултат на политики, насочи към промяна на профила на подготвяните специалисти в съответствие с развитието на икономиката, съдържанието на образователния продукт е и функция на квалификацията на преподавателите във висшите училища. Националните програмни документи, напр. Проект на Стратегия за развитие на висшето образование, очертават нуждата от нови умения за работа с ИКТ, електронно съдържание и дистанционни форми на обучение.

Необходима е и актуализация на знанията в специфичните области на преподаване. В зависимост от предмета това може да стане чрез сътрудничество с бизнеса при практико-квалификационните специалности или през участие в научна работа/съвместни конференции при по-академичните сфери. Нивото на завършващите очертава потребност от повече възможности техните преподаватели да бъдат активно привлечени в актуалния живот и световните тенденции в своята област. Политиката за динамизиране на академичната кариера на преподавателите може да се мисли и като инструмент за издигане на престижа на преподавателската дейност и мотивацията на преподавателя.

Стесняването на разстоянието между преподавателите и актуалните тенденции в техния предмет и обвързването на академичните курсове с реално професионално развитие, така че висшето образование да придобие по-тежка прагматична страна, ще засили значително интереса на студентите.

Осигуряването на условия за професионално развитие, намиране на ефективна мотивация, която за задържи перспективни млади випускници – не само в страната,

но и в университетите, следва да се превърне в основен приоритет на образователната система. В *проекта* на Стратегия за развитие на висшето образование „изоставането в методите на преподаване”, „демотивацията” и „застаряването” са посочени като основни слабости на преподавателския състав[11]. Трите фактора са взаимно обусловени. Младите хора нямат интерес да останат в системата на висшето образование и не виждат в академията привлекателна перспектива.

Основният инструмент за обвързване на образование и кариера са кариерните центрове към университетите. Те функционират в България от 2005 г. и са създадени в хода на интегрирането на добри практики от международния опит[12]. Потенциалните работодатели представляват техни естествени партньори. В България обаче кариерните центрове все още срещат редица затруднения, като непълните бази данни[13] и слабото сътрудничество с бизнеса. В същото време, въпреки наличието на подобни специализирани звена във всеки университет, по данни на Българската стопанска камара, работодателят остава скептичен към наемането на млади висшисти и като най-съществена причина изтъква неадекватността на образованието спрямо изискванията на работната среда.

Сътрудничеството между работодатели и кариерни центрове следва да се насочи в две посоки:

- развитие на стажантски програми;
- обратна връзка от бизнеса за идентифицираните пропуски в подготовката на младите висшисти.

Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж” притежава потенциал да се превърне в повратна точка за промяна в посочените тенденции да изгради „ново поколение университетски преподаватели и изследователи, притежаващи висок обществен престиж, широка езикова подготовка, висок потенциал за мобилност и международно научно сътрудничество”.[14]

Б.4. Потребности, насочени към разширяване кръга от потребители на образователната услуга (придобиващите висше образование)

Данните сочат, че сред страните от Европейския съюз, България е с най-нисък дял на завършилите висше образование сред хората на възраст 30-34 г.[15]. Едва 29% тях притежават образователно-квалификационна степен /бакалавър или магистър/. Предпоставките за това са в затруднения достъп до образователни услуги от горните нива на системата за групите с ниски доходи. Все по-осезаемо, с кризата, бедността се превръща в препятствие по пътя към университета. След завършване на средното си образование младите хора са принудени да започнат работа или пък заминават за чужбина с намерението да продължат житейските си планове в емиграция. От подобен порядък са ограниченията в достъпа до висше образование, свързани със специални образователни потребности или принадлежност към етническа група. Липсата на адекватна за нуждите издръжка е дискриминиращ

фактор за младежите с увреждания. При ромите бедността, изолацията, негативите на семейната среда и пропуските в началните образователни степени превръщат университета в почти невъзможна цел (висшистите сред тях са 0,5%).

Извън системата от стипендии, които са с твърде малък размер за издръжката на студента, основен механизъм за неговата подкрепа е студентското кредитиране – сравнително нова за България форма на финансово подпомагане. Програмата за студентско кредитиране стартира през 2010 г. Към настоящия момент четири са банките, включени в нея, а държавната гаранция за 2014 г. е 40 милиона лева. Такъв е и размерът на гаранцията през 2011 г., (за разлика от 2012 и 2013 г., когато сумата е двойно по-голяма). Първоначалните разчети са, че 20'000 студенти ще се възползват от възможността за евтин кредит, но до момента само 5000 студенти са изтеглили заеми за общо 20 млн. лв., като 100 молби са получили отказ. Държавата е заявила, че ще увеличи с 10 млн. лв гаранцията за студентски кредити за 2015 г.

Това решение е в отговор на засиления интерес към този тип кредитен продукт през последните години, в резултат на който все повече банки извън програмата предлагат студентски кредити с подобни условия. По данни на една от тях – Societe Generale Експресбанк – ръстът в кандидатурите за кредит от 2011 до 2013 г. е между 10% и 20%.

В резултат от провежданите политики, включително и чрез структурните фондове на ЕС, нетният коефициент за записване във висше образование се увеличава прогресивно от 2001 г. насам. От 25,8% през учебната 2001/2002 г., той е скочил на 42,6% за учебната 2011/2012 г. при средногодишно увеличение от 3,4% в броя на придобилите диплома за висше образование.[16]

Стратегическата рамка на оперативната програма ще даде устойчивост на така очерталата се тенденция на нарастване. Тя ще гарантира условия за постигане на националната цел от 36% завършили висше образование във възрастовата група 30-34 г. към 2020 г., в унисон с водещата цел на Стратегията „Европа 2020“.

В отговор на идентифицираните нужди от тематичното поле „система на висшето образование”,

Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж 2014-2020 г.”, предлага следната **стратегия на финансова интервенция**:

- **По отношение на нуждите, свързани с реструктуриране на системата:** предвиден е комплекс от мерки за *усъвършенстване системите за управление, контрол и отчетност във висшите училища*. Планира се разработването и внедряването на модели за *обвързване на финансирането с резултатите от обучението* и реализацията на завършилите. Подкрепа ще получи работата на институции, ангажирани във *външно оценяване и акредитация*, ще се засили тежестта на рейтинговата система при планиране на държавната политика в сферата на висшето образование. Оперативната програма ще *даде стимул и рамка за належащото реструктуриране* и оптимизиране на мрежата от висши училища.

- **По отношение на потребностите, свързани със съдържанието на образователния продукт:** Чрез система от *стипендии* ще се стимулира обучението в *приоритетни* за страната области. Подкрепа ще получи въвеждането на *нови форми на преподаване*, разработването на интегрирани програми и *програми с насоченост към потребностите* на бизнеса.
- **По отношение на потребностите, свързани с доставчиците на образователната услуга:** Във философията на ОПНОИР са заложили възможности за *сертифицирано обучение за работа с ИКТ* по международно признати стандарти. Чрез принципа на допълването ще бъдат разширени опциите за *преподавателска мобилност*. Предвидени са специализирани програми за *подобряване на методическите и управленски компетентности* в сферата на висшето образование.
- **По отношение на потребността от разширяване на обхвата на образователната услуга:** Посредством възможностите на оперативната програма *системата от студентски стипендии и студентското кредитиране* ще получат допълнителен ресурс, който да направи съществуващите финансови продукти по-привлекателни и по-ефективни. Специално внимание ще насочено към разширяване на възможностите за включване на студенти, докторанти и специализантите с увреждания в цикъла на висшето образование.

В. Училищно образование, обучение, учене през целия живот

Най-мощна с броя на участниците, с най-разнообразен кръг на заинтересовани институции и с най-силен социален импакт/въздействие, системата на училищното образование и сектора на свързани с нея услуги продължават да поставят отговорна задача пред стратегическата визия на администратора, наблюдаващ структурните фондове в подкрепа на българското образование. Потребностите на тази тематична област могат да бъдат групирани по следния начин:

В.1. Потребности, свързани с достъп до училищно образование

Те имат различни и често комплексни измерения – нужда от преодоляване на дискриминиращи условия, засягащи специалните образователни потребности на детето, внимателно адресиране на проблематика, специфична за етническата среда на ученика, смекчаване на негативни тенденции като отпадане от училище, свързани с бедност, състояние на семейната среда и др.

Делът на лицата на възраст 18-24 г., преждевременно напуснали образователната система в България, е 12.5% през 2012 г. и се движи около средната стойност на показателя за 27-те държави-членки на ЕС (13.5%)[17]. Този показател все още надвишава равнището, зададена от стратегията Европа-2020 (10%), но и националната цел от 11%.

Докато формалните показатели не показват драстични отклонения от тенденцията в Съюза, националният контекст, причините („каузалността“) на явлението, будят сериозно безпокойство: у нас отпадането се случва в изключително усложнена мрежа от фактори, където етнически обусловена проблематика се усилва от други

социални явления като бедност и безработица. В анализа на слабостите ”Стратегията за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства” посочва ниския „стандарт на живот”[18] като една от основните пречки пред пълноценното включване в образователния цикъл. Достъпът до училищно образование задължително трябва да бъде погледнат през демографската динамика на населението в България – динамика, която още с хоризонта на 2020 г. ще доведе до намаляване на демографския ресурс и до сериозна етническа фрагментация (*виж демографските прогнози на НСИ*).

В пряка връзка със затрудненията пред достъпа, свързани с икономическия статус и принадлежността към затворени етнически групи, са регионалните диспропорции сред потребителите на образователни услуги. Статистиката на НСИ показва, че по-малко от половината жители на селата имат най-малко средно образование. Докато в големи градове като София и Варна хората прекарват по-дълго в училище (11 години и повече), в Кърджали и Разград те учат средно по 9 години[19]. Географският дисбаланс подсказва необходимостта от целеви програми по линия на структурните фондове. За сравнение – в периода 2007-2013 г. операциите, стартирани от МОН като междинно звено покриваха територията на цялата страна, без регионална приоритизация.

С по-слаб публичен отзвук, но с дългосрочен ефект върху идеята за равния достъп до качествено образование за всички класи на българското общество, е откъсването между държавно и частно училище. Поради ред причини като по-добро финансиране, по-високо ниво на преподавателите и по-сериозна конкуренция, през последните години частното образование успя за заеме водещи позиции. През 2012 г. частните училища постигат най-добри резултати в малките матури и в кандидат-гимназиалните изпити. В изпитите след 7-ми клас 8 от училищата в челната десетка в София са частни, а в последните 45 места няма нито едно частно училище. Американският колеж е традиционно с най-добър резултат от матурата по български език и литература (БЕЛ). Шест средни частни училища са в първите 15 места в класацията на Евростар на средните училища в София-град, а от първите 25 от всички видове училища броят на частните е 12, тоест близо половината. Високото частно образование обаче не е отворено за всички, а държавата не предлага стипендии за обучение или изнасяне на част от държавната субсидия в частни заведения.

Не на последно място трябва да се отбележат и хроничните дефицити в средата (подготовка на учители, учебно съдържание, нагласи на деца и родители от други етноси), които създават повече затруднения, отколкото условия за адаптиране и отваряне на капсулираните общности чрез образование.

В кръга от проблеми, свързани с достъпа до образователни услуги, обособено място заемат нуждите на децата и учениците със специални образователни потребности. Като резултат от политиките за тяхното приобщаване към училищния живот, провеждани от началото на хилядолетието до днес, броят на децата, изолирани в „специални” институции, е намалял пет пъти[20]. Успоредно с това са създадени условия за провеждане на интегрирано обучение. Подкрепата на структурните фондове обаче остава важна в две направления:

- осигуряване устойчивост на добрите практики;
- катализиране на реформата за насърчаване на „включващото образование”, съобразено с индивидуалните нужди на възможно най-широк кръг деца.

С оглед на описаните процеси, Оперативната програма се разглежда като важен политически инструмент за смекчаване на рисковете, като буфер, който ще поеме сътресенията на прехода към нова образователна среда, отговаряща на демографския профил и трудовия пазар в страната към 2020 г.

В.2. Потребност от адаптиране на образованието към трудовия пазар: нужда от качествено и приложимо образование, създаване на среда за учене през целия живот.

Прогнозната статистика сочи, че делът на младите хора в България ще намалява трайно във времеви обхват на Оперативната програма.[1] В този смисъл пълноценното използване на работната сила, нивото на нейната квалификация и способността да генерира висока добавена стойност, са от ключово значение за перспективите пред икономиката и социалната система.

Заклученията на редица програмни документи отчетливо показват нужда от допълнителен импулс за промяната, инициирана по линия на ОП РЧР 2007-2013 г. Наблюдението на независимото външно оценяване (PISA-2012) върху общата резултатност/продукта на системата очертават сериозни дупки в математическата и езикова грамотност. Нестабилна/белязана от тежък дефицит е базата за развитие и реализация на трудовия индивид.

Сериозни диспропорции са налице и между специфичните квалификации, предлагани от професионалното образование и реалната ситуация на трудовия пазар. По експертна оценка[2] редки и дефицитни професии влизат в категорията на „заstraшените”, докато атрактивно брандирани икономически и други специалности със слаб или нулев ефект върху икономиката отклоняват от оскъдния ресурс на системата. Наблюдава се и географска диференциация в търсенето на професии – предимно в районите, където има доминиращи отрасли. Така например в Югоизточна България са има „глад” за специалисти в областта на електроинженерството и енергетиката, поради концентрацията на енергодобивна промишленост. Подобни специфики следва бъдат взети под внимание при актуализацията на учебните програми и дори при промените в профила на някои професионални училища.

Описаните недостатъци се проявяват в иначе развита система от институции за професионално образование, където към 2012 г. функционират 350 държавни, 41 общински и 61 частни професионални училища. Следователно промяната трябва да бъде мислена повече в посока промяна на съдържанието, отколкото увеличаване на капацитета.

Важна свръзка между училището и пазара на труда са кариерните центрове. Тяхното изграждане бе насърчено с реализацията на проект по операция BG051PO001-4.3.02 „Система за кариерно ориентиране в училищното

образование”. В края на програмния период обаче, мрежата от кариерни центрове остава нестабилна, в процес на формиране. Належаща е нуждата паралелно с изграждането на техния административен капацитет да бъдат разработени и съответните програми по кариерно образование, да бъде намерено мястото им в извънкласната дейност. Училищата трябва да получават актуална и достъпна информация за състоянието на пазара на труда[3].

Около половината завършили професионални училища са се обучавали в областта на икономиката и администрацията, тенденция, която дублира висшето образование. Третата по популярност специализация е свързана със сигурността и безопасността. В същото през учебната 2011/2012 г. няма нито един ученик, който да е получил специализация в сферата на ИКТ[4].

Съотнесени към пазара на труда, тези пропорции свидетелстват, че средното професионално образование не си сътрудничи с бизнеса в конкретните области, или това сътрудничество е провалено.

Като цяло отнасянето към посланието на стратегията „Европа 2020” за учебни програми, ориентирани към „творчество, иновации и предприемачество”[5] показва, че пред реформата в българското училище предстои още дълъг път. В тази връзка експертните становища[6] констатира, че системно препятствие представлява все още високата степен на централизация в средното образование – не само на ниво мениджмънт, но и що се отнася до преподаването. Учителите нямат възможност да избират учебниците, по които се учи, плановете и програмите не са гъвкави, изпълнението на формалностите доминира над функционалните решения. Това затруднява адаптирането на учебния процес към индивидуалните нужди на ученика, лишава го от динамика. Образователния продукт се отдалечава от реалностите на света извън училището, в частност от нуждите на пазара на труда.

Характерен елемент на този кръг потребности е нуждата от осигуряване на възможност за допълнително обучение на хора с ниска квалификация, отпаднали от образователната система в нейните ниски нива и на ранни етапи от житейския си път. В логиката на секторната стратегия (*Национална стратегия за учене през целия живот*), образованието за възрастни и ученето през целия живот се разглеждат като средство за адаптация на рискови групи, но и като благоприятен фактор за нивото на трудовия пазар в цялост. Стъпките, които България е предприела в тази посока, все още не са разгърнали потенциала на описания подход.

В контекста на изложените потребности, Оперативната програма притежава ресурса да продължи да бъде катализатор на положителна промяна за развитие на качествено образование с висок коефициент на полезна дейност спрямо трудовия пазар.

В.3. Потребности на педагогическия персонал:

Страната е сред последните тридесет в световен мащаб по „ниво на подготовка на персонала” в образователната система[7]. Тази стряскаща позиция е най-

точната формулировка за проблемите и нуждите в кръга на педагогическите специалисти. Общата картина тук до голяма степен следва логиката на идентифицираните нужди при преподавателите във висшите училища. Учителите не са готови да прилагат съвременни технологии и похвати в учебния процес. Липсват умения по специфични теми като работата с деца със СОП и мултикултурна среда. Наличните възможности за мобилност са недостатъчни. Общественото признание за учителската професия продължава да деградира, незадоволително е нивото на заплащане. И като резултат: съсловието не се попълва с качествени кадри, идващи от университета.

Ето някои количествени отражения на негативните процеси. По данни за учебната 2012/2013 г. учителската заплата в България е по-малка от БВП на глава от населението и макар статистиката да отчита нарастване на нейната покупателна способност, в абсолютна стойност българските учители са най-лошо платените в ЕС: 4370 евро на годишна база спрямо 10 000 – 13 000 евро в други страни от бившия съветски блок като Чешката република[8]. Важни стъпки в реформата по отношение на финансовата мотивация са: а) осигуряването на по-голяма свобода на училищата в управлението на собствените бюджети (децентрализацията) и б) диференцираното заплащане на учителския труд. Макар и удачен като замисъл, механизмът на диференцираното заплащане се нуждае от прецизиране, насочено към по-ясни и обективни критерии в оценката на изпълнението и формирането на допълнителните възнаграждения.

Разглеждан в координатите на неадекватната квалификация и слабата мотивация, не е оптимистичен и възрастовият профил на заетите в сферата на образованието. Според данни, цитирани в Анализа на социално-икономическото развитие на Република България[9], броят на учителите в общообразователните училища до 49 годишна възраст намалява за сметка на увеличение на онези над 50 г. В професионалните училища учителите над 55 съставляват 26% от общия им брой към 2011 г. От всички заети в общообразователните училища към 2011 г., на близо 40% от тях е предстояло пенсиониране в рамките на следващите шест години. Между 2006 и 2011 г. броят на учителите във възрастовата група 30-34 г. е спаднал с около 40%.

За да отговори на идентифициращите нужди, Министерство на образованието и науката в позицията на администратор на Оперативната програма, планира мерки, основани върху устойчивост и надграждане на добрите практики за качествена промяна в капацитета на педагогическите специалисти.

В отговор на идентифицираните нужди от тематичното поле „Училищно образование, обучение, учене през целия живот”,

Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж 2014-2020 г.”, предлага следната **стратегия на финансова интервенция**:

- **По отношение на потребностите, свързани с достъпа до образование:**
ОП НОИР залага стратегия за *устойчивост* на мерките, насочени към децата със СОП, стартирани през изминалия програмен период.
Интеграцията на децата от етнически общности ще бъде интензифицирана

чрез *допълнително обучение по български език*, мерки за *ранна социализация*, развитие на *преподавателските умения*, профилактика на *обществените предразсъдъци*. Като обща рамка на достъпа до образование, програмата ще осигури политики за *превенция на отпадането* от задължителния курс на училищно образование.

- **По отношение потребността от развитие на качествено образование, адаптирано към пазара на труда:** Програмата предвижда набор от мерки, насочени към а) развитие на системата за *външно оценяване* б) масирано въвеждане на *ИКТ* в процеса на обучение в) *промяна и адаптация на учебни програми и съдържание към промените в средата за трудова реализация и предизвикателствата на глобалното общество* г) разширяване на възможностите за *практическо обучение* д) развитие на условията за *учене през целия живот*.
- **По отношение на потребностите, свързани с педагогическия персонал:** Стратегията на програмата залага на *академичната/продължаващата подготовка на специалистите*. Тя е разчетена да създаде *стимули* за оставане в/избор на професията и изграждане на адекватен процес за *кариерно развитие*.

[1] Национална стратегия за младежта, стр. 9

[2] Източник: интервюта с представители на ресорни дирекции в МОН

[3] Рашева-Мерджанова, 2012: 85-87

[4] Източник: Национален статистически институт

[5] Стратегия „Европа 2020”, стр. 16

[6] Анализ на фондация С.Е.Г.А.

[7] НІР, стр. 14

[8] Teachers’ and School Heads’ salaries and allowances in Europe, 2012/2012, Euridice Facts and Figures, European Commission

[9] Национална програма за развитие: България 2020, www.eufunds.bg

[1] S3

[2] Проект на Стратегия за развитие на висшето образование: стр 9

- [3] (ibid.).
- [4] Национална стратегия за научни изследвания 2020, стр. 15
- [5] НПП, стр. 42
- [6] Проект на Стратегия за развитие на висшето образование, стр. 10
- [7] Eurostat, 2012
- [8] In-depth Reviews, стр. 4
- [9] In-depth review, стр. 34
- [10] In-depth review, стр. 41
- [11] проект на Стратегия за развитие на висшето образование, стр. 22
- [12] Фондация на бизнеса за образованието, 2009 г.
- [13] Валентина Шарланова “Кариерното планиране в обществото на основата на знанието”, 2009 г.
- [14] проект на Стратегия за развитие на висшето образование, стр. 35
- [15] НПП, стр. 40
- [16] НПП, стр. 40
- [17] НПП, стр. 37
- [18] стр. 3
- [19] www.nsi.bg
- [20] по данни на НСИ

1.1.2 A justification for the choice of thematic objectives and corresponding investment priorities having regard to the partnership agreement, based on an identification of regional and, where appropriate, national needs including the need to address the challenges identified in relevant country-specific recommendations adopted in accordance with Article 121(2) TFEU and the relevant Council recommendations adopted in accordance with Article 148(4) TFEU, taking into account the ex-ante evaluation.

Table 1: Justification for the selection of thematic objectives and investment priorities

Selected thematic objective	Selected investment priority	Justification for selection
01 - Strengthening research, technological development and innovation	1a - Enhancing research and innovation (R&I) infrastructure and capacities to develop R&I excellence, and promoting centres of competence, in particular those of European interest	<ul style="list-style-type: none"> • В изпълнение на основни цели в Стратегията на ЕС за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж - Европа 2020, сред които повишаване на инвестициите в наука и иновации; • В съответствие с водещата инициатива „Съюз за иновации” по Стратегия Европа 2020, акцентираща върху подобряване на рамковите условия и достъп до финансиране за научни изследвания и научна инфраструктура; • В съответствие с предизвикателствата по Рамкова програма „Хоризонт 2020“, Стратегия на ЕС за Дунавския регион и Пътна карта на Европейския стратегически форум за научноизследователски инфраструктури; • В подкрепа на Иновационната стратегия за интелигентна специализация за увеличаване на националния и научноизследователския капацитет в ключови области] • В съответствие с мерките, заложи в Националната стратегия за научни изследвания на Република България 2020 г. за увеличаване на интензивността, ефективността и ефикасността на научно-изследователската дейност.

Selected thematic objective	Selected investment priority	Justification for selection
01 - Strengthening research, technological development and innovation	1b - Promoting business investment in R&I, developing links and synergies between enterprises, research and development centres and the higher education sector, in particular promoting investment in product and service development, technology transfer, social innovation, eco-innovation, public service applications, demand stimulation, networking, clusters and open innovation through smart specialisation, and supporting technological and applied research, pilot lines, early product validation actions, advanced manufacturing capabilities and first production, in particular in key enabling technologies and diffusion of general purpose technologies	<ul style="list-style-type: none"> В изпълнение на основни цели в Стратегията на ЕС за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж - Европа 2020, сред които повишаване на инвестициите в наука и иновации; В съответствие с водещата инициатива „Съюз за иновации” по Стратегия Европа 2020, акцентираща върху подобряване на рамковите условия и достъп до финансиране за научни изследвания и научна инфраструктура; В съответствие с предизвикателствата по Рамкова програма „Хоризонт 2020“, Стратегия на ЕС за Дунавския регион и Пътна карта на Европейския стратегически форум за научноизследователски инфраструктури; В подкрепа на Иновационната стратегия за интелигентна специализация за увеличаване на националния и научноизследователския капацитет в ключови области] <p>В съответствие с мерките, заложи в Националната стратегия за научни изследвания на Република България 2020 г. за увеличаване на интензивността, ефективността и ефикасността на научно-изследователската дейност.</p>

Selected thematic objective	Selected investment priority	Justification for selection
09 - Promoting social inclusion, combating poverty and any discrimination	9i - Active inclusion, including with a view to promoting equal opportunities and active participation, and improving employability	<ul style="list-style-type: none"> • При отчитане на стратегическа цел 3 (Утвърждаване на равнопоставеността, социалното сближаване и активното гражданско участие) в Заключения на Съвета от 12 май 2009 г. относно стратегическа рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението (ЕСЕТ 2020 г.) • За постигане на националната цел 4 „Дял на преждевременно напусналите образователната система от 11% до 2020 г. и дял на 30-34 годишните със завършено висше образование – 36% до 2020 г. от НПР България 2020 • В изпълнение на Препоръка на Съвета на ЕС за 2013 г. относно изпълнението на НПР на РБългария – Специфична препоръка 4 „Да приеме Закона за училищното образование и да продължи реформата във висшето образование, по-специално като подобри съответствието между резултатите от него и нуждите на пазара на труда и като засили сътрудничеството между образованието, научно-изследователските институти предприятия. Да подобри достъпа до приобщаващо образование за децата в неравностойно положение, в частност ромите “

Selected thematic objective	Selected investment priority	Justification for selection
09 - Promoting social inclusion, combating poverty and any discrimination	9ii - Socio economic integration of marginalised communities such as the Roma	<ul style="list-style-type: none"> • За постигане на националната цел 4 „Дял на преждевременно напусналите образователната система от 11% до 2020 г. и дял на 30-34 годишните със завършено висше образование – 36% до 2020 г. от Национална програма за развитие «България 2020» • В изпълнение на приоритетите, заложи в Национална програма за развитие на училищното образование и предучилищното възпитание и подготовка 2006 – 2015 г. • В съответствие с приоритетите, заложи в: Стратегия за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства до 2015 г. (Документът е приет с Заповед на Министъра на образованието от 11.06.2004 г.) • Национална стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020) (приета с Решение на Народното събрание от 1 март 2012 г.) • Рамкова програма за интегриране на ромите в българското общество (2010 – 2020 г.) Национален план за действие по инициативата „Десетилетие на ромското включване 2005 – 2015 г.”

Selected thematic objective	Selected investment priority	Justification for selection
10 - Investing in education, training and vocational training for skills and lifelong learning	10i - Reducing and preventing early school leaving and promoting equal access to good quality early childhood, primary and secondary education including formal, non formal and informal learning pathways for reintegrating into education and training	<ul style="list-style-type: none"> • В изпълнение на Препоръка на Съвета от 28 юни 2011 година относно политики за намаляване на преждевременното напускане на училище и в съответствие с посланията в Съобщението „Справяне с преждевременното напускане на училище: ключов принос към стратегията „Европа 2020“ • В съответствие с политиките и мерките, заложи в проекта на Стратегия за превенция и намаляване дела на отпадащите и преждеременно напусналите образователната система (2013 – 2020) • За постигане на националната цел 4 „Дял на преждеременно напусналите образователната система от 11% до 2020 г. и дял на 30-34 годишните със завършено висше образование – 36% до 2020 г. от Национална програма за реформи • В изпълнение на приоритетите, заложи в Национална програма за развитие на училищното образование и предучилищното възпитание и подготовка 2006 – 2015 г.

Selected thematic objective	Selected investment priority	Justification for selection
10 - Investing in education, training and vocational training for skills and lifelong learning	10ii - Improving the quality and efficiency of, and access to, tertiary and equivalent education with a view to increasing participation and attainment levels, especially for disadvantaged groups	<ul style="list-style-type: none"> • В изпълнение на основни цели в Стратегията Европа 2020, сред които намаляване на броя на отпадащите от училище и с повишаване на процента на завършилите висше образование измежду 30-34 годишните • В изпълнение на Препоръка на Съвета на ЕС за 2012 г. относно изпълнението на НПП на РБългария (2012-2020) – Специфична препоръка 4 - Да бъдат ускорени реформите по отношение на съответните нормативни актове в областта на училищното и висшето образование, както и придружаващите ги мерки, с фокус върху осъвременяването на учебните програми и подобряване на обучението на учители. • При отчитане на призива в Комюнике от Букурещ на министрите, отговорни за висшето образование: Да използваме потенциала си по най-добрия възможен начин – консолидиране на Европейското пространство за висше образование (2012 г.) • В подкрепа на Изявление на Третия форум на Болонската политика: Отвъд Болонския процес – създаване и свързване на национални, регионални и световни пространства за висше образование (2012 г.)

Selected thematic objective	Selected investment priority	Justification for selection
10 - Investing in education, training and vocational training for skills and lifelong learning	10iii - Enhancing equal access to lifelong learning for all age groups in formal, non formal and informal settings, upgrading the knowledge, skills and competences of the workforce, and promoting flexible learning pathways including through career guidance and validation of acquired competences	<ul style="list-style-type: none"> • При отчитане на стратегическа цел 1 (Превръщане на ученето през целия живот и на мобилността в реалност) и стратегическа цел 2 (Подобряване на качеството и ефективността на образованието и обучението) в Заключения на Съвета от 12 май 2009 г. относно стратегическа рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението („ЕСЕТ 2020 г.“) • При отчитане на целите на „Програма за нови умения и работни места“ да модернизира пазарите на труда и да направи гражданите по-способни, като развива техните умения през целия им живот с цел повишаване участието в трудовия живот и постигане на по-добро съгласуване между предлагането и търсенето на труд, в това число чрез трудова мобилност. • В изпълнение на Национална стратегия за учене през целия живот за периода 2008 – 2013 г. и на бъдещата Стратегия за учене през целия живот за периода до 2020 г.

Selected thematic objective	Selected investment priority	Justification for selection
10 - Investing in education, training and vocational training for skills and lifelong learning	10iv - Improving the labour market relevance of education and training systems, facilitating the transition from education to work, and strengthening vocational education and training systems and their quality, including through mechanisms for skills anticipation, adaptation of curricula and the establishment and development of work based learning systems, including dual learning systems and apprenticeship schemes	<ul style="list-style-type: none"> В съответствие с посланията в Съобщението „Преосмисляне на образованието: инвестиране в умения за постигане на по-добри социално-икономически резултати” и на Съобщението „Програма за нови умения и работни места: европейският принос за постигане на пълна заетост” В съответствие с приоритет 1: Подобряване на достъпа и повишаване на качеството на образованието и обучението и качествените характеристики на работната сила” на Националната програма за развитие „България 2020” При отчитане на целите на „Програма за нови умения и работни места“ да модернизира пазарите на труда и да направи гражданите по-способни, като развива техните умения през целия им живот с цел повишаване участието в трудовия живот и постигане на по-добро съгласуване между предлагането и търсенето на труд, в това число чрез трудова мобилност

1.2 Justification for the financial allocation

Justification for the financial allocation (Union support) to each thematic objective and, where appropriate, investment priority, in accordance with the thematic concentration requirements, taking into account the ex-ante evaluation.

Разпределението на финансовите средства по програмата е съобразено с възможностите за финансиране със средства от Европейския социален фонд, Европейския фонд за регионално развитие и определените в Споразумението за партньорство тематични цели.

Европейския фонд за регионално развитие може да финансира мерки съгласно своя обхват на подкрепа по една тематична цел, по която Регламент (ЕС) № 1301/2013

на Европейския парламент на съвета от 17 декември 2013 година относно Европейския фонд за регионално развитие и специални разпоредби по отношение на целта „Инвестиции за растеж и работни места“ и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1080/2006 позволява, а именно ТЦ 1 (Засилване на научноизследователската дейност, технологичното развитие и иновациите).

Европейският социален фонд може да финансира мерки съгласно своя обхват на подкрепа по две тематични цели, по които Регламент №1304/2013 от 17 декември от 2013 г. позволява, а именно ТЦ 9 (Насърчаване на социалното приобщаване, борбата с бедността и всяка форма на дискриминация) и ТЦ 10 (Инвестиции в образованието, обучението, включително професионално обучение за придобиване на умения и ученето през целия живот).

ОП НОИР подкрепя постигането и на трите посочени тематични цели.

Table 2: Overview of the investment strategy of the operational programme

Priority axis	Fund	Union support (€)	Proportion of total Union support for the operational programme	Thematic objective / Investment priority / Specific objective	Common and programme-specific result indicators for which a target has been set
1	ERDF	247 542 470,00	42.48%	<p>▼ 01 - Strengthening research, technological development and innovation</p> <p>▼ 1a - Enhancing research and innovation (R&I) infrastructure and capacities to develop R&I excellence, and promoting centres of competence, in particular those of European interest</p> <p>▼ 1 - Модернизиране на съществуващи центрове за върхови постижения и центрове за компетентност и целенасочено създаване на нови такива структури въз основа на техния потенциал за принос към базата знания и иновационния капацитет в концентрирани приоритетни области</p> <p>▼ 2 - Поддържане и развитие на научноизследователската инфраструктура с цел утвърждаване на университетите и научните организации като регионални фондове на знанието и технологиите и/или изпълняване на функции на разпределителни възли в подкрепа на реализацията и устойчивостта на паневропейските научноизследователски съоръжения</p> <p>▼ 1b - Promoting business investment in R&I, developing links and synergies between enterprises, research and development centres and the higher education sector, in particular promoting investment in product and service development, technology transfer, social innovation, eco-innovation, public service applications, demand stimulation, networking, clusters and open innovation through smart specialisation, and supporting technological and applied research, pilot lines, early product validation actions, advanced manufacturing capabilities and first production, in particular in key enabling technologies and diffusion of general purpose technologies</p> <p>▼ 1 - Подкрепа за приложни изследвания и експериментално развитие в приоритетни области, подпомагащи развитието на икономиката</p>	[P1111, P1121, P1211]
2	ESF	210 608 913,59	36.14%	<p>▼ 10 - Investing in education, training and vocational training for skills and lifelong learning</p> <p>▼ 10i - Reducing and preventing early school leaving and promoting equal access to good quality early childhood, primary and secondary education including formal, non formal and informal learning pathways for reintegrating into education and training</p> <p>▼ 1 - Подобряване на постиженията на децата и учениците в овладяването на ключови компетентности по отношение предучилищното и училищното образование</p> <p>▼ 2 - Обхващане и задържане на децата и учениците в образователната система чрез повишаване на мотивацията за учене на привлекателността на образователните институции</p> <p>▼ 3 - Управление на качеството на образованието чрез усъвършенстване на системата за оценяване</p>	[P2111, P2112, P2113, P2114, P2121, P2122, P2131, P2132, P2133, P2311, P2312, P2313, P2314, P2321, P2322, P2323, P2324, P2211, P2221, P2222, P2231, P2411, P2421]

Priority axis	Fund	Union support (€)	Proportion of total Union support for the operational programme	Thematic objective / Investment priority / Specific objective	Common and programme-specific result indicators for which a target has been set
				<p>на резултатите от обучението и разработване и прилагане на ефективна система за мониторинг</p> <p>▼ 10ii - Improving the quality and efficiency of, and access to, tertiary and equivalent education with a view to increasing participation and attainment levels, especially for disadvantaged groups</p> <p>▼ 1 - Подобряване на знанията, уменията и възможностите за реализация на завършилите висше образование</p> <p>▼ 2 - Оптимизиране дейността на висшите училища</p> <p>▼ 3 - Подобряване на достъпа до висше образование и увеличаване на броя на завършилите висше образование между 30-34 годишните до 36 % до 2020 г.</p> <p>▼ 10iii - Enhancing equal access to lifelong learning for all age groups in formal, non formal and informal settings, upgrading the knowledge, skills and competences of the workforce, and promoting flexible learning pathways including through career guidance and validation of acquired competences</p> <p>▼ 1 - 1. Развитие на капацитета и повишаване на квалификацията на заетите в областта на образованието и обучението и науката</p> <p>▼ 2 - 2. Подкрепа на продължаващото обучение и създаване на условия за придобиване и надграждане на знания, умения и компетентности</p> <p>▼ 10iv - Improving the labour market relevance of education and training systems, facilitating the transition from education to work, and strengthening vocational education and training systems and their quality, including through mechanisms for skills anticipation, adaptation of curricula and the establishment and development of work based learning systems, including dual learning systems and apprenticeship schemes</p> <p>▼ 1 - Повишаване на привлекателността и подобряване на качеството на професионалното образование и обучение</p> <p>▼ 2 - Насърчаване на връзките между професионалното образование и обучение, висшето образование, науката и бизнеса</p>	
3	ESF	107 898 072,03	18.51%	<p>▼ 09 - Promoting social inclusion, combating poverty and any discrimination</p> <p>▼ 9i - Active inclusion, including with a view to promoting equal opportunities and active participation, and improving employability</p> <p>▼ 1 - Повишаване на качеството и подобряване на достъпа до образование чрез създаване на подкрепяща среда за включващо образование</p>	[P3211, P3111, P3121]

Priority axis	Fund	Union support (€)	Proportion of total Union support for the operational programme	Thematic objective / Investment priority / Specific objective	Common and programme-specific result indicators for which a target has been set
				<ul style="list-style-type: none"> ▼ 2 - Изграждане на образователна среда, насърчаваща успешната социализация на всяко дете и ученик ▼ 9ii - Socio economic integration of marginalised communities such as the Roma ▼ 1 - Ефективна интеграция в образователната система на деца, ученици и младежи от етническите малцинства и от други уязвими групи 	
4	ESF	16 711 166,38	2.87%	1 - Укрепване и повишаване на административния капацитет на управляващия орган и бенефициентите по оперативната програма	[P41]

2. PRIORITY AXES

2.A DESCRIPTION OF THE PRIORITY AXES OTHER THAN TECHNICAL ASSISTANCE

2.A.1 Priority axis

ID of the priority axis	1
Title of the priority axis	НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ТЕХНОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ

- ☐ The entire priority axis will be implemented solely through financial instruments
- ☐ The entire priority axis will be implemented solely through financial instruments set up at Union level
- ☐ The entire priority axis will be implemented through community-led local development
- ☐ For the ESF: The entire priority axis is dedicated to social innovation or to transnational cooperation, or both

2.A.2 Justification for the establishment of a priority axis covering more than one category of region, thematic objective or fund (where applicable)

Не е приложимо

2.A.3 Fund, category of region and calculation basis for Union support

Fund	Category of region	Calculation basis (total eligible expenditure or eligible public expenditure)	Category of region for outermost regions and northern sparsely populated regions (where applicable)
------	--------------------	---	---

Fund	Category of region	Calculation basis (total eligible expenditure or eligible public expenditure)	Category of region for outermost regions and northern sparsely populated regions (where applicable)
ERDF	Less developed	Total	

2.A.4 Investment priority

ID of the investment priority	1a
Title of the investment priority	Enhancing research and innovation (R&I) infrastructure and capacities to develop R&I excellence, and promoting centres of competence, in particular those of European interest

2.A.5 Specific objectives corresponding to the investment priority and expected results

ID of the specific objective	1
Title of the specific objective	Модернизиране на съществуващи центрове за върхови постижения и центрове за компетентност и целенасочено създаване на нови такива структури въз основа на техния потенциал за принос към базата знания и иновационния капацитет в концентрирани приоритетни области
Results that the Member States seek to achieve with Union support	<p>Концепцията за изграждане на центрове за върхови постижения и/или центрове за компетентност е идентифицирана като успешен механизъм от изтеклите рамкови програми на ЕС за увеличаване и допълнително разгръщане на регионалния потенциал и засилване на конкурентните позиции.</p> <p>Конкретните мерки следва да се съсредоточат върху подкрепа за научноизследователски екипи с доказан потенциал за провеждане на качествени научни изследвания, чиито постижения са получили признание от международната научна общност. Тези екипи следва да предложат стратегическа програма за работа в идните 10 години и да начертаят план за прилагане на резултатите от научните изследвания, увеличаване на предприемаческите и интердисциплинарни умения на заетия човешки ресурс и засилване на партньорството с бизнеса и останалите заинтересовани страни; план за управление, включително прозрачен механизъм за кариерно израстване; план за модернизация и оборудване на научноизследователската инфраструктура. Съществен елемент от модернизацията и създаването на такива структури/ обединения е доказването на дългосрочно сътрудничество с водещи европейски партньори в сферата на научните изследвания и иновациите, както и включването на потребителите (промишленост,</p>

	<p>държавни/ регионални организации, консуматори и др.).</p> <p>Финансирането на центровете за върхови постижения и центровете за компетентност ще се извършва на база независима външна оценка на определен брой идентифицирани предложения в ключови области.</p>
ID of the specific objective	2
Title of the specific objective	Поддържане и развитие на научноизследователската инфраструктура с цел утвърждаване на университетите и научните организации като регионални фондове на знанието и технологиите и/ или изпълняване на функции на разпределителни възли в подкрепа на реализацията и устойчивостта на паневропейските научноизследователски съоръжения
Results that the Member States seek to achieve with Union support	<p>Прерогативът за модернизиране на съществуващата и изграждане на нова съвременна научноизследователска инфраструктура е в съответствие с целите на стратегия „Европа 2020“, по-конкретно по отношение на развитието на умения за преодоляване на пазарните несъответствия и увеличаване на потенциала на природните науки, математиката и информационните технологии. Предвидените синергии между финансирането по линия на политиката за сближаване и Хоризонт 2020 ще допринесат за реализиране на концепцията за приоритетен стълб „Високи постижения“ и увеличаване на транснационалното и междурегионално сътрудничество в сфери с идентифицирани предизвикателства за икономиката и обществото. Също така е важно да се предприемат действия за засилване на съгласуването между икономическите (във връзка с интелигентната специализация) и научните приоритети, както и да се постигнат по-добри резултати в области с потенциал за растеж като инженерство, фармацевтика, материали и транспорт. Целевите мерки по ОП НОИР следва да са насочени и към други сфери с висок технологичен потенциал, които пряко съответстват на икономическото развитие и традиционно отчитат стабилни резултати по показатели като ИКТ, екологичен сектор, вкл. хранителна промишленост и енергетика.</p> <p>Структурната помощ от Европейския съюз ще се използва за целево модернизиране на научноизследователската инфраструктура и изграждане на нова инфраструктура в институти за научни изследвания и висши учебни заведения с цел създаване на конкурентна среда за растеж. Създаването и модернизирането на научноизследователската инфраструктура във висшите учебни заведения и институтите за научни изследвания ще подпомогне обучението на висококвалифицирани специалисти, мотивирани да прилагат уменията си за икономическото и обществено развитие на България.</p>

	<p>Ще се подкрепят звена, които допринасят за повишаването на иновационния потенциал на икономиката и имат установени партньорски отношения и/ или участват в международни и европейски проекти и мрежи. Акцент ще бъде поставен върху изграждането на съвременна научна база, чрез която научните организации и висшите училища ще могат да участват в програмите на Европейския институт за иновации и технологии и в публично-частни партньорства в рамките на програма „Хоризонт 2020“.</p> <p>Предвижданият от ОП НОИР подход във връзка с паневропейските научни инфраструктури ще бъде в посока клъстерно групиране на различни публични и частни организации в сферата на научните изследвания и иновациите в конкретни области като околна среда и медицински науки с цел постигане на по-значителен и благоприятен ефект от интегрирането на националния научен пейзаж в Европейското научноизследователско пространство.</p>
--	---

Table 3: Programme-specific result indicators, by specific objective (for the ERDF and the Cohesion Fund)

Specific objective		1 - Модернизиране на съществуващи центрове за върхови постижения и центрове за компетентност и целенасочено създаване на нови такива структури въз основа на техния потенциал за принос към базата знания и иновационния капацитет в концентрирани приоритетни области						
ID	Indicator	Measurement unit	Category of region (where relevant)	Baseline value	Baseline year	Target value (2023)	Source of data	Frequency of reporting
P1111	Подкрепени центрове за върхови постижения и центрове за компетентност	Брой	Less developed	0,00	2013	8,00	МОН	На две години
Specific objective		2 - Поддържане и развитие на научноизследователската инфраструктура с цел утвърждаване на университетите и научните организации като регионални фондове на знанието и технологиите и/ или изпълняване на функции на разпределителни възли в подкрепа на реализацията и устойчивостта на паневропейските научноизследователски съоръжения						
ID	Indicator	Measurement unit	Category of region (where relevant)	Baseline value	Baseline year	Target value (2023)	Source of data	Frequency of reporting
P1121	?	?	Less developed	0,00	2013	0,00	?	?

2.A.6 Action to be supported under the investment priority (by investment priority)

2.A.6.1 Description of the type and examples of actions to be supported and their expected contribution to the specific objectives including, where appropriate, the identification of main target groups, specific territories targeted and types of beneficiaries

Investment priority	1a - Enhancing research and innovation (R&I) infrastructure and capacities to develop R&I excellence, and promoting centres of competence, in particular those of European interest
<ul style="list-style-type: none"> Подкрепа за създаване и развитие на центрове за върхови постижения и центрове за компетентност, вкл. обновяване на сградния фонд, материалната база и закупуване на оборудване; Подкрепа за модернизирането на научната инфраструктура и на съществуващите учебно-изследователски лаборатории на научни институти и висши учебни заведения, които провеждат изследвания в области, съответстващи на регионалните и националните икономически и социални предизвикателства; Създаване и модернизиране на регионални научни инфраструктури, в т.ч. и на уникални колекции и архиви[1] и регионални партньорски съоръжения/ разпределени възли на паневропейските научни комплекси, определени в Европейската пътна карта за научна инфраструктура[2]; <p><u>Идентифициране на основните целеви групи:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Изследователи, предприемачи, иноватори, преподаватели, докторанти, пост-докторанти, млади учени, специализанти, участници в научни изследвания, студенти, ученици. <p><u>Специфични целеви територии:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Територията на цялата страна. <p><u>Типове бенефициенти:</u></p>	

Investment priority	1a - Enhancing research and innovation (R&I) infrastructure and capacities to develop R&I excellence, and promoting centres of competence, in particular those of European interest
<ul style="list-style-type: none"> Публични и частни научни организации, институти, лаборатории, предприятия за НИРД (включително БАН и ССА), висши училища и/или техни основни звена, центрове за върхови постижения, центрове за компетентност, МОН и второстепенни разпоредители, Изпълнителна агенция „Електронни съобщителни мрежи и информационни системи” (ИА ЕСМИС). <p>[2] http://ec.europa.eu/research/infrastructures/pdf/esfri-strategy_report_and_roadmap.pdf#view=fit&pagemode=none</p>	

2.A.6.2 Guiding principles for selection of operations

Investment priority	1a - Enhancing research and innovation (R&I) infrastructure and capacities to develop R&I excellence, and promoting centres of competence, in particular those of European interest
<p>Тематична концентрация</p> <p>Всички предвидени дейности и цялото финансиране по настоящата приоритетна ос са концентрирани в два приоритета и са в изпълнение на Тематична цел 1, съгл. член 9 от Общия регламент.</p> <p>Ефективност на инвестициите за максимално постигане на целите на ОП НОИР</p> <p>Мерките, които ще се финансират по ОП НОИР следва в пълна степен да допринасят за изпълнението на целите на програмата. Чрез анализ на добри практики и опит от предишния програмен период ще се изберат най-подходящите начини за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ и облекчаване на административната тежест за бенефициентите.</p> <p>Допълняемост с други финансови източници</p> <p>За постигане на максимална ефективност на предложените за финансиране мерки ще бъде търсена допълняемост с други програми, финансирани със средства от ЕС и държавния бюджет.</p>	

Investment priority	1a - Enhancing research and innovation (R&I) infrastructure and capacities to develop R&I excellence, and promoting centres of competence, in particular those of European interest
<p>Удовлетворяване на конкретните нужди на целевите групи</p> <p>Осигуряването на финансиране по конкретните мерки ще става само на базата на идентифицираните потребности на целевите групи в стратегически и аналитични документи. Ще бъдат подкрепяни научни изследвания, само ако са в области на приоритетни научни направления от Националната стратегия за научни изследвания или приоритетите на Иновационната стратегия.</p> <p>Хоризонтални принципи</p> <p>Особено внимание ще се отдели на осигуряването на спазване на принципите за устойчиво развитие, равенство на възможностите и недискриминация и равенство между половете.</p> <p>Прозрачност, партньорство и обективност</p> <p>По ОП НОИР ще се осигури максимална прозрачност при подбора на операции. Ще се търси партньорството и представителството на всички заинтересовани страни в механизма за програмиране на операциите по ОП НОИР. По настоящата приоритетна ос ще се предвидят възможности за международна оценка на научния потенциал и привличане на международни рецензенти</p>	

2.A.6.3 *Planned use of financial instruments* (where appropriate)

Investment priority	1a - Enhancing research and innovation (R&I) infrastructure and capacities to develop R&I excellence, and promoting centres of competence, in particular those of European interest
Не е приложимо	

2.A.6.4 Planned use of major projects (where appropriate)

Investment priority	1a - Enhancing research and innovation (R&I) infrastructure and capacities to develop R&I excellence, and promoting centres of competence, in particular those of European interest
Не е приложимо	

2.A.6.5 Output indicators by investment priority and, where appropriate by category of region

Table 5: Common and programme-specific output indicators (by investment priority, broken down by category of region for the ESF, and where relevant, for the ERDF)

Investment priority		1a - Enhancing research and innovation (R&I) infrastructure and capacities to develop R&I excellence, and promoting centres of competence, in particular those of European interest							
ID	Indicator	Measurement unit	Fund	Category of region (where relevant)	Target value (2023)			Source of data	Frequency of reporting
					M	W	T		
И1111	Брой изследователи, работещи в подобрени инфраструктури за научни изследвания	Еквивалент на пълно работно време	ERDF	Less developed			0,00	НСИ, МОИ	На 2 години
И1121	Брой нови изследователи в подпомогнатите центрове за върхови постижения и центрове за компетентност	Еквивалент на пълно работно време	ERDF	Less developed			90,00	НСИ, МОИ	На 2 години

2.A.4 Investment priority

ID of the investment priority	1b
Title of the investment priority	Promoting business investment in R&I, developing links and synergies between enterprises, research and development centres and the higher education sector, in particular promoting investment in product and service development, technology transfer, social innovation, eco-innovation, public service applications, demand stimulation, networking, clusters and open innovation through smart specialisation, and supporting technological and applied research, pilot lines, early product validation actions, advanced manufacturing capabilities and first production, in particular in key enabling technologies and diffusion of general purpose technologies

2.A.5 Specific objectives corresponding to the investment priority and expected results

ID of the specific objective	1
Title of the specific objective	Подкрепа за приложни изследвания и експериментално развитие в приоритетни области, подпомагащи развитието на икономиката
Results that the Member States seek to achieve with Union support	<p>Развитите индустриални страни са разделили помежду си пазара на високите технологии (космически технологии, фармацевтика, информационни технологии и комуникация, електроника и др.). Те произвеждат 80 % от високотехнологичните продукти. България е изправена пред предизвикателствата, пред които са изправени и развитите страни-членки на ЕС, като това се случва в условията на тежък преход след дългогодишна изолация от научно-изследователския международен живот и при ниски показатели на процент от БВП, заделян за НИРД. В този смисъл ефективното управление на науката като икономически фактор, гарантиращ ръст, заетост и динамичност на националната икономика, е приоритет на българското правителство. Това ще се постигне, чрез насърчаване на инвестициите в научноизследователската и иновационна дейност, развитие на връзки между предприятията, научноизследователски и развойни центрове и институциите за висше образование.</p> <p>Участието на частния сектор в научно изследователската дейност е една от основните задачи на ЕС. Като дейност е предвиден в почти всички политически документи на Общността. Предвижда се включването на бизнеса не само под формата на преки инвестиции, а като бенефициент на научни знания и продукти и стабилен партньор в триъгълника на знанието. Изграждането на ефективни партньорства между научните организации, университетите и бизнеса обогатява всички участници в процеса с нови знания и умения и създава висока добавена стойност за икономиката. За преодоляване на икономическото изоставане трябва да се предприемат и дейности за подпомагане на приложните научни изследвания в приоритетните за страната направления. Научното обслужване и участие в усвояването или</p>

създаването на нови технологии в индустрията е необходимо за гарантиране на интелигентен, устойчив растеж с по-ефективно използване на ресурсите. Инвестициите в приложни научни изследвания, осъществени чрез мерките на ОПНОИР, ще повишат като цяло капацитета на българските научни институции и изследователи за по-успешното им интегриране и пълноценно участие в Европейското изследователско пространство и в националните и европейски технологични платформи.

Силните и устойчиви връзки между науката и бизнеса са в основата на развитието на икономика, основана на знанието. Интегрирането на образователния и научния процес създава стабилни условия за генериране и използване на научно познание. Обвързването на различни елементи на знанието в неделима среда е предпоставка за устойчив и приобщаващ растеж, както и стимулиране на икономика с високи равнища на заетост. Това предполага и наличието на подходящ човешки ресурс, който да обслужва потребностите на различните сфери, както и бързата реализация на учени и предприемачи. Така ще се създадат условия за модернизиране на трудовите пазари и ще се реализират гъвкави образователни мостове между различните сектори.

Въвеждането на схеми, които да подпомогнат връзката научно-образователни институции-индустрия и търсенето на кадри от страна на бизнеса налага и въвеждане на диференциация на образователните институции и на тази база определяне на тези, които ще развият силна научна дейност. Последното ще гарантира и възпроизводството на ново научно поколение за научно-иновативната система.

Table 3: Programme-specific result indicators, by specific objective (for the ERDF and the Cohesion Fund)

Specific objective		1 - Подкрепа за приложни изследвания и експериментално развитие в приоритетни области, подпомагащи развитието на икономиката						
ID	Indicator	Measurement unit	Category of region (where relevant)	Baseline value	Baseline year	Target value (2023)	Source of data	Frequency of reporting
P1211	Частни инвестиции в НИРД, допълващи публичната подкрепа	в хил. евро	Less developed	0,00	2013	0,00	?	?

2.A.6 Action to be supported under the investment priority (by investment priority)

2.A.6.1 Description of the type and examples of actions to be supported and their expected contribution to the specific objectives including, where appropriate, the identification of main target groups, specific territories targeted and types of beneficiaries

Investment priority	1b - Promoting business investment in R&I, developing links and synergies between enterprises, research and development centres and the higher education sector, in particular promoting investment in product and service development, technology transfer, social innovation, eco-innovation, public service applications, demand stimulation, networking, clusters and open innovation through smart specialisation, and supporting technological and applied research, pilot lines, early product validation actions, advanced manufacturing capabilities and first production, in particular in key enabling technologies and diffusion of general purpose technologies
<ul style="list-style-type: none"> • Подкрепа за стратегически изследователски програми в центровете за компетентност и в инфраструктурните комплекси, които да гарантират тяхното устойчиво развитие и добавен ефект за националната и регионална икономика; • Подкрепа за провеждане на приложни научни изследвания. Финансиране на самите изследвания и дейности, свързани със закупуване на нова или модернизиране на съществуваща апаратура, оборудване, материали, консумативи и др., необходими за провеждане на приложното научно изследване, включително и разходите по възнаграждения на участниците; • Осигуряване на подкрепа за достъп и участие на български научни организации и висши училища до различни европейски технологични платформи съвместни технологични инициативи и в Европейския институт за технологии и иновации; • Обучение на кадри по заявка и с финансовото участие на бизнеса чрез ваучерни схеми; • Предоставяне на подкрепа за изграждане, развитие и използване на пилотни производствени центрове във висшите училища и научните институти за провеждане на научно обучение, изследователска работа, експериментално развитие и прототипиране.. <p><u>Идентифициране на основните целеви групи:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Изследователи, преподаватели, докторанти, пост-докторанти, млади учени, специализанти, студенти, ученици. <p><u>Специфични целеви територии:</u></p>	

Investment priority	1b - Promoting business investment in R&I, developing links and synergies between enterprises, research and development centres and the higher education sector, in particular promoting investment in product and service development, technology transfer, social innovation, eco-innovation, public service applications, demand stimulation, networking, clusters and open innovation through smart specialisation, and supporting technological and applied research, pilot lines, early product validation actions, advanced manufacturing capabilities and first production, in particular in key enabling technologies and diffusion of general purpose technologies
<ul style="list-style-type: none"> • Територията на цялата страна. <p><u>Типове бенефициенти:</u></p> <p>научни организации (включително БАН и ССА), научни институти, висши училища и/или техни основни звена, центрове за върхови постижения, центрове за компетентност, МОН.</p>	

2.A.6.2 Guiding principles for selection of operations

Investment priority	1b - Promoting business investment in R&I, developing links and synergies between enterprises, research and development centres and the higher education sector, in particular promoting investment in product and service development, technology transfer, social innovation, eco-innovation, public service applications, demand stimulation, networking, clusters and open innovation through smart specialisation, and supporting technological and applied research, pilot lines, early product validation actions, advanced manufacturing capabilities and first production, in particular in key enabling technologies and diffusion of general purpose technologies
<p>Тематична концентрация;</p> <p>Всички предвидени дейности и цялото финансиране по настоящата приоритетна ос са концентрирани в два приоритета и са в изпълнение на Тематична цел 1, съгл. член 9 от Общия регламент.</p> <p>Ефективност на инвестициите за максимално постигане на целите на ОП НОИР</p> <p>Мерките, които ще се финансират по ОП НОИР следва в пълна степен да допринасят за изпълнението на целите на програмата. Чрез анализ на добри практики и опит от предишния програмен период ще се изберат най-подходящите начини за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ и облекчаване на административната тежест за бенефициентите.</p>	

Investment priority	1b - Promoting business investment in R&I, developing links and synergies between enterprises, research and development centres and the higher education sector, in particular promoting investment in product and service development, technology transfer, social innovation, eco-innovation, public service applications, demand stimulation, networking, clusters and open innovation through smart specialisation, and supporting technological and applied research, pilot lines, early product validation actions, advanced manufacturing capabilities and first production, in particular in key enabling technologies and diffusion of general purpose technologies
<p>Допълняемост с други финансови източници</p> <p>За постигане на максимална ефективност на предложените за финансиране мерки ще бъде търсена допълняемост с други програми, финансирани със средства от ЕС и държавния бюджет.</p> <p>Удовлетворяване на конкретните нужди на целевите групи</p> <p>Осигуряването на финансиране по конкретните мерки ще става само на базата на идентифицираните потребности на целевите групи в стратегически и аналитични документи. Ще бъдат подкрепяни научни изследвания, само ако са в области на приоритетни научни направления от Националната стратегия за научни изследвания или приоритетите на Иновационната стратегия.</p> <p>Хоризонтални принципи</p> <p>Особено внимание ще се отдели на осигуряването на спазване на принципите за устойчиво развитие, равенство на възможностите и недискриминация и равенство между половете.</p> <p>Прозрачност, партньорство и обективност</p> <p>По ОП НОИР ще се осигури максимална прозрачност при подбора на операции. Ще се търси партньорството и представителството на всички заинтересовани страни в механизма за програмиране на операциите по ОП НОИР. По настоящата приоритетна ос ще се предвидят възможности за международна оценка на научния потенциал и привличане на международни рецензенти</p>	

2.A.6.3 *Planned use of financial instruments* (where appropriate)

Investment priority	1b - Promoting business investment in R&I, developing links and synergies between enterprises, research and development centres and the higher education sector, in particular promoting investment in product and service development, technology transfer, social innovation, eco-innovation, public service applications, demand stimulation, networking, clusters and open innovation through smart specialisation, and supporting technological and applied research, pilot lines, early product validation actions, advanced manufacturing capabilities and first production, in particular in key enabling technologies and diffusion of general purpose technologies
Не е приложимо	

2.A.6.4 *Planned use of major projects* (where appropriate)

Investment priority	1b - Promoting business investment in R&I, developing links and synergies between enterprises, research and development centres and the higher education sector, in particular promoting investment in product and service development, technology transfer, social innovation, eco-innovation, public service applications, demand stimulation, networking, clusters and open innovation through smart specialisation, and supporting technological and applied research, pilot lines, early product validation actions, advanced manufacturing capabilities and first production, in particular in key enabling technologies and diffusion of general purpose technologies
Не е приложимо	

2.A.6.5 *Output indicators by investment priority and, where appropriate by category of region*

Table 5: Common and programme-specific output indicators (by investment priority, broken down by category of region for the ESF, and where relevant, for the ERDF)

Investment priority		1b - Promoting business investment in R&I, developing links and synergies between enterprises, research and development centres and the higher education sector, in particular promoting investment in product and service development, technology transfer, social innovation, eco-innovation, public service applications, demand stimulation, networking, clusters and open innovation through smart specialisation, and supporting technological and applied research, pilot lines, early product validation actions, advanced manufacturing capabilities and first production, in particular in key enabling technologies and diffusion of general purpose technologies					
ID	Indicator	Measurement unit	Fund	Category of region (where	Target value (2023)	Source of data	Frequency of

				relevant)	M	W	T		reporting
И1211	Брой предприятия, които си сътрудничат с подпомогнатите научноизследователски институции	Брой	ERDF	Less developed			0,00	УО, НАП	Годишно
И1212	Брой предприятия, въвели нови или значително подобрени продукти, нови за пазара и създадени в резултат от подпомогнатите иновации или научноизследователски и развойни проекти	Брой	ERDF	Less developed			0,00	УО, НАП	Годишно
И1213	Висши училища, подкрепили или осигурили достъп на български научни организации до различни европейски технологични платформи, осъществили съвместни технологични инициативи.	Брой	ERDF	Less developed			0,00	МОН	На всеки две години

Investment priority		1b - Promoting business investment in R&I, developing links and synergies between enterprises, research and development centres and the higher education sector, in particular promoting investment in product and service development, technology transfer, social innovation, eco-innovation, public service applications, demand stimulation, networking, clusters and open innovation through smart specialisation, and supporting technological and applied research, pilot lines, early product validation actions, advanced manufacturing capabilities and first production, in particular in key enabling technologies and diffusion of general purpose technologies							
ID	Indicator	Measurement unit	Fund	Category of region (where	Target value (2023)			Source of data	Frequency of

1214	Брой изградени пилотни производствени центрове във ВУ и научните институти	Брой	ERDF	Less developed			0,00	?	?
------	--	------	------	----------------	--	--	------	---	---

2.A.7 Social innovation, transnational cooperation and contribution to thematic objectives 1-7

Priority axis	1 - НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ТЕХНОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ
Н/П	

2.A.8 Performance framework

Table 6: Performance framework of the priority axis (by fund and, for the ERDF and ESF, category of region)

Priority axis			1 - НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ТЕХНОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ										
ID	Indicator type	Indicator or key implementation step	Measurement unit, where appropriate	Fund	Category of region	Milestone for 2018			Final target (2023)			Source of data	Explanation of relevance of indicator, where appropriate
						M	W	T	M	W	T		
И2312	О	Млади специалисти, участващи в партньорски мрежи за провеждане на	Брой	ERDF	Less developed			0			0,00	Управляващ орган	

Priority axis			1 - НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ТЕХНОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ										
ID	Indicator type	Indicator or key implementation step	Measurement unit, where appropriate	Fund	Category of region	Milestone for 2018			Final target (2023)			Source of data	Explanation of relevance of indicator,
		научни изследвания, включително в съвместни проекти с бизнеса.											
И1111	O	Брой изследователи, работещи в подобрени инфраструктури за научни изследвания	Еквивалент на пълно работно време	ERDF	Less developed			0			0,00	Управляващ орган	
И1121	O	Брой нови изследователи в подпомогнатите центрове за върхови постижения и центрове за компетентност	Еквивалент на пълно работно време	ERDF	Less developed			0			90,00	Управляващ орган	
И1211	O	Брой предприятия, които си сътрудничат с подпомогнатите научноизследователски институции	Брой	ERDF	Less developed			0			0,00	Управляващ орган	

Additional qualitative information on the establishment of the performance framework

2.A.9 Categories of intervention

Categories of intervention corresponding to the content of the priority axis based on a nomenclature adopted by the Commission, and indicative breakdown of Union support.

Tables 7-11: Categories of intervention

Table 7: Dimension 1 - Intervention field

Priority axis		1 - НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ТЕХНОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ	
Fund	Category of region	Code	€ amount
ERDF	Less developed	058. Research and innovation infrastructure (public)	198 033 976,00
ERDF	Less developed	060. Research and innovation activities in public research centres and centres of competence including networking	49 508 494,00

Table 8: Dimension 2 - Form of finance

Priority axis		1 - НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ТЕХНОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ	
Fund	Category of region	Code	€ amount
ERDF	Less developed	01. Non-repayable grant	247 542 470,00

Table 9: Dimension 3 - Territory type

Priority axis		1 - НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ТЕХНОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ	
Fund	Category of region	Code	€ amount
ERDF	Less developed	07. Not applicable	247 542 470,00

Table 10: Dimension 4 - Territorial delivery mechanisms

Priority axis		1 - НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ТЕХНОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ	
Fund	Category of region	Code	€ amount
ERDF	Less developed	07. Not applicable	247 542 470,00

Table 11: Dimension 6 - ESF secondary theme (ESF and YEI only)

Priority axis		1 - НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ТЕХНОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ	
Fund	Category of region	Code	€ amount

2.A.10 Summary of the planned use of technical assistance including, where necessary, actions to reinforce the administrative capacity of authorities involved in the management and control of the programmes and beneficiaries (where appropriate) (by priority axis)

Priority axis:	1 - НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ТЕХНОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ

2.A.1 Priority axis

ID of the priority axis	2
Title of the priority axis	ОБРАЗОВАНИЕ И УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ

- ☐ The entire priority axis will be implemented solely through financial instruments
- ☐ The entire priority axis will be implemented solely through financial instruments set up at Union level
- ☐ The entire priority axis will be implemented through community-led local development
- ☐ For the ESF: The entire priority axis is dedicated to social innovation or to transnational cooperation, or both

2.A.2 Justification for the establishment of a priority axis covering more than one category of region, thematic objective or fund (where applicable)

2.A.3 Fund, category of region and calculation basis for Union support

Fund	Category of region	Calculation basis (total eligible expenditure or eligible public expenditure)	Category of region for outermost regions and northern sparsely populated regions (where applicable)
ESF	Less developed	Total	

2.A.4 Investment priority

ID of the investment priority	10i
Title of the investment priority	Reducing and preventing early school leaving and promoting equal access to good quality early childhood, primary and secondary education including formal, non formal and informal learning pathways for reintegrating into education and training

2.A.5 Specific objectives corresponding to the investment priority and expected results

ID of the specific objective	1
Title of the specific objective	Подобряване на постиженията на децата и учениците в овладяването на ключови компетентности по отношение предучилищното и училищното образование
Results that the Member States seek to achieve with Union support	<p>Българското предучилищно образование (ПО) и училищно образование (УО) има своите традиционни достойнства, които следва да бъдат съхранени. В изпълнение на целите на НПП на УО и предучилищното възпитание и подготовка (ПВП) 2006–2015 г. бяха предприети положителни стъпки, най-съществените сред които са въвеждането на единни разходни стандарти за издръжката на едно дете/ученик, прилагането на делегирани бюджети, задължителната двугодишна подготовка преди първи клас, финансово осигурена целодневна организация на учебния ден за учениците от 1. до 4. клас, прилагането на единен образователен пакет – стандарти, учебни програми и учебни планове, ориентирани към резултати от обучението, ежегодните национални външни оценявания в края на 4. и на 7. клас и на задължителните държавни зрелостни изпити.</p> <p>Независимо от ориентацията на стандартите и учебните програми към придобиване на ключови компетентности, 39.4 % от 15-годишните български ученици показват резултати под критичното първо равнище в областта на четенето, математиката и природните науки в международното изследване PISA 2012 на ОИСР, като особено отчетливи са разликите в резултатите според вида на училището и големината на населеното място.</p> <p>Решаването на тези проблеми в рамките на задължителното УО трябва да бъде предшествано от висококачествено и икономически достъпно образование и грижи в ранна детска възраст. В тази връзка, утвърждаването на задължителната ПВП на децата, две години преди постъпването им в училище (от 2012 г.), има огромен образователен ефект, който носи дълготрайни ползи с оглед на социализацията и постиженията на всяко дете през целия период на обучение, а не само на по-добрите резултати в училище.</p> <p>Повишаването на качеството на ПО ще бъде солидна основа за по-нататъшно учене и ще допринесе за превенцията на отпадането от училище и за увеличаване на ползите при завършване на следваща образователна степен и придобиване на нови умения.</p> <p>Това, което е най-важно в предучилищната възраст е езиковото развитие и връзката с последващото училищно обучение. Езиковото развитие на детето е умение, което е предвестник на неговите умения за аналитично мислене и</p>

	<p>се проявява през най-ранните години на живота. Индивидуалните разлики във вербалните умения на децата продължават до деветгодишна възраст, когато те са вече в началния курс. С времето разликите в речника от ранното детство се задълбочават и засягат училищната готовност и представянето в училище, както и кариерното развитие на по-късен етап.</p> <p>Чрез този ИП се очаква да се допринесе за повишаване на нивото на грамотност на 15-годишните ученици в областта на четенето, математиката и природните науки, усвояване на знания и умения за работа в дигиталното общество, придобити компетентности, подкрепящи личностното развитие, социалната интеграция и професионална реализация и развити нагласи за вземане на информирани решения в полза на себе си и на другите за гарантиране на устойчиво развитие; да се намалят различията в резултатите от ученето в различните училища и населени места; да се модернизират учебните програми, учебните планове, учебниците и учебните помагала; да се осигурят условия и подкрепа за прилагането на педагогически иновации и съвременни подходи на преподаване; да се засили действието на системите за ранно установяване и ранна намеса при проблеми с ученето.</p>
ID of the specific objective	2
Title of the specific objective	Обхващане и задържане на децата и учениците в образователната система чрез повишаване на мотивацията за учене на привлекателността на образователните институции
Results that the Member States seek to achieve with Union support	<p>В последните години в страната се наблюдава положителна тенденция в стойностите на преждевременно напусналите (ПН) образованието сред населението на възраст 18 - 24 години. Актуалната ситуация в България показва, че все още не е задоволителен постигнатият за 2013 г. дял от 12.4 %. През програмния период 2014 – 2020 г. делът на ПН в образователната система трябва да бъде намален до 11 % г.</p> <p>Засилва се отчуждаването на децата от училище поради комплексни причини - отхвърляне на образованието/училището като ценност, неефективен социален и семеен контрол, липса на адекватни стимули за посещаване на училище, недостатъчна гъвкавост на училището спрямо интересите и очакванията на учениците, неефективна система на допълнителна и консултационна работа, фокусирана върху изоставащите ученици и особено върху учениците със средни и добри постижения, непривлекателна среда.</p> <p>Въведената от 2012 година двегодишна задължителна предучилищна подготовка спомага за преодоляване на</p>

	<p>разликите в уменията и съдейства за когнитивното, езиковото, социалното и емоционалното развитие на децата. Мерките за привличане и включване в предучилищно образование, особено на децата в риск, ще бъдат насочени към прилагането на модели за тясно сътрудничество между дома и образованието и грижите в ранна детска възраст.</p> <p>Разширяването на достъпа до предучилищна подготовка остава едно от главните предизвикателства в сферата на образованието и гарантирането на децата на гладък преход в първи клас. Установеният в България национален референтен показател е 90 % от децата (на възраст между 4 години и възрастта за започване на задължително образование) да бъдат включени в предучилищна подготовка.</p> <p>Необходимо е разработване и прилагане на системни и ефективни подходи за подкрепа на деца и ученици с пропуски в обучението, за навременно откриване и насърчаване на даровити и талантиливи деца.</p> <p>С осъществяването на предложените мерки се очаква да се увеличи броят на децата и учениците, обхванати от образование, да се подобри достъпът до предучилищно и училищно образование, да се осигури плавен преход между образователните институции в предучилищното и училищното образование и да се намали процентът на отпадащите от училище. Очакван резултат е и реинтеграцията на отпаднали в образователната система.</p> <p>За постигането на тези цели се предвиждат дейности, насочени към осигуряване на позитивна образователна среда, подкрепяща индивидуалните интереси и способности на учениците с оглед пълноценното им развитие и изграждането им като самостоятелни творчески и общественно активни индивиди. Извънкласните и извънучилищните дейности са насочени към пълноценно осмисляне на свободното от учебни занимания време на учениците съобразно индивидуалните им интереси, към откриване и развитие на техните дарби и на творческото мислене и др. В резултат ще се засили интересът на учениците към придобиване на знания, практически умения и компетентности и ще намалее отпадането и преждевременното напускане на училище.</p> <p>Изграждането на модерна, защитена и интерактивна образователна среда (базирана на съвременни ИКТ за образованието) ще повиши атрактивността и статуса на училищата (вкл. ползването и създаването на специализирано цифровизирано учебно съдържание, електронни платформи за разпространение, интелигентни интерактивни системи за общуване с родители и общество и надежден комуникационен достъп).</p>
--	---

ID of the specific objective	3
Title of the specific objective	Управление на качеството на образованието чрез усъвършенстване на системата за оценяване на резултатите от обучението и разработване и прилагане на ефективна система за мониторинг
Results that the Member States seek to achieve with Union support	<p>Проблем за осигуряване на качеството в училищното образование е слабата подкрепа за съществуващата система за управление на качеството. От подобен порядък са и затрудненията, свързани с инспектирането на образователните институции. Осъществяваният контрол е насочен почти изцяло към спазване на нормативните актове и не е ефективен инструмент за провеждане на политики.</p> <p>Тук като положителен пример трябва да бъде посочена работата на специализирания Център за оценка и контрол на качеството на образованието (ЦКОКО), който от 2005 г. функционира като второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към МОН. ЦКОКО осигурява провеждането на стандартизирано външно оценяване. Изпълнява ролята на координатор на международни оценки от типа на изследването PISA. През изминалия програмен период обаче дейността на Центъра за оценка и контрол бе финансирана чрез само един проект – „Разработване на система за оценка на качеството на средното образование”, като бюджетът по процедурата бе споделен с рейтинговата система на висшето образование.</p> <p>В процес на разработване са стандарт за инспектиране на институциите в системата на предучилищното и училищното образование, стандарт за организационно развитие и управление на качеството, както и индикатори за ефективност на образованието, чиито резултати са свързани със създаването на единна система за оценяване на ученици, учители и училищна среда.</p> <p><i>Основен проблем.</i> При наличието на значително развита система за външно оценяване, все още липсва анализ за съпоставяне резултатите на учениците на входа и на изхода на съответния етап, поради което резултатите от външното оценяване не водят до достатъчно надеждни изводи относно постиженията на учениците от различните видове училища, както и не предоставят информация за влиянието на средата.</p>

	<p><i>Другите затруднения могат да бъдат обобщени така:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Информацията за слабите места в подготовката на учениците, генерирана през инструментите на външното оценяване не се използва за планиране на обосновани управленски решения. • Тя не е обект на системна аналитична работа. • Не е създаден софтуерен продукт, подобен на рейтинговата система във висшето образование, който да позволи лесно боравене с наличните данни. <p>Промяната в тази посока би следвало да съчетава както мерки за утвърждаване на стандарти и процедури на оценка, така и за изграждане/административно укрепване на аналитичните структури, които се предполага да служат като трансмисия между мониторинга и ежедневното управление на училищната система.</p> <p>Необходимо е унифицирането на системата за контрол и оценка на качеството на образованието (критерии, инструментариум, процедури) на системно ниво и на ниво образователна институция, която да осигурява съпоставимост на резултатите.</p> <p>Чрез операциите в този инвестиционен приоритет се очаква да се изгради функционираща цялостна система за управление на качеството на образованието. Тя следва да стъпи на индикатори, отчитащи входните данни (ресурсите, с които разполага образователната система), процесите (нейното функциониране), изходните резултати (приносът ѝ за развитието на отделния ученик), както и да гарантира прозрачност и публичност на резултатите от инспектирането.</p>
--	--

Table 4: Common result indicators for which a target value has been set and programme-specific result indicators corresponding to the specific objective (by investment priority and category of region) (for the ESF)

Investment priority : 10i - Reducing and preventing early school leaving and promoting equal access to good quality early childhood, primary and secondary education including formal, non formal and informal learning pathways for reintegrating into education and training														
ID	Indicator	Category of region	Measure ment unit for indicator	Common output indicator used as basis for target setting	Baseline value			Measure ment unit for baseline and target	Baseline year	Target value (2023)			Source of data	Frequency of reporting
					M	W	T			M	W	T		
P2111	Дял на преждевременно напусналите училище (ПНУ) от лицата на възраст между 18 и 24 г.	Less developed	дял		12,30	12,70	12,50	Ratio	2013	0,00	0,00	11,00	НСИ, Евростат	годишно
P2112	Групов нетен коефициент на записване на децата в детските градини	Less developed	%		0,00	0,00	83,60	Ratio	2013	0,00	0,00	0,00	НСИ	годишно
P2113	Нетен коефициент на записване на населението по образователни степени и етапи	Less developed	%		0,00	0,00	95,50	Ratio	2013	0,00	0,00	0,00	НСИ	годишно
P2114	Нетен коефициент на записване на населението по образователни степени и етапи	Less developed	%		0,00	0,00	79,70	Ratio	2013	0,00	0,00	0,00	НСИ	годишно
P2121	Нетен коефициент на записване на населението по образователни степени и етапи	Less developed	%		0,00	0,00	83,00	Ratio	2013	0,00	0,00	0,00	НСИ	годишно
P2122	Нетен коефициент на записване на населението по образователни степени и етапи	Less developed	%		0,00	0,00	0,30	Ratio	2013	0,00	0,00	0,00	НСИ	годишно
P2131	15-годишните ученици с умения, оценени под критичния втори праг в познавателна област „четене“ по скалата на PISA	Less developed	%		0,00	0,00	41,00	Ratio	2009	0,00	0,00	30,00	OECD (PISA)	На всеки 3-години
P2132	15-годишните ученици с умения, оценени под критичния втори праг в познавателна област „математика“ по скалата на PISA	Less developed	%		0,00	0,00	47,10	Ratio	2009	0,00	0,00	35,00	OECD (PISA)	На всеки 3-години
P2133	15-годишните ученици с умения, оценени под критичния втори праг	Less developed	%		0,00	0,00	38,80	Ratio	2009	0,00	0,00	30,00	OECD (PISA)	На всеки 3-години

Investment priority : 10i - Reducing and preventing early school leaving and promoting equal access to good quality early childhood, primary and secondary education including formal, non formal and informal learning pathways for reintegrating into education and training														
ID	Indicator	Category of region	Measure ment unit for indicator	Common output indicator used as basis for target setting	Baseline value			Measure ment unit for baseline and target	Baseline year	Target value (2023)			Source of data	Frequency of reporting
					M	W	T			M	W	T		
	в познавателна област „природни науки“ по скалата на PISA													

2.A.6 Action to be supported under the investment priority (by investment priority)

2.A.6.1 Description of the type and examples of actions to be supported and their expected contribution to the specific objectives including, where appropriate, the identification of main target groups, specific territories targeted and types of beneficiaries

Investment priority	10i - Reducing and preventing early school leaving and promoting equal access to good quality early childhood, primary and secondary education including formal, non formal and informal learning pathways for reintegrating into education and training
<p>По СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1</p> <ul style="list-style-type: none"> Дейности за подобряване на ключовите компетентности на учениците с акцент върху грамотността, уменията за общуване на чужд език, дигиталната компетентност, социалните и гражданските компетентности; Въвеждане на модерни технологии и интерактивни методи и средства в образователния процес, включително и на електронно съдържание; Разработване, актуализиране и оценка на ефективността на учебни планове и програми; Изграждане на модерна защитена образователна среда в училищата, базирана на съвременни ИКТ за образованието; Осигуряване на ИКТ средства за онагледяване/представяне на учебния материал в кабинетите с общо предназначение и за обезпечаване 	

Investment priority	10i - Reducing and preventing early school leaving and promoting equal access to good quality early childhood, primary and secondary education including formal, non formal and informal learning pathways for reintegrating into education and training
<p>на специализираните кабинети (физика, химия и др.), както и внедряване на интелигентни интерактивни системи за общуване с родители и общество;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Изграждане на модерна сигурна, гъвкава и скалируема облачна среда за общи и специфични ИКТ образователни услуги и съдържание и осигуряване на надежден комуникационен достъп до нея на потребителите от сферата на образованието и науката; • Модернизиране на учебния процес чрез внедряване на ИКТ решения за преподаване и учене от разстояние, осигуряване на специализирано оборудване за онлайн сътрудничество и съвместни проекти между институти/висши училища/училища и др.; • Подобряване на управлението на институциите и процесите в системата на предучилищното и училищното образование, включително в областта на инспектирането; • Разработване на стандарти за гарантиране на качеството на предучилищното образование с участието на всички заинтересовани страни (включително родителите) и разработване на подходящи за развитието на децата програми и учебно съдържание, които благоприятстват придобиването както на когнитивни, така и на некогнитивни умения; • Подкрепа на педагогическите иновации, които увеличат шансовете на децата и учениците за постигане на по-добри образователни резултати; • Осигуряване на възможности за разгръщане на творческите способности и изява на децата и учениците чрез извънкласни и извънучилищни дейности занимания. <p>По СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 2</p> <ul style="list-style-type: none"> • Осигуряване на условия за целодневна организация на учебния ден в училищата • Осигуряване на възможности за обучение, съобразно с индивидуалните потребности на децата и учениците, стимулиране на иновативността и предприемачеството; • Засилване интереса и мотивацията на децата и учениците за учене чрез модернизиране на системата за отпускане на ученически стипендии; • Разработване на програми за семейна подкрепа с цел насърчаване участието на родителите в образователния процес; 	

Investment priority	10i - Reducing and preventing early school leaving and promoting equal access to good quality early childhood, primary and secondary education including formal, non formal and informal learning pathways for reintegrating into education and training
<ul style="list-style-type: none"> • Подкрепа за разработване и реализиране на училищни политики и програми за превенция на насилието и агресията сред децата като предпоставка за създаване на благоприятна среда за развитие на децата и високи образователни постижения; • Подкрепа за развитието на училищната мрежа и повишаването на качеството на образование в малките населени места, за обхващане на необхванатите в задължителна училищна възраст; • Насърчаване участието на учениците в процеса на управление и взимане на решение в училище, както и за развиване на форми на ученическо самоуправление. <p>По СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 3</p> <ul style="list-style-type: none"> • Разширяване и усъвършенстване на прилагането на системата за оценяване (външно и/или вътрешно) на резултатите от обучението на учениците на национално, регионално и училищно равнище; • Измерване на постиженията на учениците в областта на четенето, математиката и природните науки в т.ч. дейности, свързани с участие в национални и международни изследвания, вкл. обучение на педагогически специалисти за прилагане на международни стандарти за оценяване на учениците; • Внедряване, прилагане и оценка на ефективността от стандартизирана диагностика за училищната готовност. <p><u>Идентифициране на основните целеви групи:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Децата, ученици, младежи, възрастни извън задължителната училищна възраст, родители, учители, педагогически специалисти, психолози, директори. <p><u>Специфични целеви територии:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Територията на цялата страна. <p><u>Типове бенефициенти:</u></p>	

Investment priority	10i - Reducing and preventing early school leaving and promoting equal access to good quality early childhood, primary and secondary education including formal, non formal and informal learning pathways for reintegrating into education and training
<p>МОН и второстепенните разпоредители с бюджетни кредити, други министерства, които са финансиращи органи на училища, ДАЗД, детски градини, училища, общини, ресурсни центрове, читалища, организации по ЗЮЛНЦ.</p>	

2.A.6.2 Guiding principles for selection of operations

Investment priority	10i - Reducing and preventing early school leaving and promoting equal access to good quality early childhood, primary and secondary education including formal, non formal and informal learning pathways for reintegrating into education and training
<p>Тематична концентрация</p> <p>Всички предвидени дейности и цялото финансиране по настоящата приоритетна ос са концентрирани в три инвестиционни приоритета и са в изпълнение на Тематична цел 10, съгл. член 9 от Общия регламент.</p> <p>Ефективност на инвестициите за максимално постигане на целите на ОП НОИР</p> <p>Мерките, които ще се финансират по ОП НОИР следва в пълна степен да допринасят за изпълнението на целите на програмата. Чрез анализ на добри практики и опит от предишния програмен период ще се изберат най-подходящите начини за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ и облекчаване на административната тежест за бенефициентите.</p> <p>Допълняемост с други финансови източници</p> <p>За постигане на максимална ефективност на предложените за финансиране мерки ще бъде търсена допълняемост с други програми, финансирани със средства от ЕС и държавния бюджет.</p> <p>Удовлетворяване на конкретните нужди на целевите групи</p> <p>Осигуряването на финансиране по конкретните мерки ще става само на базата на идентифицираните потребности на целевите групи в</p>	

Investment priority	10i - Reducing and preventing early school leaving and promoting equal access to good quality early childhood, primary and secondary education including formal, non formal and informal learning pathways for reintegrating into education and training
<p>стратегически и аналитични документи. Ще бъдат подкрепяни научни изследвания, само ако са в области на приоритетни научни направления от Националната стратегия за научни изследвания или приоритетите на Иновационната стратегия.</p> <p>Хоризонтални принципи</p> <p>Особено внимание ще се отдели на осигуряването на спазване на принципите за устойчиво развитие, равенство на възможностите и недискриминация и равенство между половете.</p> <p>Прозрачност, партньорство и обективност</p> <p>По ОП НОИР ще се осигури максимална прозрачност при подбора на операции. Ще се търси партньорството и представителството на всички заинтересовани страни чрез механизма в програмиране на операциите по ОП НОИР.</p>	

2.A.6.3 *Planned use of financial instruments* (where appropriate)

Investment priority	10i - Reducing and preventing early school leaving and promoting equal access to good quality early childhood, primary and secondary education including formal, non formal and informal learning pathways for reintegrating into education and training
Не е приложимо	

2.A.6.4 *Planned use of major projects* (where appropriate)

Investment priority	10i - Reducing and preventing early school leaving and promoting equal access to good quality early childhood, primary and secondary education including formal, non formal and informal learning pathways for reintegrating into education and training
----------------------------	--

Не е приложимо

2.A.6.5 Output indicators by investment priority and, where appropriate by category of region

Table 5: Common and programme-specific output indicators (by investment priority, broken down by category of region for the ESF, and where relevant, for the ERDF)

Investment priority		10i - Reducing and preventing early school leaving and promoting equal access to good quality early childhood, primary and secondary education including formal, non formal and informal learning pathways for reintegrating into education and training							
ID	Indicator	Measurement unit	Fund	Category of region (where relevant)	Target value (2023)			Source of data	Frequency of reporting
					M	W	T		
И2111	Деца на възраст от 4 години до започване на училище, обхванати в предучилищно образование	%	ESF	Less developed			90,00	НСИ, Eurostat	годишно
И2121	Ученици, включени в извънкласни и извънучилищни дейности	Брой	ESF	Less developed			1 620 000,00	МОН	годишно

2.A.4 Investment priority

ID of the investment priority	10ii
-------------------------------	------

ID of the investment priority	10ii
Title of the investment priority	Improving the quality and efficiency of, and access to, tertiary and equivalent education with a view to increasing participation and attainment levels, especially for disadvantaged groups

2.A.5 Specific objectives corresponding to the investment priority and expected results

ID of the specific objective	1
Title of the specific objective	Подобряване на знанията, уменията и възможностите за реализация на завършилите висше образование
Results that the Member States seek to achieve with Union support	<p>Първата специфична цел на инвестиционен приоритет 2 е да бъде повишено качеството на висшето образование за адаптивност към пазара на труда и професионална реализация на висшистите.</p> <p>През 2012 г. в групата на българските младежи 11% от висшистите са били безработни. За сравнение – при младите хора с по-нисък образователен статус показателят достига 33%. Ако образователният статус създава капацитет за адекватно включване на трудовия пазар, не по-малко важни са и факторите в отделното образователно ниво:</p> <ul style="list-style-type: none"> • разлики в качеството на предлаганата услуга между институции, • съдържание на специалностите и тяхната „чувствителност” към икономиката, • адаптивност на възпитаниците към конкурентната пазарна среда; <p>Последни сведения очертават сериозни дисбаланси между прием в специалности и реализация на завършилите. В най-масовото направление „икономика” едва 37% от дипломираните заемат позиция, за която се изисква висше образование, а техният осигурителен доход е значително по-малък от този на хората със специалности в инженерните и дори политическите науки. Графики на рейтинговата система показват, че малко под 40% от машинните инженери, учили в областта на инженерните науки, работят по специалността, а 8% се реализират като „продавачи”.</p> <p>Всички примери говорят за необходимост за планиране и провеждане на дълбоки реформи, свързани с:</p>

	<p>а) системата на институциите за висше образование</p> <p>б) съдържанието и формата на образователния процес</p> <p>в) ефективното управление на ресурсите от страна на министерството (издръжка, прием и др.)</p> <p>Особено място заема научният компонент в дейността на висшите училища. Способността да изграждат качествени специалисти и да привличат добри студенти, е обусловена не само от преподаването, но и от изследователската работа. Красноречив е фактът, че български университет не е в състояние да се нареди дори сред първите 500 в международните класации. Присъствието на нашите висши училища в международен план е пренебрежимо малко.</p> <p>В аспекта на описаните проблеми оперативната програма предлага следния комплекс от мерки:</p> <p>Чрез инвестиционния приоритет се цели повишаване на качеството на висшето образование и подобряване на условията за заетост на завършващите. Чрез мерките ще се изпълни Препоръката на ЕК за модернизиране на висшето образование. Ще се подпомагат висшите училища за въвеждане на нови и иновативни форми на преподаване, електронно обучение, гъвкави модели на обучение. Ще се усъвършенства системата за акредитация на висшите училища, ще бъдат предприети мерки като въвеждане на финансови и данъчни стимули, трансфер на добри практики, насърчаване на приложната ориентация, както и на въвеждането на международни критерии, които да гарантират в края на периода /2020 г./ възможността български висши училища да заемат челни места в европейски класации. Повишаването на качеството на висшето образование ще доведе до по-добра реализация на пазара на труда на завършващите младежи.</p> <p>Ще се създадат условия за превръщането на университетите в съвременни центрове на знанието, обединяващи основните компоненти на триъгълника на знанието: образование – наука – иновации. Ще се насърчи изграждането на съвместни научни кампуси между географски близки университети, които да създадат обща експериментална среда за студенти и докторанти за провеждане на различни изследователски задачи, тестове и опити. Основна цел ще бъде включването на българската университетска мрежа към обществата на знанието и иновациите на Европейския институт за технологии и иновации.</p>
--	---

ID of the specific objective	2
Title of the specific objective	Оптимизиране дейността на висшите училища
Results that the Member States seek to achieve with Union support	<p>Специфичната цел е насочена към структурните проблеми на мрежата висши училища. В ситуация на променен демографски баланс (население от близо 9 млн. в края на 80-те г. на XX в. до около 7 млн. през 2012 г.) броят на студентите и висшите училища, в които те се обучават, е нараснал. Пример: преди 1990 г. в страната работят 3 икономически университета, а през 2014 техният брой е 11[1] Увеличават се както търсенето, така и предлагането на образователни услуги в най-високата степен. По експертна оценка[2], проблемът с ниското качество на обучение е заложен именно в експанзията на висшето образование, където броят на институциите е само симптом за риск, но не и основна причина. Слабостите идват от нарушения баланс между по-големия прием и невъзможността учебният процес да бъде подсигуран с адекватен човешки и материален ресурс. Планирането на местата по специалности се основава не на дългосрочна перспектива за пазара на труда, а върху краткосрочна логика на финансов интерес, свързан с ръста на евтини и масови специалности.</p> <p>Катализатори на описаните процеси стават отварянето на страната към европейския образователен пазар след 2007 г. и намаляващият брой на завършилите средно образование (от 32 413 през 2010 г. до 28 908 през 2013 г.) За да поддържат постоянно ниво на финансиране, основано върху броя на учащите, университетите са принудени да използват „по-гъвкави” критерии както на входа, така и на изхода от образователния цикъл.</p> <p>Възниква въпрос: при постоянно ниво на бюджета за висше образование (под 1% от БВП) и заявена цел то да става все по-масово достояние, каква да бъде промяната в мрежата на висшите училища, която ще позволи по-ефективно използване на наличния ресурс за постигане на по-високо качество?</p> <p>Предназначението на тази специфична цел е да гарантира постигането на максимални резултати от използваните ресурси при осъществяване на дейността на висшите училища. Чрез дейностите, които ще се финансират за постигането на специфичната цел ще се намали фрагментацията в системата на висшите училища. Също така за повишаване ефикасността на дейността на висшите училища ще способстват и мерките, предвиждащи усъвършенстване на съществуващите системи за тяхното управление, вътрешно-организационно структуриране, оптимизиране на процесите, прилагането на ефективни системи за наблюдение и контрол, както и разработването и внедряване на модели за обвързване финансирането на висшите училища с резултатите от обучението и реализацията</p>

	<p>на студентите.</p> <p>[1] Борисов, Б., 2014. Висшето образование – митове и реалност</p> <p>[2] пак там</p>
ID of the specific objective	3
Title of the specific objective	Подобряване на достъпа до висше образование и увеличаване на броя на завършилите висше образование между 30-34 годишните до 36 % до 2020 г.
Results that the Member States seek to achieve with Union support	<p>Специфичната цел е делът на хората между 30-34 г. с висше образование да достигне 40%. Въпреки, че висшето образование става все по-масов и достъпен продукт у нас, /процентът на завършилите висше образование достига 29.1 % през 2013 г./, ще трябва да бъдат положени трайни усилия за постигането на водещата национална цел в областта на образованието, според която до 2020 г. 36 % от младите хора трябва да имат завършена степен за висше образование.</p> <p>Разширяването на обхвата на висшето образование отвъд естествената тенденция на търсене означава:</p> <p>а) Състезание за задържане на студентите на отворения конкурентен европейски образователен пазар</p> <p>б) отваряне на услугата към групи, които по ред причини са били с ограничен достъп</p> <p>Какви са измеренията на изброените ограничения?</p> <ul style="list-style-type: none"> Към 2012 г. голям процент от населението на България е в риск от бедност и социално изключване (близо 50% при средно 24,7% за ЕС-27). Има изразена зависимост между това да учиш за висока образователна степен и икономическото положение в семейството. През 2011 г., въпреки тенденцията ромите с висше образование да се увеличават, висшистите сред тях са малко – едва 0,5% от общия брой. При българите цифрата е 25,6%, а при турците – 4,9%. Проследява се корелация между етнос и участие в най-високите нива на образование. Причините са заложили още в училище: става

	<p>въпрос за младежи от бедни семейства, които не владеят български, изолирани са в своята група и отпадат по-често от училищния цикъл.</p> <ul style="list-style-type: none"> Лицата с увреждания съставляват значима група в обществото: близо половин милион. 13 530 от тях са на възраст между 20 и 29 години, а 23 417 между 30 и 39 години – най-продуктивният период за придобиване на образователно-квалификационна степен. Данните наемват за устойчиво нисък дял на висшистите сред тях – около 4,5%. Инвалидността няма абсолютно отношение към равнището на образование, но влияе върху достъпа до образователна услуга: хората с увреждания имат по-малки шансове да завършат висше образование. През изминалия бюджетен цикъл 2007-2013 г. ОП РЧР включи в обхвата си децата и учениците със СОП, обаче не бе стартирана нито една програма, предназначена за студенти и учени с увреждания. <p><i>Мерките по отношение на деца и ученици с ограничен достъп до образование – създаване на включваща среда – попадат в обхвата на приоритетна ос 3 от Оперативната програма. Обосновката на настоящата специфична цел разглежда възможностите да се разшири достъпа до висше образование, особено сред групи, за които той е по-труден.</i></p> <p>За постигане на специфичната цел ще се предвидят стимули за младите хора, чрез които ще се подобрят възможностите им да учат в горните степени на образователния цикъл – стипендии, студентски кредити и др.</p> <p>Предвиден е и широк набор от мерки, които да направят висшето образование в България възможно за по-широк кръг младежи. Ще бъде въведена система за студентско подпомагане със средства на ЕСФ. Основни акценти в нея ще бъдат следните ключови принципи:</p> <ul style="list-style-type: none"> адекватна подкрепа срещу изключване и дискриминация ефективни стимули за високи постижения <p>специално внимание ще бъде отделено на тези, които са избрали приоритетни за науката и икономиката области.</p> <p>Предвижда се да бъде стимулирано участието на студенти в различни форми на допълнително обучение като студентски научни клубове и изследователски школи. За подобряване на достъпа до висше образование ще бъдат финансирани и дейности на висшите училища, които са свързани с усъвършенстване на моделите за прием, както и за</p>
--	--

	прилагане на гъвкави форми на обучение.
--	---

Table 4: Common result indicators for which a target value has been set and programme-specific result indicators corresponding to the specific objective (by investment priority and category of region) (for the ESF)

Investment priority : 10ii - Improving the quality and efficiency of, and access to, tertiary and equivalent education with a view to increasing participation and attainment levels, especially for disadvantaged groups														
ID	Indicator	Category of region	Measure ment unit for indicator	Common output indicator used as basis for target setting	Baseline value			Measure ment unit for baseline and target	Baseline year	Target value (2023)			Source of data	Frequency of reporting
					M	W	T			M	W	T		
P2211	Завършили висше образование, които не са включени в следващи програми за обучение и са започнали работа през първата година след завършването	Less developed	брой/%		0,00	0,00	0,00	Ratio	2014	0,00	0,00	0,00	МТСП	годишно
P2221	ВУ с усъвършенствана система за външно и вътрешно оценяване	Less developed	Брой		0,00	0,00	0,00	Number	2014	0,00	0,00	0,00	МОН	годишно
P2222	Процентен дял от финансирането за висшите училища, който се формира на база показателите от рейтинговата система	Less developed	Дял/%		0,00	0,00	4,00	Ratio	2014	0,00	0,00	10,00	МОН	годишно
P2231	Процентен дял от 30-34-годишните с висше образование	Less developed	Дял/%		0,00	0,00	26,90	Ratio	2014	0,00	0,00	36,00	НСИ	годишно

2.A.6 Action to be supported under the investment priority (by investment priority)

2.A.6.1 Description of the type and examples of actions to be supported and their expected contribution to the specific objectives including, where appropriate, the identification of main target groups, specific territories targeted and types of beneficiaries

Investment priority	10ii - Improving the quality and efficiency of, and access to, tertiary and equivalent education with a view to increasing participation and attainment levels, especially for disadvantaged groups
---------------------	---

Investment priority	10ii - Improving the quality and efficiency of, and access to, tertiary and equivalent education with a view to increasing participation and attainment levels, especially for disadvantaged groups
<p>По СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Разработване и внедряване на модели за обвързване на финансирането на висшите училища с резултатите от обучението и реализацията на студентите; • Усъвършенстване на формите за преподаване и на методите за оценяване на студентите и докторантите, модернизиране на учебните планове и програми във висшите училища (в т.ч. чуждоезикови), подкрепа за учебни програми с интегрирано съдържание и актуална пазарна ориентираност; • Интегриране на въпросите за устойчивото развитие в учебното съдържание и реализация на интердисциплинарни програми за повишаване знанията и уменията на студентите по въпросите на устойчивото развитие и климатичните промени; • Създаване на национална система за оценяването на придобитите знания, умения и компетентности на завършващите по всяко професионално направление в системата на висшето образование, с участието на работодателите; • Усъвършенстване на механизмите по признаване на придобито висше образование и завършени периоди на обучение в чуждестранни висши училища; • Развитие на партньорски мрежи между български и чуждестранни студенти и техните организации за провеждане на научни изследвания. <p>По СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 2</p> <ul style="list-style-type: none"> • Усъвършенстване на системите за управление на висшите училища и въвеждане на системи за наблюдение и контрол; • Усъвършенстване на системата за акредитация, чрез стимулиране гъвкавостта и прозрачността на външното и вътрешно оценяване на качеството във висшите училища и научните организации; • Поддържане и усъвършенстване на разработената рейтингова система на ВУ; • Оптимизиране дейността на висшите училища чрез: 	

Investment priority	10ii - Improving the quality and efficiency of, and access to, tertiary and equivalent education with a view to increasing participation and attainment levels, especially for disadvantaged groups
<p>- подобряване модела на финансиране;</p> <p>- оптимизация на мрежата от висши училища.</p> <p>По СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 3</p> <ul style="list-style-type: none"> Насърчаване участието на студенти в различни форми на допълнително обучение като студентски научни клубове, изследователски школи и др.; Предоставяне на студентски стипендии в т.ч. за стимулиране на обучение в приоритетни за икономиката области, както и на стипендии за специални постижения в науката, инженерно-техническите дейности, иновациите и предприемачеството, изкуството, културата и спорта (на конкурсен принцип); Подкрепа на системата на студентско кредитиране; Усъвършенстване на моделите на прием във висшите училища; Подкрепа за прилагане на гъвкави модели на обучение, позволяващи по-лесно съчетаване на ученето с лични/семеенни ангажименти и/или с работа (в т.ч. дистанционно обучение). <p><u>Идентифициране на основните целеви групи:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Студенти, кандидат-студенти, младежи, докторанти, специализанти, преподаватели и работещи във висшите училища. <p><u>Специфични целеви територии:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Територията на цялата страна. <p><u>Типове бенефициенти:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> МОН и второстепенните му разпоредители с бюджетни кредити, висши училища и/или техни основни звена, национално представителни 	

Investment priority	10ii - Improving the quality and efficiency of, and access to, tertiary and equivalent education with a view to increasing participation and attainment levels, especially for disadvantaged groups
<p>организации на работниците и служителите и на работодателите, работодатели, браншови организации, представителни студентски организации, регистрирани по закон, организации по ЗЮЛНЦ.</p>	

2.A.6.2 Guiding principles for selection of operations

Investment priority	10ii - Improving the quality and efficiency of, and access to, tertiary and equivalent education with a view to increasing participation and attainment levels, especially for disadvantaged groups
<p>Тематична концентрация</p> <p>Всички предвидени дейности и цялото финансиране по настоящата приоритетна ос са концентрирани в три инвестиционни приоритета и са в изпълнение на Тематична цел 10, съгл. член 9 от Общия регламент.</p> <p>Ефективност на инвестициите за максимално постигане на целите на ОП НОИР</p> <p>Мерките, които ще се финансират по ОП НОИР следва в пълна степен да допринасят за изпълнението на целите на програмата. Чрез анализ на добри практики и опит от предишния програмен период ще се изберат най-подходящите начини за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ и облекчаване на административната тежест за бенефициентите.</p> <p>Допълняемост с други финансови източници</p> <p>За постигане на максимална ефективност на предложените за финансиране мерки ще бъде търсена допълняемост с други програми, финансирани със средства от ЕС и държавния бюджет.</p> <p>Удовлетворяване на конкретните нужди на целевите групи</p> <p>Осигуряването на финансиране по конкретните мерки ще става само на базата на идентифицираните потребности на целевите групи в</p>	

Investment priority	10ii - Improving the quality and efficiency of, and access to, tertiary and equivalent education with a view to increasing participation and attainment levels, especially for disadvantaged groups
<p>стратегически и аналитични документи. Ще бъдат подкрепяни научни изследвания, само ако са в области на приоритетни научни направления от Националната стратегия за научни изследвания или приоритетите на Иновационната стратегия.</p> <p>Хоризонтални принципи</p> <p>Особено внимание ще се отдели на осигуряването на спазване на принципите за устойчиво развитие, равенство на възможностите и недискриминация и равенство между половете.</p> <p>Прозрачност, партньорство и обективност</p> <p>По ОП НОИР ще се осигури максимална прозрачност и обективност при подбора на операции. Ще се търси партньорството и представителството на всички заинтересовани страни чрез механизма в програмиране на операциите по ОП НОИР.</p>	

2.A.6.3 *Planned use of financial instruments* (where appropriate)

Investment priority	10ii - Improving the quality and efficiency of, and access to, tertiary and equivalent education with a view to increasing participation and attainment levels, especially for disadvantaged groups
Не е приложимо	

2.A.6.4 *Planned use of major projects* (where appropriate)

Investment priority	10ii - Improving the quality and efficiency of, and access to, tertiary and equivalent education with a view to increasing participation and attainment levels, especially for disadvantaged groups
----------------------------	---

Не е приложимо

2.A.6.5 Output indicators by investment priority and, where appropriate by category of region

Table 5: Common and programme-specific output indicators (by investment priority, broken down by category of region for the ESF, and where relevant, for the ERDF)

Investment priority		10ii - Improving the quality and efficiency of, and access to, tertiary and equivalent education with a view to increasing participation and attainment levels, especially for disadvantaged groups							
ID	Indicator	Measurement unit	Fund	Category of region (where relevant)	Target value (2023)			Source of data	Frequency of reporting
					M	W	T		
И2211	Студенти обучаващи се по нови учебни планове и програми	Брой/%	ESF	Less developed			0,00	Висши училища	На всеки 2 години
И2212	Разработени нови учебни планове и програми	Брой	ESF	Less developed			0,00	Висши училища	На всеки 2 години
И2213	Преподаватели във висши училища, преминали програми за повишаване на квалификацията	Брой/%	ESF	Less developed			0,00	Висши училища	годишно
И2221	Висши училища,	Брой/%	ESF	Less developed			0,00	МОН	На всеки 3

Investment priority		10ii - Improving the quality and efficiency of, and access to, tertiary and equivalent education with a view to increasing participation and attainment levels, especially for disadvantaged groups							
ID	Indicator	Measurement unit	Fund	Category of region (where relevant)	Target value (2023)			Source of data	Frequency of reporting
					M	W	T		
	участващи в инициативи за консолидация								години
I2231	Студенти, получили стипендии и специални стипендии	Брой/%	ESF	Less developed			0,00	МОН	годишно
I2232	Студенти, получили студентско кредитиране	Брой	ESF	Less developed			0,00	МОН	годишно

2.A.4 Investment priority

ID of the investment priority	10iii
Title of the investment priority	Enhancing equal access to lifelong learning for all age groups in formal, non formal and informal settings, upgrading the knowledge, skills and competences of the workforce, and promoting flexible learning pathways including through career guidance and validation of acquired competences

2.A.5 Specific objectives corresponding to the investment priority and expected results

ID of the specific objective	1
Title of the specific objective	1. Развитие на капацитета и повишаване на квалификацията на заетите в областта на образованието и обучението и науката
Results that the Member States seek to achieve with Union support	Специфичната цел е насочена към развитие на човешките ресурси, ангажирани в образованието, обучението и

	<p>науката.</p> <p><i>В училище.</i> Проблемите с качеството на педагогическия персонал могат да бъдат разделени в няколко групи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Свързани със статута на учителската професия: ниско заплащане, дискредитиран обществен статус, слаба мотивация за професионална реализация на перспективни студенти в това поприще. От 2007 до 2013 г. броят на заетите в системата е намалял с 9 132 души (9,3%), процесите на феминизация и застаряване се задълбочават. • Свързани с недостатъци в подготовката на педагогическите специалисти: занижени критерии за прием и дипломиране, остарели програми, други проблеми, характерни за влошеното качество на висшето образование. • Свързани с лошо функционираща система за професионално развитие и кариерно израстване: Участието в краткосрочни обучения е слабо (под 10%). Още по-лоша е картината при дългосрочните обучения, в каквито са се включили едва 1,2% от учителите. <p><i>В университета и научния институт.</i> Слабостите, които имат отношение към квалификацията на заетите във висшето образование и изследователския сектор, следват сходен модел: ниска мотивация и заплащане, непривлекателност на професията, неадекватни критерии за професионално и кариерно развитие. Проблемите в качеството са свързани с диспропорции между ръста в предлагането на образователни услуги и броя на подготвени специалисти.</p> <p>Важен елемент в развитието на университетския преподавател (учен) е способността му за мобилност, за обмяна на идеи и изграждане на професионални контакти.</p> <p>Чрез този инвестиционен приоритет ще бъде повишена съществено квалификацията на заетите в сектора на науката и образованието. Инвестициите ще създадат възможност за българските изследователи за по-успешното им интегриране. развитието на човешките ресурси в тези области ще подкрепи мерките в Приоритетна ос 1 на настоящата програма. Това е важно условие за цялостното развитие на висшето образование, науката и технологиите в страната.</p> <p>Чрез дейностите по инвестиционния приоритет ще се подкрепят мерки, свързани с привличане, квалификация и</p>
--	---

	<p>мобилност на изследователи, докторанти, пост-докторанти и специализанти за развитие на тяхната научна кариера в центровете за върхови постижения, в центровете за компетентност, както и в другите подкрепени инфраструктурни звена.</p> <p>Предвидените дейности за повишаване на квалификацията са насочени към утвърждаване на постигнатите резултати по посока на практическата приложимост, насърчаване и подкрепа на професионално развитие на педагогическите и непедagogически специалисти, подкрепа в началото на кариерата и към повишаването на качеството на възможностите за продължаващо професионално развитие на учителите и останалия персонал в образователната система. Основна част от дейностите ще бъдат насочени към привличане и задържането на младите специалисти, както и към активно включване и на мъжете в сектора.</p>
ID of the specific objective	2
Title of the specific objective	2. Подкрепа на продължаващото обучение и създаване на условия за придобиване и надграждане на знания, умения и компетентности
Results that the Member States seek to achieve with Union support	<p>През периода 2006 – 2010 г. образователната структура на населението на възраст 25 – 64 години в България следва ясно изразената тенденция на увеличение на броя и дела на населението с висше и средно образование при същевременно намаляване на броя и дела на хората с основно и по-ниско образование.</p> <p>Националният статистически институт дава следната картина на участието в различните степени на образователния цикъл през 2012-2013 г.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 604 800 ученици в общообразователните училища • 142 700 ученици в професионалните гимназии и специализираните училища • 284 000 студенти в системата на висшето образование <p>Динамиката в тези групи е особена. Въпреки, че броят на учениците намалява, студентите стават все повече.</p> <p>За първи път при Преброяване 2011 г. е включена категорията „никога непосещавали училище” - 54 142 или 0.98 % от</p>

	<p>населението на 7 – 64 навършени години.</p> <p>При трите основни етнически групи – българи, турци и роми, се наблюдава повишаване на образователното равнище за периода 2001 – 2011 г., като най-слаба е тази промяна в ромската общност. В този период процентът на ромите, които не са посещавали училище е намалял от 23,2% на 21,8%, а 9% са получили средно образование. По-изразена е позитивната промяна сред турците: броят на средните е нараснал с 8%.</p> <p>Усилията в рамките на задължителното училищно образование трябва да бъдат допълнени с висококачествени програми за усвояване на основни умения за възрастни, предимно чрез обучение на работното място. Необходимо е да бъдат положени усилия за увеличаване на тревожно ниското понастоящем равнище на участие в обучението за възрастни – едва 5,7% от българите в активна възраст между 25 и 34 години и 0,6% в диапазона 35 – 54 години.</p> <p>Чрез този инвестиционен приоритет се очаква да се повиши участието в различни форми на учене през целия живот. Това ще даде възможност за по-добра реализация на пазара на труда на участващите в такива форми. Ще бъдат подобрени социалните и комуникативните умения на младежи и възрастни.</p> <p>Валидирането на учебни резултати, а именно знания, умения и компетентности, постигнати чрез неформално и самостоятелно учене, ще имат важна роля за повишаване на пригодността за заетост и на мобилността, както и за увеличаване на мотивацията за учене през целия живот, особено при хората в социално и икономически неравностойно положение и при нискоквалифицираните. Валидирането на адекватни знания, умения и компетентности ще даде още по-ценен принос за подобряване на функционирането на пазара на труда, като стимулира мобилността и повишава конкурентоспособността и икономическия растеж.</p> <p>С цел на всяко лице да бъде дадена възможността да удостовери наученото извън формалното образование и обучение — включително придобития благодарение на мобилността опит — и да се ползва от него в професионалното си развитие и по-нататъшно учене ще бъдат разработени механизми, които да дадат на всяко лице възможността да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • валидира знанията, уменията и компетентностите, които е придобило чрез неформално образование и самостоятелно учене, включително, когато е приложимо, чрез образователни ресурси със свободен достъп;
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • да получи пълна или, където е приложимо, частична квалификация въз основа на валидиран опит, придобит чрез неформално образование и самостоятелно учене.
--	--

Table 4: Common result indicators for which a target value has been set and programme-specific result indicators corresponding to the specific objective (by investment priority and category of region) (for the ESF)

Investment priority : 10iii - Enhancing equal access to lifelong learning for all age groups in formal, non formal and informal settings, upgrading the knowledge, skills and competences of the workforce, and promoting flexible learning pathways including through career guidance and validation of acquired competences														
ID	Indicator	Category of region	Measure ment unit for indicator	Common output indicator used as basis for target setting	Baseline value			Measure ment unit for baseline and target	Baseline year	Target value (2023)			Source of data	Frequency of reporting
					M	W	T			M	W	T		
P2311	Учители на възраст до 35 г.	Less developed	брой		0,00	0,00	8 869,00	Number	2013	0,00	0,00	0,00	ЦИОО	годишно
P2312	Студенти, обучаващи се в педагогически специалности	Less developed	брой/%		0,00	0,00	8,40	Ratio	2014	0,00	0,00	10,00	МОН, ЦИОО	годишно
P2313	Придобили ОКС „магистър“, продължаващи в докторантски програми.	Less developed	брой/%		0,00	0,00	0,00	Ratio	2014	0,00	0,00	0,00	МОН, ЦИОО	годишно
P2314	Участници в различни форми на мобилност, които са с повишена квалификация и умения и по-добра реализация	Less developed	%		0,00	0,00	0,00	Ratio	0	0,00	0,00	0,00	?	?
P2321	Неграмотни лица на възраст 15-29 г.	Less developed	%		18,00	22,00	20,00	Ratio	2011	1,35	1,65	1,50	НСИ/ЕВРОСТАТ	Веднъж на 10 години
P2322	Лица, валидирали знания и умения и компетентности	Less developed	Брой		0,00	0,00	0,00	Number	2014	0,00	0,00	20 000,00	НАПОО	годишно
P2323	Лица на възраст 25-64 г., които участват в учене през целия живот;	Less developed	дъл		1,60	1,80	1,70	Ratio	2013	4,70	5,30	5,00	НСИ/ЕВРОСТАТ	годишно
P2324	Дел на населението на възраст 25-64 години, участващо в неформално образование (през последните 4 седмици преди изследването)	Less developed	%		0,00	0,00	1,50	Ratio	2012	0,00	0,00	5,00	НСИ, Eurostat	годишно

2.A.6 Action to be supported under the investment priority (by investment priority)

2.A.6.1 Description of the type and examples of actions to be supported and their expected contribution to the specific objectives including, where appropriate, the identification of main target groups, specific territories targeted and types of beneficiaries

Investment priority	10iii - Enhancing equal access to lifelong learning for all age groups in formal, non formal and informal settings, upgrading the knowledge, skills and competences of the workforce, and promoting flexible learning pathways including through career guidance and validation of acquired competences
<p>По СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Подкрепа за квалификация, продължаващо обучение и кариерно развитие на заетите в сферата на образованието, обучението и науката; • Развитие на капацитета и създаване на стимули за мотивиране и задържане на млади специалисти в системата на предучилищното и училищното образование, напр. чрез: • осигуряване на стипендии на млади педагогически специалисти, заети в системата на предучилищното и училищното образование, които желаят да продължат обучението в образователно-научна степен „доктор” по педагогически науки; • Създаване на модел на професионален профил за всяка длъжност от кариерното развитие на педагогическите специалисти, който да определя необходимите компетентности като съвкупност от знания, умения и отношения на педагогическите кадри по степен на образование, вид подготовка и образователна институция; • Разработване и въвеждане на модел на атестиране на педагогическите кадри, базиран на професионални стандарти и въвеждане на електронна система за оценяване, като основа за професионално и кариерно развитие; • Изграждане на информационна система с регистри на педагогическите кадри и на обучаващите организации и институции; • Подобряване на условията за усъвършенстване и придобиване на нови личностни и професионални знания и умения, включително чрез развитие на партньорски мрежи; • Развитие на капацитета и мотивиране на млади специалисти – докторанти, пост-докторанти, специализанти и млади учени в научния сектор и във висшето образование, включително и чрез съвместни програми с бизнеса; • Подкрепа за развитието на докторанти, които реализират „проектна” докторантура в приоритетни за държавата научни области и икономически сектори;	

Investment priority	10iii - Enhancing equal access to lifelong learning for all age groups in formal, non formal and informal settings, upgrading the knowledge, skills and competences of the workforce, and promoting flexible learning pathways including through career guidance and validation of acquired competences
<ul style="list-style-type: none"> • Развитие на партньорски мрежи между български и чуждестранни учени, изследователи, докторанти, пост-докторанти, специализанти, млади учени и учители за провеждане на научни изследвания; • Създаване, поддържане и прилагане на система за оценка (международна) на въздействието от въвеждането и изпълнението на стратегически програми и мерки за насърчаване на научните изследвания и въвеждане на задължителна, периодична международна оценка на организациите, финансиращи и провеждащи научни изследвания, развойна дейности и иновации, наред със система за регулярен мониторинг и анализ; • Създаване на изследователски потенциал в изградените центрове за върхови постижения и на благоприятни условия за провеждане на научни изследвания, кариерно израстване и мобилност, в т.ч. и възможности за привличане на учени от други държави или отваряне на позиции за български учени, които са били на работа в чуждестранни научни организации; • Подпомагане на процеса на разпространение на научните резултати, вкл. подпомагане на организирането на национални и международни научни форуми (конференции, семинари, симпозиуми, конгреси, летни училища, състезания); • Подкрепа на стажант-учители чрез финансиране на стажантската практика от практическата подготовка на студентите във висшите училища; • Чрез интегрирани мерки с програма Еразъм+ ще се осъществяват следните примерни дейности: • Мобилност с цел практика на студенти, докторанти, специализанти и млади учени, включително като допълнително финансиране по други програми за мобилност в рамките на ЕС; • Мобилност с цел практика на ученици от професионалните гимназии, включително като допълнително финансиране по други програми за мобилност в рамките на ЕС; • Мобилност с цел придобиване на ключови компетентности на учениците от общото образование, включително като допълнително финансиране по други програми за мобилност в рамките на ЕС; • Мобилност с цел обмен на опит на докторанти, пост-докторанти, специализанти, преподаватели във висшите училища и изследователи, включително като допълнително финансиране по други програми за мобилност в рамките на ЕС; • Мобилност на докторанти, пост-докторанти, специализанти, преподаватели във висшите училища и изследователи от чуждестранни европейски университети и изследователски центрове в България; 	

Investment priority	10iii - Enhancing equal access to lifelong learning for all age groups in formal, non formal and informal settings, upgrading the knowledge, skills and competences of the workforce, and promoting flexible learning pathways including through career guidance and validation of acquired competences
<ul style="list-style-type: none"> Мобилност с цел обмен на опит и ноу-хау на преподавателския състав в училищното и професионално образование, включително и като допълнително финансиране по други програми за мобилност в рамките на ЕС. <p>По СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 2</p> <ul style="list-style-type: none"> Насърчаване на гъвкави пътеки за учене през целия живот за лицата, необхванати от традиционната образователна система чрез разширяване на спектъра от възможности за учене в т. ч. огранотаване на възрастни, курсове за усвояване на учебно съдържание за различните образователни степени и за придобиване на степени на професионална квалификация; Подкрепа на дейности за подобряване на координацията на заинтересованите страни и за изграждане на механизми за взаимодействие при планирането, изпълнението, мониторинга и оценката на политиката за УЦЖ; Разширяване на спектъра от изследвания, анализи и оценки на въздействието за формиране на адекватни политики за образование и обучение през целия живот; Създаване на условия за разработване на секторни квалификационни рамки в системата на професионалното образование и обучение и висшето образование и в контекста на Националната квалификационна рамка на Република България; Подкрепа за дейности по Националната квалификационна рамка и по секторните квалификационни рамки; Създаване на условия за информационно осигуряване на процесите в системата за УЦЖ; Развитие на системата за кариерно ориентиране (информирание и съветване, консултиране, оценка на компетенциите, наставничество, юридическа помощ, обучение за вземане на решение, формиране на умения за управление на кариерата) за ученици и студенти в системата на образованието; Изграждане на функционираща национална система за валидиране на резултати от неформалното образование и самостоятелно учене и насърчаване на използването ѝ от всички възрастови групи над 16 години; Популяризиране на ученето през целия живот сред всички слоеве на населението като фактор за личностно развитие, устойчива заетост и социално включване. 	

Investment priority	10iii - Enhancing equal access to lifelong learning for all age groups in formal, non formal and informal settings, upgrading the knowledge, skills and competences of the workforce, and promoting flexible learning pathways including through career guidance and validation of acquired competences
<p><u>Идентифициране на основните целеви групи:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Деца, ученици, младежи, студенти, докторанти, пост-докторанти, специализанти, млади учени, педагогически специалисти в системата на предучилищното и училищното образование, учени, изследователи, преподаватели и служители в научните организации и висшите училища, кариерни консултанти, психолози, лица без завършени етапи и степени на образование, безработни и неграмотни лица. <p><u>Специфични целеви територии:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Територията на цялата страна. <p><u>Типове бенефициенти:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> МОН и второстепенните разпоредители с бюджетни кредити, включително НАПОО, други министерства, които са финансиращи органи на училища, висши училища и/или техни основни звена, детски градини, училища, научни организации (включително БАН и ССА), научни институти, национално представителни организации на работниците и служителите и на работодателите, работодатели, браншови организации, младежки организации, представителни студентски организации, регистрирани по закон, организации по ЗЮЛНЦ, общини. 	

2.A.6.2 Guiding principles for selection of operations

Investment priority	10iii - Enhancing equal access to lifelong learning for all age groups in formal, non formal and informal settings, upgrading the knowledge, skills and competences of the workforce, and promoting flexible learning pathways including through career guidance and validation of acquired competences
<p>Тематична концентрация</p> <p>Всички предвидени дейности и цялото финансиране по настоящата приоритетна ос са концентрирани в три инвестиционни приоритета и са в</p>	

Investment priority	10iii - Enhancing equal access to lifelong learning for all age groups in formal, non formal and informal settings, upgrading the knowledge, skills and competences of the workforce, and promoting flexible learning pathways including through career guidance and validation of acquired competences
<p>изпълнение на Тематична цел 10, съгл. член 9 от Общия регламент.</p> <p>Ефективност на инвестициите за максимално постигане на целите на ОП НОИР</p> <p>Мерките, които ще се финансират по ОП НОИР следва в пълна степен да допринасят за изпълнението на целите на програмата. Чрез анализ на добри практики и опит от предишния програмен период ще се изберат най-подходящите начини за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ и облекчаване на административната тежест за бенефициентите.</p> <p>Допълняемост с други финансови източници</p> <p>За постигане на максимална ефективност на предложените за финансиране мерки ще бъде търсена допълняемост с други програми, финансирани със средства от ЕС и държавния бюджет.</p> <p>Удовлетворяване на конкретните нужди на целевите групи</p> <p>Осигуряването на финансиране по конкретните мерки ще става само на базата на идентифицираните потребности на целевите групи в стратегически и аналитични документи. Ще бъдат подкрепяни научни изследвания, само ако са в области на приоритетни научни направления от Националната стратегия за научни изследвания или приоритетите на Иновационната стратегия.</p> <p>Хоризонтални принципи</p> <p>Особено внимание ще се отдели на осигуряването на спазване на принципите за устойчиво развитие, равенство на възможностите и недискриминация и равенство между половете.</p> <p>Прозрачност, партньорство и обективност</p> <p>По ОП НОИР ще се осигури максимална прозрачност при подбора на операции. Ще се търси партньорството и представителството на всички заинтересовани страни чрез механизма в програмиране на операциите по ОП НОИР.</p>	

Investment priority	10iii - Enhancing equal access to lifelong learning for all age groups in formal, non formal and informal settings, upgrading the knowledge, skills and competences of the workforce, and promoting flexible learning pathways including through career guidance and validation of acquired competences
<p>Интегриран подход</p> <p>В рамките на инвестиционен приоритет Подобряване на достъпа до възможностите за учене през целия живот, подобряване на уменията и квалификацията на работната ръка и повишаване на адекватността на системите за образование и обучение спрямо пазара на труда включително подобряване на качеството на професионалното образование и обучение и създаване и развитие на схеми за учене чрез работа и чиракуване, като например дуалната система за учене”, се предвижда да бъдат стартирани интегрирани операции, съчетаващи дейности за кариерно ориентиране По ОП НОИР ще се финансират дейности по кариерно ориентиране предоставяни от институции в системата на образованието, а по ОП РЧР извън нея, с оглед постигане на силен синергичен ефект.</p>	

2.A.6.3 *Planned use of financial instruments* (where appropriate)

Investment priority	10iii - Enhancing equal access to lifelong learning for all age groups in formal, non formal and informal settings, upgrading the knowledge, skills and competences of the workforce, and promoting flexible learning pathways including through career guidance and validation of acquired competences
Не е приложимо	

2.A.6.4 *Planned use of major projects* (where appropriate)

Investment priority	10iii - Enhancing equal access to lifelong learning for all age groups in formal, non formal and informal settings, upgrading the knowledge, skills and competences of the workforce, and promoting flexible learning pathways including through career guidance and validation of acquired competences
Не е приложимо	

2.A.6.5 Output indicators by investment priority and, where appropriate by category of region

Table 5: Common and programme-specific output indicators (by investment priority, broken down by category of region for the ESF, and where relevant, for the ERDF)

Investment priority		10iii - Enhancing equal access to lifelong learning for all age groups in formal, non formal and informal settings, upgrading the knowledge, skills and competences of the workforce, and promoting flexible learning pathways including through career guidance and validation of acquired competences							
ID	Indicator	Measurement unit	Fund	Category of region (where relevant)	Target value (2023)			Source of data	Frequency of reporting
					M	W	T		
I2311	Обучаващи се в ОКС бакалавър/ магистър, които придобиват професионална квалификация учител и започват работа в първата година след завършването	Брой	ESF	Less developed			0,00	?	?
I2312	Млади специалисти, участващи в партньорски мрежи за провеждане на научни изследвания, включително в съвместни проекти с бизнеса.	Брой	ESF	Less developed			0,00	?	?
I2313	Внедрени в бизнеса научни разработки	Брой	ESF	Less developed			0,00	?	?

Investment priority		10iii - Enhancing equal access to lifelong learning for all age groups in formal, non formal and informal settings, upgrading the knowledge, skills and competences of the workforce, and promoting flexible learning pathways including through career guidance and validation of acquired competences							
ID	Indicator	Measurement unit	Fund	Category of region (where relevant)	Target value (2023)			Source of data	Frequency of reporting
					M	W	T		
И2314	Привлечени от чужбина млади учени в центровете за върхови постижения и за компетентност	Брой	ESF	Less developed			0,00	?	?
И2315	Докторанти, пост-докторанти, специализанти, преподаватели във висшите училища и изследователи от чуждестранни европейски университети и изследователски центрове в България включени в програми за мобилност.	Брой	ESF	Less developed			0,00	?	?
И2321	Лица на възраст 25-64 г., които участват в учене през целия живот;	%	ESF	Less developed			3,30	НСИ/ЕВРОСТ АТ	Веднъж годишно
И2322	Ученици обхванати от системата за	Брой	ESF	Less developed			800 000,00	МОН	На всеки две години

Investment priority		10iii - Enhancing equal access to lifelong learning for all age groups in formal, non formal and informal settings, upgrading the knowledge, skills and competences of the workforce, and promoting flexible learning pathways including through career guidance and validation of acquired competences							
ID	Indicator	Measurement unit	Fund	Category of region (where relevant)	Target value (2023)			Source of data	Frequency of reporting
					M	W	T		
	кариерно ориентиране.								
И2323	Студенти обхванати от системата за кариерно ориентиране.	%	ESF	Less developed			50,00	Висши училища	годишно
И2324	Намален дял на неграмотните лица на възраст 15-29 г.	%	ESF	Less developed			0,50	НСИ/ЕВРОСТ АТ	Веднъж на 10 години

2.A.4 Investment priority

ID of the investment priority	10iv
Title of the investment priority	Improving the labour market relevance of education and training systems, facilitating the transition from education to work, and strengthening vocational education and training systems and their quality, including through mechanisms for skills anticipation, adaptation of curricula and the establishment and development of work based learning systems, including dual learning systems and apprenticeship schemes

2.A.5 Specific objectives corresponding to the investment priority and expected results

ID of the specific objective	1
Title of the specific objective	Повишаване на привлекателността и подобряване на качеството на професионалното образование и обучение
Results that the Member States seek to achieve with Union support	Професионалното образование и обучение (ПОО) представлява един от основните фактори, определящи постигането на водещите цели за ЕС. Пред системата за ПОО се поставя предизвикателството да се посрещнат непосредствените и

	<p>бъдещите нужди от умения.</p> <p>Системата за професионално образование и обучение в България все още не може да осигури необходимите умения, които се търсят на пазара на труда. Към момента липсва изградена система за наблюдение на нуждите от обучение по професии за осигуряване на образование, съответстващо на националните и регионалните икономически приоритети. Необходимо е да се гарантира обратната връзка от пазара на труда към предлагането на професионално образование и обучение, така че оценката на бъдещите изисквания за умения и посрещането на нуждите на пазара на труда да се отчитат адекватно в процесите на планиране на професионалното образование и обучение. Националната агенция за професионално образование и обучение (НАПОО) разработва стандарти за ПОО ориентирани към резултатите от ученето (РУ). Новите професионални стандарти на основата на РУ ще гарантират връзките между ПОО и пазара на труда. Разработването на секторни квалификационни рамки (СКР) ориентирани към РУ е една основна предпоставка за това предлаганото ПОО да отговаря на търсенето на умения. По-нататъшната ориентация на предлаганото ПОО към РУ, разработването и въвеждането на система за трансфер на кредити в ПОО ще улесни пропускливостта на ПОО към висшето образование. Разработването на стандарти за оценяване в ПОО, на основата на концепцията за РУ е необходима стъпка за разработването на база за получаване на постоянна обратна информация от секторите на икономиката.</p> <p>Чрез инвестициите в дейности, свързани с повишаване на качеството на професионалното образование и обучение ще бъде дадена възможност на завършващите за по-успешна реализация на пазара на труда. Това пряко ще доведе до намаляване процента на младежка безработица в страната. От друга страна, това ще даде на бизнеса квалифицирани кадри, като по този начин ще спомогне и за привличане на повече чуждестранни инвестиции.</p> <p>За да може до 2020 г. работните места да се увеличат, е нужно по-високо равнище на професионалните умения. За да се отговори на това търсене, са необходими по-високи стандарти на образование и по-добри учебни резултати, а младите хора трябва да бъдат насърчавани да развиват универсални умения, които да им дадат възможност да бъдат предприемчиви и да се адаптират по-лесно към промените на пазара на труда, което от своя страна ще улесни прехода от образование към заетост и ще помогне за намаляване на младежката безработица.</p>
ID of the specific objective	2

Title of the specific objective	Насърчаване на връзките между професионалното образование и обучение, висшето образование, науката и бизнеса
Results that the Member States seek to achieve with Union support	<p>Сътрудничеството между системите на ПОО, висшето образование (ВО) и бизнеса (Б) в РБ не е достатъчно ефективно.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Б не участва активно в изготвянето на учебни програми (УПр), • приемът по специалности не е резултат от дискусия със заинтересованите страни, • съществуващите стажантски програми са недостатъчни, • редки са случаите на публично-частно партньорство, • инфраструктурата на професионалните училища (ПУ) не отговаря на изискванията на съвременното производство. <p>Проблемите са дори по-остри във висшите училища (ВУ):</p> <ul style="list-style-type: none"> • задължителните практики често се провеждат формално, • с малки изключения липсват изградени партньорски отношения между факултети и предприятия от бранша, • учебното съдържание и преподавателите изостават от ритъма на технологично развитие, • няма утвърдена практика за съвместно планиране на кадровите потребности между автономните ВУ и заинтересованите икономически сектори. <p><i>Необходимо е по-активно сътрудничество с Б и работодателите (Р), за да могат знанията в максимална степен да се приблизят до реалната работна среда (РРС). Това разминаване в равнището на уменията създава все по-големи проблеми за конкурентоспособността на икономиката на РБ. Последните промени в Закона за ПОО създават предпоставки за укрепване на връзките между ПОО и Б, и между ПОО и ВО. За това е необходима подкрепа за по-нататъшно разработване на подходящи методики и инструменти за определяне на съдържанието на квалификациите въз основа на търсенето на работна ръка.</i></p> <p>Все още системата на ПОО и на ВО не е достатъчно гъвкава по отношение изискванията на Б за бързо и директно</p>

включване на завършилите на пазара на труда (ПТ). **Съотношението между теоретично обучение (ТО) и практическо обучение (ПОбу)**, предвидено в учебните планове (УПл) по много професии, продължава да бъде в полза на ТО. **УПл не са ориентирани към ПОбу в РРС. Р не участват** в изготвянето на учебната документация и участват недостатъчно ангажирано и активно в крайното оценяване на придобитите професионални компетентности на завършващите професионално образование (ПОбр) по професии. Модернизирането и разработването на нови стандарти за ПОО, УПл и УПр по Квалификационната рамка, ориентирани към РУ и трансфера на кредити в ПОО, се нуждае от структурна подкрепа.

В момента подкрепата от страна на бизнеса за осигуряване на работни места за учебна и производствена практика на учениците и студентите (У и С) не е достатъчна. Съществува **необходимост от разширяване на възможностите за провеждане на ПОбу** за У и С. Постигане на високо ниво на ПОО и на ВО неизбежно налага насърчаване на ПОбу, включително **провеждане на стажове** с високо качество, професионална практика и модели за обучение, съчетаващи теоретична и практическа подготовка, чрез които да се подпомогне преходът от обучение към заетост, и поощряване на партньорствата между публичните и частните институции (за осигуряване на подходящи УПр и умения).

Чрез инвестициите по този приоритет ще се постигне подобряване и укрепване на връзките между ПОбр и ВО и на механизма за взаимодействие на ПОбр с Б. **Ще се стимулират областите на инженерно-техническите и природните науки и в професионалните направления от приоритетните области на икономиката.** Ще се подобрят възможностите на завършващите ПОбр или ВО за успешна реализация на ПТ. Ще се изградят мрежи между ПУ, ВУ и Б. Ще се повишат практическите умения на У и С за работа в РРС. Ще се подобрят уменията на У и С за работа с компютърни системи, основна необходимост в информационното общество.

Table 4: Common result indicators for which a target value has been set and programme-specific result indicators corresponding to the specific objective (by investment priority and category of region) (for the ESF)

Investment priority : 10iv - Improving the labour market relevance of education and training systems, facilitating the transition from education to work, and strengthening vocational education and training systems and their quality, including through mechanisms for skills anticipation, adaptation of curricula and the establishment and development of work based learning systems, including dual learning systems and apprenticeship schemes														
ID	Indicator	Category of region	Measure ment unit for indicator	Common output indicator used as basis for target setting	Baseline value			Measure ment unit for baseline and target	Baseline year	Target value (2023)			Source of data	Frequency of reporting
					M	W	T			M	W	T		
P2411	Завършили професионални гимназии, които са започнали работа по съответната професия през първата година след завършването си	Less developed	Дял		0,00	0,00	0,00	Ratio	0	0,00	0,00	0,00	?	?
P2421	?	Less developed	?		0,00	0,00	0,00	Ratio	0	0,00	0,00	0,00	?	?

2.A.6 Action to be supported under the investment priority (by investment priority)

2.A.6.1 Description of the type and examples of actions to be supported and their expected contribution to the specific objectives including, where appropriate, the identification of main target groups, specific territories targeted and types of beneficiaries

Investment priority	10iv - Improving the labour market relevance of education and training systems, facilitating the transition from education to work, and strengthening vocational education and training systems and their quality, including through mechanisms for skills anticipation, adaptation of curricula and the establishment and development of work based learning systems, including dual learning systems and apprenticeship schemes
По СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1	
<ul style="list-style-type: none"> Подкрепа за дейности, свързани с прилагането на системата за трансфер на кредити в професионалното образование; 	

Investment priority	10iv - Improving the labour market relevance of education and training systems, facilitating the transition from education to work, and strengthening vocational education and training systems and their quality, including through mechanisms for skills anticipation, adaptation of curricula and the establishment and development of work based learning systems, including dual learning systems and apprenticeship schemes
<ul style="list-style-type: none"> • Въвеждане на гъвкави форми на обучение в професионалното образование, например модулно обучение за придобиване на професионална квалификация и учебна документация, разработена в сътрудничество с представители на бизнеса; • Подкрепа за дейността на учебно-тренировъчните и/или други форми на учебни или тренировъчни фирми; • Подкрепа на дейности за въвеждане или модернизиране на системи за дистанционно и електронно обучение в училищното образование; • Стимулиране на обучението и сертификацията в областта на ИКТ, чрез прилагане на международно признати стандарти и сертификати. <p>По СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 2</p> <ul style="list-style-type: none"> • Поддържане на национална платформа „наука-образование-бизнес“; • Подкрепа за изграждане на системи за планиране на обучението в зависимост от нуждите на пазара на труда на национално и регионално ниво; • Стимулиране на образованието в областите на инженерно-техническите и природните науки и в професионалните направления от приоритетните области на икономиката; • Актуализация на учебни програми и учебни планове в професионалното образование с участие на работодателите; • Разработване и прилагане на политики и мерки за развитие на „обучение чрез работа“ и подкрепа за провеждане на ефективно практическо обучение в реална работна среда за ученици в професионалните гимназии, студенти и докторанти • Подобряване на практическото обучение на учениците от професионалните гимназии чрез стажове във фирми. <p><u>Идентифициране на основните целеви групи:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Деца, ученици, младежи, студенти, докторанти, пост-докторанти, специализанти, млади учени, педагогически специалисти в системата на предучилищното и училищното образование, учени, изследователи, преподаватели и служители в научните организации и висшите училища, кариерни консултанти, психолози, лица без завършени етапи и степени на образование, безработни и неграмотни лица. 	

Investment priority	10iv - Improving the labour market relevance of education and training systems, facilitating the transition from education to work, and strengthening vocational education and training systems and their quality, including through mechanisms for skills anticipation, adaptation of curricula and the establishment and development of work based learning systems, including dual learning systems and apprenticeship schemes
<p><u>Специфични целеви територии:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Територията на цялата страна. <p><u>Типове бенефициенти:</u></p> <p>МОН и второстепенните разпоредители с бюджетни кредити, включително НАПОО, други министерства, които са финансиращи органи на училища, висши училища и/или техни основни звена, детски градини, училища, научни организации (включително БАН и ССА), научни институти, национално представителни организации на работниците и служителите и на работодателите, работодатели, браншови организации, младежки организации, представителни студентски организации, регистрирани по закон, организации по ЗЮЛНЦ, общини.</p>	

2.A.6.2 Guiding principles for selection of operations

Investment priority	10iv - Improving the labour market relevance of education and training systems, facilitating the transition from education to work, and strengthening vocational education and training systems and their quality, including through mechanisms for skills anticipation, adaptation of curricula and the establishment and development of work based learning systems, including dual learning systems and apprenticeship schemes
<p>Тематична концентрация</p> <p>Всички предвидени дейности и цялото финансиране по настоящата приоритетна ос са концентрирани в три инвестиционни приоритета и са в изпълнение на Тематична цел 10, съгл. член 9 от Общия регламент.</p> <p>Ефективност на инвестициите за максимално постигане на целите на ОП НОИР</p> <p>Мерките, които ще се финансират по ОП НОИР следва в пълна степен да допринасят за изпълнението на целите на програмата. Чрез анализ на добри практики и опит от предишния програмен период ще се изберат най-подходящите начини за предоставяне на безвъзмездна финансова</p>	

Investment priority	10iv - Improving the labour market relevance of education and training systems, facilitating the transition from education to work, and strengthening vocational education and training systems and their quality, including through mechanisms for skills anticipation, adaptation of curricula and the establishment and development of work based learning systems, including dual learning systems and apprenticeship schemes
<p>помощ и облекчаване на административната тежест за бенефициентите.</p> <p>Допълняемост с други финансови източници</p> <p>За постигане на максимална ефективност на предложените за финансиране мерки ще бъде търсена допълняемост с други програми, финансирани със средства от ЕС и държавния бюджет.</p> <p>Удовлетворяване на конкретните нужди на целевите групи</p> <p>Осигуряването на финансиране по конкретните мерки ще става само на базата на идентифицираните потребности на целевите групи в стратегически и аналитични документи. Ще бъдат подкрепяни научни изследвания, само ако са в области на приоритетни научни направления от Националната стратегия за научни изследвания или приоритетите на Иновационната стратегия.</p> <p>Хоризонтални принципи</p> <p>Особено внимание ще се отдели на осигуряването на спазване на принципите за устойчиво развитие, равенство на възможностите и недискриминация и равенство между половете.</p> <p>Прозрачност, партньорство и обективност</p> <p>По ОП НОИР ще се осигури максимална прозрачност при подбора на операции. Ще се търси партньорството и представителството на всички заинтересовани страни чрез механизма в програмиране на операциите по ОП НОИР.</p> <p>Интегриран подход</p> <p>В рамките на инвестиционен приоритет Подобряване на достъпа до възможностите за учене през целия живот, подобряване на уменията и квалификацията на работната ръка и повишаване на адекватността на системите за образование и обучение спрямо пазара на труда включително подобряване на качеството на професионалното образование и обучение и създаване и развитие на схеми за учене чрез работа и</p>	

Investment priority	10iv - Improving the labour market relevance of education and training systems, facilitating the transition from education to work, and strengthening vocational education and training systems and their quality, including through mechanisms for skills anticipation, adaptation of curricula and the establishment and development of work based learning systems, including dual learning systems and apprenticeship schemes
чиракуване, като например дуалната система за учене”, се предвижда да бъдат стартирани интегрирани операции, съчетаващи дейности за кариерно ориентиране По ОП НОИР ще се финансират дейности по кариерно ориентиране предоставяни от институции в системата на образованието, а по ОП РЧР извън нея, с оглед постигане на силен синергичен ефект.	

2.A.6.3 Planned use of financial instruments (where appropriate)

Investment priority	10iv - Improving the labour market relevance of education and training systems, facilitating the transition from education to work, and strengthening vocational education and training systems and their quality, including through mechanisms for skills anticipation, adaptation of curricula and the establishment and development of work based learning systems, including dual learning systems and apprenticeship schemes
Не е приложимо	

2.A.6.4 Planned use of major projects (where appropriate)

Investment priority	10iv - Improving the labour market relevance of education and training systems, facilitating the transition from education to work, and strengthening vocational education and training systems and their quality, including through mechanisms for skills anticipation, adaptation of curricula and the establishment and development of work based learning systems, including dual learning systems and apprenticeship schemes
Не е приложимо	

2.A.6.5 Output indicators by investment priority and, where appropriate by category of region

Table 5: Common and programme-specific output indicators (by investment priority, broken down by category of region for the ESF, and where relevant, for the ERDF)

Investment priority		10iv - Improving the labour market relevance of education and training systems, facilitating the transition from education to work, and strengthening vocational education and training systems and their quality, including through mechanisms for skills anticipation, adaptation of curricula and the establishment and development of work based learning systems, including dual learning systems and apprenticeship schemes							
ID	Indicator	Measurement unit	Fund	Category of region (where relevant)	Target value (2023)			Source of data	Frequency of reporting
					M	W	T		
И2411	Ученици участващи в гъвкави форми на обучение в професионалното образование.	Брой	ESF	Less developed			0,00	?	?
И2421	Ученици, обучаващи се в технически специалности	Брой	ESF	Less developed			0,00	?	?
И2422	Студенти, обучаващи се в технически специалности	%	ESF	Less developed			30,00	МОН, ЦИОО	годишно

2.A.7 Social innovation, transnational cooperation and contribution to thematic objectives 1-7

Priority axis	2 - ОБРАЗОВАНИЕ И УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ
Н/П	

2.A.8 Performance framework

Table 6: Performance framework of the priority axis (by fund and, for the ERDF and ESF, category of region)

Priority axis			2 - ОБРАЗОВАНИЕ И УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ										
ID	Indicator type	Indicator or key implementation step	Measurement unit, where appropriate	Fund	Category of region	Milestone for 2018			Final target (2023)			Source of data	Explanation of relevance of indicator, where appropriate
						M	W	T	M	W	T		
И2211	O	Студенти обучаващи се по нови учебни планове и програми	Брой/%	ESF	Less developed	0		0			0,00	Управляващ орган	
И2213	O	Преподаватели във висши училища, преминали програми за повишаване на квалификацията	Брой/%	ESF	Less developed			0			0,00	Управляващ орган	
И2221	O	Висши училища, участващи в инициативи за консолидация	Брой/%	ESF	Less developed			0			0,00	Управляващ орган	
И2231	O	Студенти, получили стипендии и специални стипендии	Брой/%	ESF	Less developed			0			0,00	Управляващ орган	
И2111	O	Деца на възраст от 4 години до започване на училище, обхванати в предучилищно образование	%	ESF	Less developed			0			0,00	Управляващ орган	
И2121	O	Ученици, включени в извънкласни и извънучилищни дейности	Брой	ESF	Less developed			0			0,00	Управляващ орган	
И2322	O	Ученици обхванати от системата за кариерно ориентиране.	Брой	ESF	Less developed			0			0,00	Управляващ орган	
И2323	O	Студенти обхванати от системата за кариерно ориентиране.	%	ESF	Less developed			0			0,00	Управляващ орган	
И2411	O	Ученици участващи в гъвкави форми на обучение в професионалното образование.	Брой	ESF	Less developed			0			0,00	Управляващ орган	

Additional qualitative information on the establishment of the performance framework

2.A.9 Categories of intervention

Categories of intervention corresponding to the content of the priority axis based on a nomenclature adopted by the Commission, and indicative breakdown of Union support.

Tables 7-11: Categories of intervention

Table 7: Dimension 1 - Intervention field

Priority axis		2 - ОБРАЗОВАНИЕ И УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ	
Fund	Category of region	Code	€ amount
ESF	Less developed	115. Reducing and preventing early school-leaving and promoting equal access to good quality early-childhood, primary and secondary education including formal, non-formal and informal learning pathways for reintegrating into education and training	100 000 000,00
ESF	Less developed	116. Improving the quality and efficiency of, and access to, tertiary and equivalent education with a view to increasing participation and attainment levels, especially for disadvantaged groups	40 000 000,00
ESF	Less developed	117. Enhancing equal access to lifelong learning for all age groups in formal, non-formal and informal settings, upgrading the knowledge, skills and competences of the workforce, and promoting flexible learning pathways including through career guidance and validation of acquired competences	20 608 913,59
ESF	Less developed	118. Improving the labour market relevance of education and training systems, facilitating the transition from education to work, and strengthening vocational education and training systems and their quality, including through mechanisms for skills anticipation, adaptation of curricula and the establishment and development of work-based learning systems, including dual learning systems and apprenticeship schemes	50 000 000,00

Table 8: Dimension 2 - Form of finance

Priority axis	2 - ОБРАЗОВАНИЕ И УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ
---------------	--

Fund	Category of region	Code	€ amount
ESF	Less developed	01. Non-repayable grant	210 608 913,59

Table 9: Dimension 3 - Territory type

Priority axis		2 - ОБРАЗОВАНИЕ И УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ	
Fund	Category of region	Code	€ amount
ESF	Less developed	07. Not applicable	210 608 913,59

Table 10: Dimension 4 - Territorial delivery mechanisms

Priority axis		2 - ОБРАЗОВАНИЕ И УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ	
Fund	Category of region	Code	€ amount
ESF	Less developed	07. Not applicable	210 608 913,59

Table 11: Dimension 6 - ESF secondary theme (ESF and YEI only)

Priority axis		2 - ОБРАЗОВАНИЕ И УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ	
Fund	Category of region	Code	€ amount

2.A.10 Summary of the planned use of technical assistance including, where necessary, actions to reinforce the administrative capacity of authorities involved in the management and control of the programmes and beneficiaries (where appropriate) (by priority axis)

Priority axis:	2 - ОБРАЗОВАНИЕ И УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ
----------------	--

--

2.A.1 Priority axis

ID of the priority axis	3
Title of the priority axis	ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА ЗА АКТИВНО СОЦИАЛНО ПРИОБЩАВАНЕ

- ☐ The entire priority axis will be implemented solely through financial instruments
- ☐ The entire priority axis will be implemented solely through financial instruments set up at Union level
- ☐ The entire priority axis will be implemented through community-led local development
- ☐ For the ESF: The entire priority axis is dedicated to social innovation or to transnational cooperation, or both

2.A.2 Justification for the establishment of a priority axis covering more than one category of region, thematic objective or fund (where applicable)

2.A.3 Fund, category of region and calculation basis for Union support

Fund	Category of region	Calculation basis (total eligible expenditure or eligible public expenditure)	Category of region for outermost regions and northern sparsely populated regions (where applicable)
ESF	Less developed	Total	

2.A.4 Investment priority

ID of the investment priority	9i
Title of the investment priority	Active inclusion, including with a view to promoting equal opportunities and active participation, and improving employability

2.A.5 Specific objectives corresponding to the investment priority and expected results

ID of the specific objective	1
Title of the specific objective	Повишаване на качеството и подобряване на достъпа до образование чрез създаване на подкрепяща среда за включващо образование
Results that the Member States seek to achieve with Union support	<p>Тази специфична цел се фокусира върху проблемите на децата и учениците със специални образователни потребности. Нейната реализация ще надгради политиките за деинституционализация и създаване на среда за интегрирано обучение, провеждани от 2000 г. до сега. През изминалия бюджетен цикъл 24 млн. лв. в рамките на приоритетна ос 4 от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” 2007-2013 г. бяха инвестирани в подкрепа на усилията да бъде намален броят на децата в специални училища като същевременно бъдат създадени условия за тяхното включване в системата на общото образование. Какви са количествените индикатори за напредъка на този процес?</p> <p>Към началото на новия програмен период (учебната 2013/2014 г) в специални училища продължават да се обучават 3 824 деца. Най-големият дял от тях (2 256) са с умствена изостаналост, по-малко са тези с нарушено зрение (328) и слух (319). В отделна категория попада групата на възпитателните училища-интернати (ВУИ) и социално-педагогическите интернати. Машабите на кардиналната промяна се виждат при хронологична съпоставка с учебната 2001/2 г., когато в специализирани институции са били сегрегирани 15 631[1] ученици.</p> <p>Организирането на <i>интегрирано обучение</i> обаче е само първият етап на реформата. Голямо предизвикателство остава развитието на капацитета на училищата за осигуряване на <i>включващо образование</i>, което да отговаря на потребностите на деца с по-широк кръг затруднения, без да се ограничава до функционалните.</p> <p>Сред успешните практики, започнати с подкрепата на ЕСФ през приключилия програмен период, могат да бъдат посочени:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ранната диагностика („скринингова диагностика”) на обучителни затруднения, провеждана в детските градини, • обученията за логопеди, психолози и ресурсни учители, реализирани чрез средствата на оперативната програма,

	<ul style="list-style-type: none"> • летните училища, посещавани от смесени групи деца, родители и учители. <p>Да бъдат обезпечени подобни начинания и през новия седемгодишен цикъл е важен елемент в мисията на Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж” 2014-2020.</p> <p>Продължават да са актуални редица проблеми, свързани с:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ранното оценяване на образователните потребности и ранната превенция на обучителните затруднения, • недостиг на дидактични материали, учебно-технически средства и апаратура, необходими за обучението на децата и учениците съобразно индивидуалните им потребности и възможности, • недостиг на подготвени специалисти за работа с децата и учениците съобразно различните видове увреждания и нарушения, • недостиг на специалисти в отдалечените и малките селища, • недостатъчна подготовка на учителите в детските градини и училищата за работа с деца и ученици със специални образователни потребности. <p>С осъществяването на дейностите за постигането на тази специфична цел ще се осигури плавен преход от интегрирано към включващо образование на деца и ученици със специални образователни потребности (СОП).</p> <p>Включващото образование цели да надгради интегрираното обучение и да подготви образователната система за нови предизвикателства. То има за цел да изгради „училище за всички”, т.е. хармонична и разнообразна образователна среда в детските градини и училищата с оглед осигуряване на равнопоставеност и достъп до качествено образование, по-пълноценна подготовка за бъдещия обществен живот и реализацията на пазара на труда.</p> <p>С изпълнението на мерките по този инвестиционен приоритет ще се осигури допълняемост на интервенциите по ОП РЧР за деинституционализация.</p>
--	---

	[1] по данни на Националния статистически институт
ID of the specific objective	2
Title of the specific objective	Изграждане на образователна среда, насърчаваща успешната социализация на всяко дете и ученик
Results that the Member States seek to achieve with Union support	<p>В Конвенцията на ООН за правата на детето (чл. 29), държавите са приели, че образованието на детето трябва да бъде насочено към развитие на личността, неговите таланти, умствени и физически способности до най-пълния им потенциал. Те са признали правото на детето „на отход и почивка, на участие в игри и дейности за отмора, подходящи за възрастта му, и на свободно участие в културния живот и изкуствата” (чл. 31). Изпълнението на тези ангажменти не е възможно само в рамките на задължителната програма. От друга страна налице са ясни симптоми, че училищното ежедневие все по-трудно ангажира и мотивира подрастващите: увеличава се броят на отсъствията, наблюдава се апатия по отношение на личностното развитие. Генерират се рисковите фактори, които биха могли да доведат до отпадане от образователната система.</p> <p>Посочените проблеми бяха адресирани през няколко програми за развитие на извънкласната и извънучилищна дейност, финансирани от ОП РЧР 2007-2013 г. До 2012 г. в тях са участвали близо 170 000 деца и, що се отнася до обхвата на крайните потребители, това е едно от най-мощните начинания през изминалия период, реализирано със средства на ЕСФ. В условията на бюджетни рестрикции и икономическа стагнация, проблематично остава осигуряването на устойчивост за добрите практики, инициирани до момента.</p> <p>Дейностите за постигане на тази специфична цел ще са насочени към разширяването на предлагането на целодневното обучение, създаването на оптимални условия за самоподготовка на учениците и осигуряването на условия за пълноценен отход и творчески занимания в свободното от учебни занимания време.</p>

Table 4: Common result indicators for which a target value has been set and programme-specific result indicators corresponding to the specific objective (by investment priority and category of region) (for the ESF)

Investment priority : 9i - Active inclusion, including with a view to promoting equal opportunities and active participation, and improving employability														
ID	Indicator	Category of region	Measure ment unit for indicator	Common output indicator used as basis for target setting	Baseline value			Measure ment unit for baseline and target	Baseline year	Target value (2023)			Source of data	Frequency of reporting
					M	W	T			M	W	T		
P3111	Деца и ученици със специални образователни потребности в системата на народната просвета са обхванати от процеса на включващо обучение	Less developed	брой		1 019,00	583,00	1 602,00	Number	2014	0,00	0,00	2 500,00	МОН	годишно
P3121	?	Less developed	?		0,00	0,00	0,00	Number	0	0,00	0,00	0,00	?	?

2.A.6 Action to be supported under the investment priority (by investment priority)

2.A.6.1 Description of the type and examples of actions to be supported and their expected contribution to the specific objectives including, where appropriate, the identification of main target groups, specific territories targeted and types of beneficiaries

Investment priority	9i - Active inclusion, including with a view to promoting equal opportunities and active participation, and improving employability
<ul style="list-style-type: none"> Въвеждане на модел за ранно оценяване на образователните потребности на децата от предучилищна възраст и за превенция и ранна интервенция на обучителните им затруднения; Изграждане на функционален модел за подкрепа на процеса на включващо обучение чрез участието и с използването на капацитета на специалните училища за ученици със сензорни увреждания и с умствена изостаналост; 	

Investment priority	9i - Active inclusion, including with a view to promoting equal opportunities and active participation, and improving employability
<ul style="list-style-type: none"> Осигуряване на условия и ресурси за изграждане и развитие на подкрепяща среда в детските градини и училищата за осъществяване на включващо образование чрез: повишаване на капацитета на педагогическите специалисти и на екипната работа; прилагане на гъвкави форми на обучение; осигуряване на специализирани пособия и помагала; осигуряване на индивидуална подкрепа за обучение и развитие съобразно образователните потребности на децата и учениците и др.; Създаване на специализирани кабинети за работа с децата и учениците на ниво детска градина и училище; Осигуряване на условия за подпомагане на младежи с увреждания за кандидатстване във висши училища; Подкрепа на ученици с девиантно поведение за продължаване на образованието и за социално включване; Подкрепа за обучението на студенти, специализанти и докторанти с увреждания; Осигуряване на условия за изграждане на положителни обществени нагласи към процеса на включващо обучение в детските градини и в училищата; Подкрепа на процеса на приобщаващо образование и на социалното включване чрез оптимизация на мрежата от специални детски градини и училища; Осигуряване на алтернативни модели за работа с ученици с девиантно поведение за подпомагане на образованието им и на социалното им включване; Осигуряване на подкрепа за деца, включени в процеса на деинституционализация; Създаване на условия за активно партньорство с родителите на ниво детска градина и училище; Осигуряване на условия за целодневна организация на учебния ден в училищата. <p><u>Идентифициране на основните целеви групи:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Деца, ученици, младежи, студенти, докторанти, специализанти, родители, учители, ресурсни учители, педагогически специалисти, психолози, директори <p><u>Специфични целеви територии:</u></p>	

Investment priority	9i - Active inclusion, including with a view to promoting equal opportunities and active participation, and improving employability
<ul style="list-style-type: none"> • Територията на цялата страна <p><u>Типове бенефициенти:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • МОН и второстепенните разпоредители с бюджетни кредити, други министерства, които са финансиращи органи на училища, ДАЗД, висши училища, научни организации, научни институти, детски градини, училища, общини, ресурсни центрове, организации по ЗЮЛНЦ. 	

2.A.6.2 Guiding principles for selection of operations

Investment priority	9i - Active inclusion, including with a view to promoting equal opportunities and active participation, and improving employability
<p>Тематична концентрация</p> <p>Всички предвидени дейности и цялото финансиране по настоящата приоритетна ос са концентрирани в два инвестиционни приоритета и са в изпълнение на Тематична цел 9, съгл. член 9 от Общия регламент.</p> <p>Ефективност на инвестициите за максимално постигане на целите на ОП НОИР</p> <p>Мерките, които ще се финансират по ОП НОИР следва в пълна степен да допринасят за изпълнението на целите на програмата. Чрез анализ на добри практики и опит от предишния програмен период ще се изберат най-подходящите начини за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ и облекчаване на административната тежест за бенефициентите.</p> <p>Допълняемост с други финансови източници</p> <p>За постигане на максимална ефективност на предложените за финансиране мерки ще бъде търсена допълняемост с други програми, финансирани със средства от ЕС и държавния бюджет.</p>	

Investment priority	9i - Active inclusion, including with a view to promoting equal opportunities and active participation, and improving employability
<p>Удовлетворяване на конкретните нужди на целевите групи</p> <p>Осигуряването на финансиране по конкретните мерки ще става само на базата на идентифицираните потребности на целевите групи в стратегически и аналитични документи.</p> <p>Хоризонтални принципи</p> <p>Особено внимание ще се отдели на осигуряването на спазване на принципите за устойчиво развитие, равенство на възможностите и недискриминация и равенство между половете.</p> <p>Прозрачност, партньорство и обективност</p> <p>По ОП НОИР ще се осигури максимална прозрачност при подбора на операции. Ще се търси партньорството и представителството на всички заинтересовани страни чрез механизма в програмиране на операциите по ОП НОИР.</p> <p>Интегриран подход</p> <p>В рамките на инвестиционен приоритет „Активно приобщаване, особено с оглед на подобряване на пригодността за заетост” се предвижда да бъдат подкрепени дейности за достъп до образование за деца, включени в дейностите по деинституционализация, финансирани по ОП РЧР, с оглед постигане на силен синергичен ефект.</p>	

2.A.6.3 *Planned use of financial instruments* (where appropriate)

Investment priority	9i - Active inclusion, including with a view to promoting equal opportunities and active participation, and improving employability

2.A.6.4 Planned use of major projects (where appropriate)

Investment priority	9i - Active inclusion, including with a view to promoting equal opportunities and active participation, and improving employability

2.A.6.5 Output indicators by investment priority and, where appropriate by category of region

Table 5: Common and programme-specific output indicators (by investment priority, broken down by category of region for the ESF, and where relevant, for the ERDF)

Investment priority		9i - Active inclusion, including with a view to promoting equal opportunities and active participation, and improving employability							
ID	Indicator	Measurement unit	Fund	Category of region (where relevant)	Target value (2023)			Source of data	Frequency of reporting
					M	W	T		
ИЗ111	Брой образователни институции осигурили подкрепяща среда за включващо обучение	брой	ESF	Less developed			100,00	МОН	годишно

2.A.4 Investment priority

ID of the investment priority	9ii
Title of the investment priority	Socio economic integration of marginalised communities such as the Roma

2.A.5 Specific objectives corresponding to the investment priority and expected results

ID of the specific objective	1
Title of the specific objective	Ефективна интеграция в образователната система на деца, ученици и младежи от етническите малцинства и от други уязвими групи
Results that the Member States seek to achieve with Union support	<p>Образователната система (ОСи) е призвана да формира като базисна обществена ценност уважението към правата на всеки индивид и да не допуска дискриминация на какво основание. В подкрепа на това разбиране в РБ са създадени нормативни условия за равен достъп до образование на всички деца и ученици, в т.ч. и от малцинствените етнически групи (МЕГ) и систематично се полагат усилия за преодоляване на предразсъдъците и дискриминацията по етнически и верски признак. Редица социологически проучвания, както и наблюдения на граждански организации сочат, че се очертават редица проблеми, затрудняващи качествено образование (КО), равноправната интеграция и развиването на културната идентичност на децата и учениците – липса на достатъчни финансови и материални условия, недостиг на квалифицирани кадри и липса на стратегия за пре/квалификация на учители и административен персонал в областта на образованието за работа в мултиетническа среда и особено на работещите с деца-билингви, затруднения при получаване на КО в училищата в малките населени места, необходимост от актуализиране на учебното съдържание по общообразователните предмети с цел съхраняване на културната идентичност, липса на подходящ социално-психологически климат в обществото.</p> <p>Твърде сериозен е проблемът при маргинализирани общности, като особено тревожно е положението на децата от ромски произход. Причините са известни – ниски доходи, висока степен на безработица, лош бит, културна изостаналост, недостатъчно образование, неподходяща спрямо изискванията на пазара на труда квалификация и др. Изолацията на ромите в обособени квартали възпрепятства образователната интеграция (ОИ) и намалява шансовете им за професионална и личностна реализация. Ниският стандарт на живот е фактор за нередовно посещение на училище и непълноценно участие в учебно-възпитателния процес.</p> <p>Дейностите, които се предвиждат за постигане на успешна ОИ на децата и учениците от ромски произход, са обвързани с изпълнението на Национална стратегия на РБ за интегриране на ромите 2012-2020 и на Плана за действие за нейното изпълнение. Предвиждат се дейности за подготовката на децата, за които българският език (БГ) не е майчин, в ранна детска възраст за бъдещо пълноценно включване в образователния процес. Очакваният резултат е ранното интегриране в ОСи, като превенция срещу отпадането от следващите образователни етапи и като средство за преодоляване на езиковите бариери. От особена важност е осигуряването на равен достъп до КО чрез преодоляване на</p>

	<p>първично и недопускането на вторично обособени по етнически признак детски градини и училища, както и подобряването на образователната среда (ОСр). Очаква се да бъде намален броят на обособените по етнически признак детски градини и училища, да бъде увеличен броят на интегрираните ученици, за които БГ не е майчин и в същото време да им бъде осигурена среда ориентирана към съхраняване на културната им идентичност.</p> <p>Ще бъдат взети мерки за подобряване на ОСр и ще се създадат съвременни условия за развитие на потенциала на всяко дете във физическо, интелектуално и личностно отношение, насочени към пълноценна социална интеграция и последваща професионална реализация. Други мерки в тази област ще бъдат насочени към постигане на резултати, свързани с мотивацията на семействата от МЕГ за включване на децата им в учебния процес, както и допълнително обучение по БГ на лицата от МЕГ, обучение на преподаватели за работа в мултикултурна среда, предоставяне на допълнителна педагогическа помощ.</p>
--	--

Table 4: Common result indicators for which a target value has been set and programme-specific result indicators corresponding to the specific objective (by investment priority and category of region) (for the ESF)

Investment priority : 9ii - Socio economic integration of marginalised communities such as the Roma														
ID	Indicator	Category of region	Measure ment unit for indicator	Common output indicator used as basis for target setting	Baseline value			Measure ment unit for baseline and target	Baseline year	Target value (2023)			Source of data	Frequency of reporting
					M	W	T			M	W	T		
P3211	Лица, участващи в мерки, насочени към превенция на ранното отпадане от училище.	Less developed	Брой		0,00	0,00	0,00	Number	0	0,00	0,00	0,00	?	?

2.A.6 Action to be supported under the investment priority (by investment priority)

2.A.6.1 Description of the type and examples of actions to be supported and their expected contribution to the specific objectives including, where appropriate, the identification of main target groups, specific territories targeted and types of beneficiaries

Investment priority	9ii - Socio economic integration of marginalised communities such as the Roma
<ul style="list-style-type: none"> Допълнително обучение по български език за децата и учениците, за които българският език не е майчин; Повишаване на капацитета на педагогическите специалисти за работа в мултикултурна среда; Осигуряване на подходяща образователна среда за включване на децата и учениците от ромски произход от обособените по етнически признак детски градини и училища чрез поетапен прием в детски градини и училища извън ромските квартали; Подкрепа на процеса на образователната интеграция и на социалното включване чрез оптимизация на мрежата от детски градини и училища; 	

Investment priority	9ii - Socio economic integration of marginalised communities such as the Roma
<ul style="list-style-type: none"> • Подкрепа за ромски семейства за обучение на децата им в детски градини от 3-годишна възраст с оглед ранната им социализация; • Осигуряване на условия и ресурси за обхващане на децата учениците от етническите малцинства в целодневна организация на учебния ден; • Подкрепа за продължаване на образованието в гимназиалния етап на средното образование и във висши училища; • Подкрепа за изграждане и съхраняване на културна идентичност на децата и учениците от етническите малцинства, включително и чрез създаване на условия за изучаване на майчин език; • Утвърждаване на интеркултурната образование като неотменна част от процеса на модернизация на българската образователна система; • Насърчаване участието на родителите в образователния процес; • Преодоляване на негативни обществени нагласи, основани на етнически произход и културна идентичност. <p><u>Идентифициране на основните целеви групи:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Деца, ученици, младежи от етническите малцинства и от други уязвими групи, родители, учители, педагогически специалисти, медиатори, директори <p><u>Специфични целеви територии:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Територията на цялата страна <p><u>Типове бенефициенти:</u></p> <p>МОН и второстепенните разпоредители с бюджетни кредити, други министерства, които са финансиращи органи на училища, ЦОИДУЕМ, детски градини, училища, общини, организации по ЗЮЛНЦ.</p>	

2.A.6.2 Guiding principles for selection of operations

Investment priority	9ii - Socio economic integration of marginalised communities such as the Roma
Тематична концентрация	
<p>Всички предвидени дейности и цялото финансиране по настоящата приоритетна ос са концентрирани в два инвестиционни приоритета и са в изпълнение на Тематична цел 9, съгл. член 9 от Общия регламент.</p>	
Ефективност на инвестициите за максимално постигане на целите на ОП НОИР	
<p>Мерките, които ще се финансират по ОП НОИР следва в пълна степен да допринасят за изпълнението на целите на програмата. Чрез анализ на добри практики и опит от предишния програмен период ще се изберат най-подходящите начини за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ и облекчаване на административната тежест за бенефициентите.</p>	
Допълняемост с други финансови източници	
<p>За постигане на максимална ефективност на предложените за финансиране мерки ще бъде търсена допълняемост с други програми, финансирани със средства от ЕС и държавния бюджет.</p>	
Удовлетворяване на конкретните нужди на целевите групи	
<p>Осигуряването на финансиране по конкретните мерки ще става само на базата на идентифицираните потребности на целевите групи в стратегически и аналитични документи.</p>	
Хоризонтални принципи	
<p>Особено внимание ще се отдели на осигуряването на спазване на принципите за устойчиво развитие, равенство на възможностите и недискриминация и равенство между половете.</p>	

Investment priority	9ii - Socio economic integration of marginalised communities such as the Roma
<p>Прозрачност, партньорство и обективност</p> <p>По ОП НОИР ще се осигури максимална прозрачност при подбора на операции. Ще се търси партньорството и представителството на всички заинтересовани страни чрез механизма в програмиране на операциите по ОП НОИР.</p> <p>Интегриран подход.</p> <p>В рамките на инвестиционен приоритет „Интеграция на маргинализирани общности като ромите”, се предвижда да бъдат стартирани интегрирани операции. С оглед постигане на силен синергичен ефект по ОП РЧР, се предвижда да бъдат подкрепяни дейности за осигуряване достъп до заетост, образование, социални и здравни услуги, а по ОП НОИР дейности по осигуряване на достъп до образование.</p>	

2.A.6.3 *Planned use of financial instruments* (where appropriate)

Investment priority	9ii - Socio economic integration of marginalised communities such as the Roma

2.A.6.4 *Planned use of major projects* (where appropriate)

Investment priority	9ii - Socio economic integration of marginalised communities such as the Roma

2.A.6.5 Output indicators by investment priority and, where appropriate by category of region

Table 5: Common and programme-specific output indicators (by investment priority, broken down by category of region for the ESF, and where relevant, for the ERDF)

Investment priority		9ii - Socio economic integration of marginalised communities such as the Roma							
ID	Indicator	Measurement unit	Fund	Category of region (where relevant)	Target value (2023)			Source of data	Frequency of reporting
					M	W	T		
ИЗ211	Деца, ученици, младежи от ромски произход, включени в мерки за образователна интеграция и реинтеграция	Брой	ESF	Less developed			0,00	НСИ	годишно

2.A.7 Social innovation, transnational cooperation and contribution to thematic objectives 1-7

Priority axis	3 - ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА ЗА АКТИВНО СОЦИАЛНО ПРИОБЩАВАНЕ
Н/П	

2.A.8 Performance framework

Table 6: Performance framework of the priority axis (by fund and, for the ERDF and ESF, category of region)

Priority axis			3 - ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА ЗА АКТИВНО СОЦИАЛНО ПРИОБЩАВАНЕ										
ID	Indicator type	Indicator or key implementation step	Measurement unit, where appropriate	Fund	Category of region	Milestone for 2018			Final target (2023)			Source of data	Explanation of relevance of indicator, where appropriate
						M	W	T	M	W	T		
ИЗ111	O	Брой образователни институции осигурили подкрепяща среда за включващо обучение	брой	ESF	Less developed			0			0,00	Управляващ орган	
ИЗ211	O	Децата, ученици, младежи от ромски произход, включени в мерки за образователна интеграция и реинтеграция	Брой	ESF	Less developed			0			0,00	Управляващ орган	

Additional qualitative information on the establishment of the performance framework

2.A.9 Categories of intervention

Categories of intervention corresponding to the content of the priority axis based on a nomenclature adopted by the Commission, and indicative breakdown of Union support.

Tables 7-11: Categories of intervention

Table 7: Dimension 1 - Intervention field

Priority axis		3 - ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА ЗА АКТИВНО СОЦИАЛНО ПРИОБЩАВАНЕ	
Fund	Category of region	Code	€ amount
ESF	Less developed	109. Active inclusion, including with a view to promoting equal opportunities and active participation, and improving employability	72 000 000,00

Priority axis		3 - ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА ЗА АКТИВНО СОЦИАЛНО ПРИОБЩАВАНЕ	
Fund	Category of region	Code	€ amount
ESF	Less developed	110. Socio-economic integration of marginalised communities such as the Roma	35 898 072,03

Table 8: Dimension 2 - Form of finance

Priority axis		3 - ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА ЗА АКТИВНО СОЦИАЛНО ПРИОБЩАВАНЕ	
Fund	Category of region	Code	€ amount
ESF	Less developed	01. Non-repayable grant	107 898 072,03

Table 9: Dimension 3 - Territory type

Priority axis		3 - ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА ЗА АКТИВНО СОЦИАЛНО ПРИОБЩАВАНЕ	
Fund	Category of region	Code	€ amount
ESF	Less developed	07. Not applicable	107 898 072,03

Table 10: Dimension 4 - Territorial delivery mechanisms

Priority axis		3 - ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА ЗА АКТИВНО СОЦИАЛНО ПРИОБЩАВАНЕ	
Fund	Category of region	Code	€ amount
ESF	Less developed	07. Not applicable	107 898 072,03

Table 11: Dimension 6 - ESF secondary theme (ESF and YEI only)

Priority axis		3 - ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА ЗА АКТИВНО СОЦИАЛНО ПРИОБЩАВАНЕ	
Fund	Category of region	Code	€ amount

2.A.10 Summary of the planned use of technical assistance including, where necessary, actions to reinforce the administrative capacity of authorities involved in the management and control of the programmes and beneficiaries (where appropriate) (by priority axis)

Priority axis:	3 - ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА ЗА АКТИВНО СОЦИАЛНО ПРИОБЩАВАНЕ

2.B DESCRIPTION OF THE PRIORITY AXES FOR TECHNICAL ASSISTANCE

2.B.1 Priority axis

ID of the priority axis	4
Title of the priority axis	ТЕХНИЧЕСКА ПОМОЩ

2.B.2 Justification for establishing a priority axis covering more than one category of region (where applicable)

2.B.3 Fund and category of region

Fund	Category of region	Calculation basis (total eligible expenditure or eligible public expenditure)
ESF	Less developed	Total

2.B.4 Specific objectives and expected results

ID	Specific objective	Results that the Member States seek to achieve with Union support
1	Укрепване и повишаване на административния капацитет на управляващия орган и бенефициентите по оперативната програма	<p>С подкрепата на дейностите по тази приоритетна ос се цели надграждане на административния капацитет на управляващия орган (УО). Необходимо е също така да се повишават уменията на бенефициентите за управление и отчитане на проекти по програмата. Дейностите, свързани с изграждането на капацитет на служителите на УО и бенефициентите, са ключов елемент за осигуряването на успешно управление и изпълнение на ОП.</p> <p>По време на първия програмен период на ОП РЧР 2007-2013 г. бе създаден административен</p>

ID	Specific objective	Results that the Member States seek to achieve with Union support
		<p>капацитет в МОН, в качеството на МЗ, но са необходими допълнителни обучения, свързани с подобряване на процесите и процедурите по управление на оперативната програма.</p> <p>Основните дейности, които ще се подкрепят от тази приоритетна ос са свързани с повишаване на капацитета на човешките ресурси, чрез обучения и други подходящи мерки; повишаване на мотивацията на експертите, заети с управлението на програмата и проектите, включително чрез допълнителни възнаграждения; техническо осигуряване на работата по управление на оперативната програма.</p> <p>Подкрепата по приоритетната ос ще бъде насочена и към дейности, свързани с регулярно отчитане на напредъка по управлението и изпълнението на ОП, извършването на различни видове проучвания, улесняващи изпълнението и оценяващи въздействието на предвидените мерки по ОП, в светлината на ефикасното и ефективното усвояване на подкрепата от фондовете на ЕС.</p> <p>С изпълнение на дейностите по информиране и публичност ще се осигури максимална прозрачност на интервенциите и ще се повиши обществената информираност по отношение на ОП НОИР и постигнатите по нея резултати.</p>

2.B.5 Result indicators

Table 12: Programme-specific result indicators (by specific objective) (for ERDF/ESF/Cohesion Fund)

Priority axis		1 - Укрепване и повишаване на административния капацитет на управляващия орган и бенефициентите по оперативната програма									
ID	Indicator	Measurement unit	Baseline value			Baseline year	Target value (2023)			Source of data	Frequency of reporting
			M	W	T		M	W	T		
P41	Брой служители, преминали обучение	Брой			0,00	2016			89,00	Управляващ орган	годишно

2.B.6 Actions to be supported and their expected contribution to the specific objectives (by priority axis)

2.B.6.1 A description of actions to be supported and their expected contribution to the specific objectives

Priority axis	4 - ТЕХНИЧЕСКА ПОМОЩ
	<ul style="list-style-type: none"> Материално-техническо осигуряване на структурите за управление на ОП НОИР, закупуване на офис техника, на МПС, извършване на ремонти и осигуряване на наем на офиси и работни помещения, на обученията за служители и бенефициенти, на процесите по оценка и подбор на проектни предложения, договаряне, мониторинг и управление на ОП НОИР, на дейността на Комитета за наблюдение на ОП НОИР; Разработване и развитие на информационни системи за целите на управлението и наблюдението на ОП НОИР; Провеждане на комуникационни дейности и разпространение на информацията за повишаване на информираността и прозрачността за дейностите по ОП НОИР; Организация на публични събития, семинари, конференции, работни групи, кръгли маси; Материално-техническо осигуряване на дейностите по информиране и публичност

Priority axis	4 - ТЕХНИЧЕСКА ПОМОЩ
<ul style="list-style-type: none"> • Извършване на анализи на капацитета на служителите в УО на ОП НОИР; • Осигуряване на обучения, работни посещения и стажове на служителите в структурите за управление на ОП НОИР; • Осигуряване на стажове на студенти в УО на ОП НОИР; • Извършване на анализ на капацитета и информираността на потенциалните бенефициенти. • Провеждане на обучения за бенефициентите за укрепване на капацитета им за управление на проекти; • Подготовка на оценки, експертни доклади, статистически данни, анализи и проучвания, свързани с ОП НОИР, включително текущи и последващи оценки на ОП НОИР; • Осигуряване на финансирането на възнаграждения, осигурителни вноски, данъци и други дължими според действащото законодателство доплащания, както и допълнителни възнаграждения за служители, работещи в структурите за управление на ОП НОИР; • Подготовка на следващия програмен период 2021 – 2027 г. – информационно-техническо и материално осигуряване на дейностите по програмиране на средствата от ЕС; • Провеждане на комуникационни дейности и разпространение на информацията за повишаване на информираността и прозрачността за дейностите по ОП НОИР; • Подготовка, превод и разпространение на официални документи, свързани с цялостното управление и изпълнение на ОП. 	

2.B.6.2 Output indicators expected to contribute to results (by priority axis)

Table 13: Output indicators (by priority axis) (for ERDF/ESF/Cohesion Fund)

Priority axis	4 - ТЕХНИЧЕСКА ПОМОЩ			
ID	Indicator (name of indicator)	Measurement unit	Target value (2023) (optional)	Source of data

			М	W	T	
И41	Брой участия на лица от УО в обучения, стажове или работни посещения	Брой			1 200,00	Управляващ орган
И42	Брой информационни събития за популяризиране на ОП НОИР и постигнатите по нея резултати	Брой			7,00	Управляващ орган
И43	Брой информационни кампании	Брой			20,00	Управляващ орган
И44	Брой участници в обучения за бенефициенти	Брой			4 500,00	Управляващ орган

2.B.7 Categories of intervention (by priority axis)

Corresponding categories of intervention based on a nomenclature adopted by the Commission, and an indicative breakdown of the Union support

Tables 14-16: Categories of intervention

Table 14: Dimension 1 - Intervention field

Priority axis		4 - ТЕХНИЧЕСКА ПОМОЩ		
Fund	Category of region	Code		€ Amount
ESF	Less developed	121. Preparation, implementation, monitoring and inspection		10 862 258,15
ESF	Less developed	122. Evaluation and studies		4 177 791,59
ESF	Less developed	123. Information and communication		1 671 116,64

Table 15: Dimension 2 - Form of finance

Priority axis		4 - ТЕХНИЧЕСКА ПОМОЩ	
Fund	Category of region	Code	€ Amount
ESF	Less developed	01. Non-repayable grant	16 711 166,38

Table 16: Dimension 3 – Territory type

Priority axis		4 - ТЕХНИЧЕСКА ПОМОЩ	
Fund	Category of region	Code	€ Amount
ESF	Less developed	07. Not applicable	16 711 166,38

3. FINANCING PLAN

3.1 Financial appropriation from each fund and amounts for performance reserve

Table 17

Fund	Category of region	2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020		Total	
		Main allocation	Performance reserve	Main allocation	Performance reserve	Main allocation	Performance reserve	Main allocation	Performance reserve	Main allocation	Performance reserve	Main allocation	Performance reserve	Main allocation	Performance reserve	Main allocation	Performance reserve
ERDF	Less developed	28 946 566,80	1 847 653,20	30 429 246,66	1 942 292,34	32 052 192,38	2 045 884,62	33 385 058,80	2 130 961,20	34 693 877,20	2 214 502,80	35 971 663,38	2 296 063,62	37 211 316,58	2 375 190,42	232 689 921,80	14 852 548,20
Total ERDF		28 946 566,80	1 847 653,20	30 429 246,66	1 942 292,34	32 052 192,38	2 045 884,62	33 385 058,80	2 130 961,20	34 693 877,20	2 214 502,80	35 971 663,38	2 296 063,62	37 211 316,58	2 375 190,42	232 689 921,80	14 852 548,20
ESF	Less developed	39 198 989,82	2 502 063,18	41 206 811,96	2 630 222,04	43 404 578,96	2 770 505,04	45 209 525,60	2 885 714,40	46 981 906,88	2 998 845,12	48 712 264,52	3 109 293,48	50 390 985,14	3 216 445,86	315 105 062,88	20 113 089,12
Total ESF		39 198 989,82	2 502 063,18	41 206 811,96	2 630 222,04	43 404 578,96	2 770 505,04	45 209 525,60	2 885 714,40	46 981 906,88	2 998 845,12	48 712 264,52	3 109 293,48	50 390 985,14	3 216 445,86	315 105 062,88	20 113 089,12
Total		68 145 556,62	4 349 716,38	71 636 058,62	4 572 514,38	75 456 771,34	4 816 389,66	78 594 584,40	5 016 675,60	81 675 784,08	5 213 347,92	84 683 927,90	5 405 357,10	87 602 301,72	5 591 636,28	547 794 984,68	34 965 637,32

3.2 Total financial appropriation by fund and national co-financing (€)

Table 18a: Financing plan

Priority axis	Fund	Category of region	Basis for calculation of Union support (Total eligible cost or public eligible cost)	Union support (a)	National counterpart (b) = (c) + (d)	Indicative breakdown of national counterpart		Total funding (e) = (a) + (b)	Co-financing rate (f) = (a) / (e) (2)	EIB contributions (g)	Main allocation		Performance reserve		Performance reserve amount as proportion of total Union support
						National public funding (c)	National private funding (d) (1)				Union support (h) = (a) - (j)	National Counterpart (i) = (b) - (k)	Union support (j)	National Counterpart (k) = (b) * ((j) / (a))	(l) = (j) / (a) * 100
1	ERDF	Less developed	Total	247 542 470,00	43 683 965,29	43 683 965,29	0,00	291 226 435,29	85,00%		232 689 921,80	41 062 927,37	14 852 548,20	2 621 037,92	6,00%
2	ESF	Less developed	Total	210 608 913,59	37 166 278,87	37 166 278,87	0,00	247 775 192,46	85,00%		197 972 378,77	34 936 302,14	12 636 534,82	2 229 976,73	6,00%
3	ESF	Less developed	Total	107 898 072,03	19 040 836,24	19 040 836,24	0,00	126 938 908,27	85,00%		100 421 517,73	17 721 444,30	7 476 554,30	1 319 391,94	6,93%
4	ESF	Less developed	Total	16 711 166,38	2 949 029,36	2 949 029,36	0,00	19 660 195,74	85,00%		16 711 166,38	2 949 029,36			
Total	ERDF	Less developed		247 542 470,00	43 683 965,29	43 683 965,29	0,00	291 226 435,29	85,00%		232 689 921,80	41 062 927,37	14 852 548,20	2 621 037,92	6,00%
Total	ESF	Less developed		335 218 152,00	59 156 144,47	59 156 144,47	0,00	394 374 296,47	85,00%		315 105 062,88	55 606 775,80	20 113 089,12	3 549 368,67	6,31%
Grand total				582 760 622,00	102 840 109,76	102 840 109,76	0,00	685 600 731,76	85,00%	0,00	547 794 984,68	96 669 703,17	34 965 637,32	6 170 406,59	6,18%

(1) To be completed only when priority axes are expressed in total costs.

(2) This rate may be rounded to the nearest whole number in the table. The precise rate used to reimburse payments is the ratio (f).

Table 18b: Youth Employment Initiative - ESF and YEI specific allocations (where appropriate)

Priority axis	Fund	Category of region	Basis for calculation of Union support (Total eligible cost or public eligible cost)	Union support (a)	National counterpart (b) = (c) + (d)	Indicative breakdown of national counterpart		Total funding (e) = (a) + (b)	Co-financing rate (f) = (a)/(e) (2)
						National public funding (c)	National private funding (d) (1)		
Total				0,00	0,00	0,00	0,00		0,00%

Ratio	%
Ratio of ESF for less developed regions	0,00%
Ratio of ESF for transition regions	0,00%
Ratio of ESF for more developed regions	0,00%

(1) To be completed only when priority axes are expressed in total costs.

(2) This rate may be rounded to the nearest whole number in the table. The precise rate used to reimburse payments is the ratio (f).

Table 18c: Breakdown of the financial plan by priority axis, fund, category of region and thematic objective

Priority axis	Fund	Category of region	Thematic objective	Union support	National counterpart	Total funding
1	ERDF	Less developed	Strengthening research, technological development and innovation	247 542 470,00	43 683 965,29	291 226 435,29
2	ESF	Less developed	Investing in education, training and vocational training for skills and lifelong learning	210 608 913,59	37 166 278,87	247 775 192,46
3	ESF	Less developed	Promoting social inclusion, combating poverty and any discrimination	107 898 072,03	19 040 836,24	126 938 908,27
Total				566 049 455,62	99 891 080,40	665 940 536,02

Table 19: Indicative amount of support to be used for climate change objectives

Priority axis	Indicative amount of support to be used for climate change objectives (€)	Proportion of the total allocation to the operational programme (%)
2	0,00	0,00%
3	0,00	0,00%
4	0,00	0,00%
Total	0,00	0,00%

4. INTEGRATED APPROACH TO TERRITORIAL DEVELOPMENT

Description of the integrated approach to territorial development taking into account the content and objectives of the operational programme having regard to the Partnership Agreement and showing how it the operational programme contributes to the accomplishment of the objectives of the operational programme and expected results

Оперативната програма ще допринесе за постигане на някои от най-важните цели на Стратегията на ЕС за Дунавския регион. Планът за действие за изпълнение на Стратегията на ЕС за Дунавския регион има специална Приоритетна област 7, посветена на развитието на общество, основано на знанието, чрез изследвания, образование и информационни технологии. Оперативната програма и нейните мерки ще допринесат за преодоляване на съществуващите различия между дунавските страни във връзка с капацитета за иновации.

Чрез специфичните дейност на Оперативната програма, в рамките на Инвестиционни приоритети 1 и 2 по ПО 1 ще бъдат прилагани мерки за участие на научните институти, висшите училища и МОН в таргетни проекти, програми и мерки, подкрепящи приоритетите на Дунавската стратегия. Всички дейности ще бъдат изпълняване в приоритетите, идентифицирани в националната стратегия за развитие на научните изследвания и в Стратегията за интелигентна специализация.

4.1 Community-led local development (where appropriate)

The approach to the use of community-led local development instruments and the principles for identifying the areas in where they will be implemented

Н/П

4.2 Integrated actions for sustainable urban development (where appropriate)

Where appropriate the indicative amount of ERDF support for integrated actions for sustainable urban development to be implemented in accordance with the provisions under Article 7(2) of Regulation (EU) No 1301/2013 and the indicative allocation of ESF support for integrated action.

Инвестициите за устойчиво градско развитие ще се прилагат основно чрез интегриран приоритет в ОПРР 2014-2020 г., като финансирането от ЕСФ ще има допълваща функция. В съответствие с Националната концепция за пространствено развитие 2013 – 2025 България, предвижда значителна подкрепа от ЕСИФ за интегрирани действия за устойчиво градско развитие през периода 2014-2020 г. В тази връзка със средства от програмен период 2007 - 2013 г. се финансира разработването на Интегрирани планове за градско възстановяване и развитие за определени градове, идентифицирани в НКПР, които ще бъдат финансирани през новия програмен период. Финансираните по ОПРР 2014 – 2020 инфраструктурни проекти ще бъдат подкрепени и от други оперативни програми, чрез осигуряването на допълващи и съпътстващи дейности, насочени към по-пълноценно развитие на

градовете и осигуряване на дейности и услуги в подобрената инфраструктура. Реализирането на ИПГВР ще бъде подкрепено и от ЕСФ за допълващи мерки като подкрепа за осигуряване на по-добър достъп до пазара на труда, социални и здравни услуги.

За периода 2014–2020 г. се предвижда подкрепа за 67 града от различни йерархични нива, балансирано разположени на територията на страната, които предоставят основните административни и публични услуги и формират по-голяма част от БВП на общинско и областно ниво. 28 от тези градове са от 4-то йерархично ниво с важно значение за развитието на периферните, планински и гранични райони, и в същото време са центрове, предлагащи работни места и основни услуги със значение за повече от една община.

Концентрация на подкрепата ще бъде постигната чрез фокусирането върху предварително определени зони за въздействие в градовете от 1, 2 и 3-то ниво: социални зони, зони с публични функции и зони с потенциал за икономическо развитие. За градовете от 4-то ниво, ИПГВР обхваща цялата територия.

ОПРР финансира държавна образователна и общинска образователна от национално и регионално значение, инфраструктура от Европейския фонд за регионално развитие на територията на цялата страна, а общинска образователна инфраструктура от местно значение в рамките на ИПГВР на 67 града по Приоритетна ос 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие“.

ОП НОИР осигурява финансиране със средства от Европейския социален фонд на „меки мерки“ за финансираните по линия на ОПРР 2014-2020 обекти от образователната инфраструктура. Според конкретната необходимост, инвестициите в образователна инфраструктура в различните градове ще бъдат допълнени от такива от ЕСФ чрез инвестиции по линия на ОП НОИР в дейности за предоставянето на образователни услуги.

Table 20: Integrated actions for sustainable urban development – indicative amounts of ERDF and ESF support

Fund	ERDF and ESF support (indicative) (€)	Proportion of fund's total allocation to programme
Total ESF	0,00	0,00%
TOTAL ERDF+ESF	0,00	0,00%

4.3 Integrated Territorial Investment (ITI) (where appropriate)

The approach to the use of Integrated Territorial Investments (ITIs) (as defined in Article 36 of Regulation (EU) No 1303/2013) other than in cases covered by 4.2, and their indicative financial allocation from each priority axis.

Table 21: Indicative financial allocation to ITI other than those mentioned under point 4.2 (aggregate amount)

Priority axis	Fund	Indicative financial allocation (Union support) (€)
Total		0,00

4.4 The arrangements for interregional and transnational actions, within the operational programme, with beneficiaries located in at least one other Member State (where appropriate)

4.5 Contribution of the planned actions under the programme to macro-regional and sea basin strategies, subject to the needs of the programme area as identified by the Member State (where appropriate)

(Where the Member State and regions participate in macro-regional strategies and sea basin strategies).

5. SPECIFIC NEEDS OF GEOGRAPHICAL AREAS MOST AFFECTED BY POVERTY OR TARGET GROUPS AT HIGHEST RISK OF DISCRIMINATION OR SOCIAL EXCLUSION (WHERE APPROPRIATE)

5.1 Geographical areas most affected by poverty/target groups at highest risk of discrimination or social exclusion

5.2 Strategy to address the specific needs of geographical areas most affected by poverty/target groups at highest risk of discrimination or social exclusion, and where relevant, the contribution to the integrated approach set out in the Partnership Agreement

Инвестиционен приоритет 2 на Приоритетна ос 3 е свързан с мерки в подкрепа на маргинализираните общности. Систематично ще се полагат усилия за преодоляване на предразсъдъците и дискриминацията по етнически и верски признак. Различни анализи сочат, че в българското образование се очертават редица проблеми, затрудняващи качествено образование, равноправната интеграция и развиването на културната идентичност на децата и учениците. Затова ще се акцентира на преквалификация на учители и административен персонал в областта на образованието за работа в мултиетническа среда и особено на работещите с деца-билингви, затруднения при получаване на качествено образование в малките селски училища, необходимост от актуализиране на учебното съдържание по общообразователните предмети с цел съхраняване на културната идентичност, липса на подходящ социално-психологически климат в обществото.

Специални мерки са насочени към подобряване на достъпа до образование за децата и учениците от ромски произход. Съществен проблем е недостатъчната мотивация за изучаване на майчин език.

Предвиждат се дейности за подготовката на децата в ранна детска възраст (3 – 6 години) за бъдещо пълноценно включване в образователния процес, особено на децата, за които българският език не е майчин. Очакваният резултат от тези мерки е ранното интегриране в образователната система, като превенция срещу отпадането от следващите образователни етапи и като средство за преодоляване на езиковите бариери. От особена важност е осигуряването на равен достъп до качествено образование чрез преодоляване на първично и недопускането на вторично обособени по етнически признак училища, както и подобряването на училищната среда. Очаква се да бъде намален броят на обособените по етнически признак училища, да бъде увеличен броят на интегрираните ученици, за които българският език не е майчин и в същото време да им бъде осигурена среда ориентирана към съхраняване на културната им идентичност.

Table 22: Actions to address specific needs of geographical areas most affected by poverty/target groups at highest risk of discrimination or social exclusion

Target group/geographical area	Main types of planned action as part of integrated approach	Priority axis	Fund	Category of region	Investment priority
деца, ученици и младежи от етническите малцинства и от други уязвими групи	Предвиждат се дейности за подготовката на децата в ранна детска възраст (3 – 6 години) за бъдещо пълноценно включване в образователния процес, особено на децата, за които българският език не е майчин.	3 - ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА ЗА АКТИВНО СОЦИАЛНО ПРИБЛИЖАВАНЕ	ESF	Less developed	9ii - Socio economic integration of marginalised communities such as the Roma

6. SPECIFIC NEEDS OF GEOGRAPHICAL AREAS WHICH SUFFER FROM SEVERE AND PERMANENT NATURAL OR DEMOGRAPHIC HANDICAPS (WHERE APPROPRIATE)

Не е приложимо

7. AUTHORITIES AND BODIES RESPONSIBLE FOR MANAGEMENT, CONTROL AND AUDIT AND THE ROLE OF RELEVANT PARTNERS

7.1 Relevant authorities and bodies

Table 23: Relevant authorities and bodies

Authority/body	Name of authority/body and department or unit	Head of authority/body (position or post)
Managing authority	Министерство на образованието и науката, Главна дирекция „Структурни фондове и международни образователни програми“	Главен директор на Главна дирекция „Структурни фондове и международни образователни програми“
Certifying authority	Министерство на финансите, дирекция „Национален фонд“	Директор на дирекция „Национален фонд“ и ръководител на сертифициращия орган
Audit authority	Изпълнителна агенция „Одит на средствата от Европейския съюз“	Изпълнителен директор на Изпълнителна агенция „Одит на средствата от Европейския съюз“
Body to which Commission will make payments	Министерство на финансите, дирекция „Национален фонд“	Директор на дирекция „Национален фонд“ и ръководител на сертифициращия орган

7.2 Involvement of relevant partners

7.2.1 Actions taken to involve the relevant partners in the preparation of the operational programme, and the role of those partners in the implementation, monitoring and evaluation of the programme

ОП НОИР е подготвена в тясно сътрудничество с всички партньори. В работната група по изготвянето ѝ се включиха представители на други министерства, на административни органи, на академичната и научна общност, на общини, на неправителствени организации, организации на работодатели, организации на работници и служители, младежки организации, на бизнеса.

Партньорите ще играят важна роля и в изпълнението на програмата, тъй като техни представители ще бъдат включени в Комитета за наблюдение, където ще участват при обсъждането на критериите за избор на конкретни операции.

Министерство на образованието и науката (МОН) в качеството си на правопреемник на Министерство на образованието, младежта и науката (МОМН) е водещо ведомство по разработване на ОП НОИР.

Основни участници в процеса на подготовка са посочените в чл. 5, ал. 4 от Постановление № 5 на Министерски съвет (МС) от 18.01.2012 г. за разработване на стратегическите и програмните документи на Република България (РБ) за управление на средствата от фондовете по Общата стратегическа рамка на Европейския съюз (ЕС) за програмния период 2014 - 2020 г. (ПМС № 5):

1. Централното координационно звено (ЦКЗ), Сертифициращите органи по оперативните програми, Разплащателната агенция по Програмата за развитие на селските райони и Одитния орган по оперативните програми за програмния период 2007 - 2013 г.;
2. ведомствата, отговорни за политиките, мерки по които ще се финансират от съответната програма;
3. дирекция "Стратегическо развитие и координация" в администрацията на МС (АМС);
4. дирекция "Икономическа и финансова политика" на Министерството на финансите;
5. Националният статистически институт;
6. Комисията за защита от дискриминация;
7. регионалните съвети за развитие в районите от ниво 2;
8. национално представителните организации на работодателите, работниците и служителите, признати от МС по реда на Кодекса на труда;
9. национално представителните организации на и за хора с увреждания, признати от Министерския съвет по реда на Закона за интеграция на хората с увреждания;
10. Националното сдружение на общините в РБ (НСОРБ);
11. академичната общност;
12. неправителствени организации.

ОП НОИР е стратегически документ, чрез който ще се инвестират средства в българската наука и образование от ЕСФ и от ЕФРР, както и от националния бюджет в програмния период 2014-2020 г. Оперативната програма обхваща територията на цялата страна.

Подготовката на ОП НОИР премина през два етапа. Първият етап е в изпълнение на Решение на Министерския съвет (РМС) № 328 от 25 април 2012 година, съгласно което бе възложено на министъра на образованието, младежта и науката

да създаде работна група, която да разработи мерките в областта на научните изследвания, технологиите и образованието за следващия програмен период, както и да предложи финансов инструмент, по който те да се финансират. В работната група бяха включени представители на академичната общност, на научните среди, на различни ведомства, на гражданското общество. Работната група разработи концепция за самостоятелна ОП НОИР 2014-2020 г., която беше предложена на вниманието на МС. Концепцията очерта основните приоритети за финансиране в сферата на науката и образованието, както и конкретните мерки, с които да се постигнат целите по тези приоритети. Концепцията беше публикувана на страницата на МОМН за обществено обсъждане. Бяха проведени обществени дискусии по нейното съдържание. В подкрепа на концепцията се обявиха Българска академия на науките (БАН) и нейните институти, Съвета на ректорите, висшите училища и социалните партньори.

В резултат на изготвената концепцията, МС прие Решение № 19 от 09.01.2013 г. за разработване на Оперативна програма за наука и образование за интелигентен растеж. Беше създадена нова тематична работна група (ТРГ) към министъра на образованието, младежта и науката за разработване на ОП НОИР, в която бяха включени представители на научните среди, бизнеса, висшите училища, общините, неправителствените организации, социалните партньори, други министерства и др. Разработването на програмата се осъществи чрез редовни заседания на ТРГ, по време на които се дискутираха всички предложения между членовете с цел намиране на най-подходящите решения за постигане целите на програмата. Решенията се взимаха с консенсус между членовете на работната група.

Оперативната програма включва двуфондов модел на финансиране чрез ЕФРР и ЕСФ, с цел постигане на по-интегриран и устойчив ефект от инвестициите в науката и образованието.

Проектът на оперативна програма беше представен в областните информационни центрове, където също се проведе обсъждане с партньори, потенциални бенефициенти и общини.

При изготвянето на програмата се използва натрупаният опит, който има МОМН като междинно звено по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” 2007-2013 г. (ОП РЧР), както и като конкретен бенефициент по множество схеми за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по ОП РЧР и по Оперативна програма „Регионално развитие” 2007-2013 г.

В разработването на оперативната програма активно участие взеха представители на академичната общност, на научните среди, на различни ведомства, на гражданското общество, експерти и застъпници на тезата, залегнала в Националната програма за развитие на България 2020 и общоевропейската стратегия за същия период, че същественото повишаване на ролята, качеството и обхвата на образованието, научните изследвания и иновациите би било едно от най-ефективните средства за осигуряване на ускорено интелигентно и устойчиво развитие на обществото ни през следващите години. В тематичната работна група по изготвяне на програмата, активно участие взеха представители на АМС, включително ЦКЗ, на другите министерства, на БАН, на Селскостопанска академия (ССА), на висшите училища, на НСОРБ, множество агенции, работещи в сферата на образованието и младежките дейности. Участваха и представители на

регионалните съвети за развитие. Неправителствените организации бяха включени в работата на групата, следвайки механизма за избор, утвърден от министъра по управление на средствата от ЕС. Съгласно този механизъм бяха избрани 7 неправителствени организации в сферата на образованието, науката, младежта и социалната политика. Участие взеха и социално-икономическите партньори и национално представените организации на и за хора с увреждания (НПОХУ).

Проектът на оперативна програма беше публикуван и на официалната страница на MOMH/МОН, в резултат на което бяха получени становища и конкретни предложения на граждани, неучаствали в работната група. Част от тези предложения за отразени в окончателния проект на програмата.

Програмата беше представена на поредица от тематични срещи в повечето регионални центрове на Р България.

Подробен списък на участвалите в изготвянето партньори е посочен в **Приложение 1** към ОП НОИР.

7.2.2 Global grants (for the ESF, where appropriate)

7.2.3 Allocation of an amount for capacity building (for the ESF, where appropriate)

8. COORDINATION BETWEEN THE FUNDS, THE EAFRD, THE EMFF AND OTHER UNION AND NATIONAL FUNDING INSTRUMENTS, AND WITH THE EIB

The mechanisms to ensure coordination between the Funds, the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD), the European Maritime and Fisheries Fund (EMFF) and other Union and national funding instruments, and with the European Investment Bank (EIB), taking into account the relevant provisions laid down in the Common Strategic Framework.

В прикачен файл към програмата е описана в детайли координацията, допълняемостта и демаркацията между отделните програми.

9. EX-ANTE CONDITIONALITIES

9.1 Ex-ante conditionalities

Information on the assessment of the applicability and the fulfilment of ex-ante conditionalities (optional).

Table 24: Applicable ex-ante conditionalities and assessment of their fulfilment

Ex-ante conditionality	Priority axes to which conditionality applies	Ex-ante conditionality fulfilled (Yes/No/Partially)
T.10.1 - Early school leaving: The existence of a strategic policy framework to reduce early school leaving (ESL) within the limits of Article 165 TFEU.	3 - ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА ЗА АКТИВНО СОЦИАЛНО ПРИОБЩАВАНЕ 2 - ОБРАЗОВАНИЕ И УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ	Yes
T.10.2 - Higher education: the existence of a national or regional strategic policy framework for increasing tertiary education attainment, quality and efficiency within the limits of Article 165 TFEU.	1 - НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ТЕХНОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ 2 - ОБРАЗОВАНИЕ И УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ	Partially
T.10.3 - Lifelong learning (LL): The existence of a national and/or regional strategic policy framework for lifelong learning within the limits of Article 165 TFEU.	3 - ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА ЗА АКТИВНО СОЦИАЛНО ПРИОБЩАВАНЕ 2 - ОБРАЗОВАНИЕ И УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ	Yes
T.10.4 - The existence of a national or regional strategic policy framework for increasing the quality and efficiency of VET systems within the limits of Article 165 TFEU.	3 - ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА ЗА АКТИВНО СОЦИАЛНО ПРИОБЩАВАНЕ 2 - ОБРАЗОВАНИЕ И УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ	No

Ex-ante conditionality	Criteria	Criteria fulfilled (Yes/No)	Reference	Explanations
T.10.1 - Early school leaving: The existence of a strategic policy framework to reduce early school leaving (ESL) within the limits of Article 165 TFEU.	1 - A system for collecting and analysing data and information on ESL at relevant levels is in place that:	Yes	<p>Стратегия за намаляване дела на отпадащите и преждевременно напусналите образователната система</p> <p>Национална стратегия (НС) за УЦЖ за периода 2014 – 2020 година:</p> <p>Десетилетие на ромското включване (ДРВ) 2005-2015 г., Национален план за действие: ДРВ НС на РБ за интегриране на ромите 2012-2020</p> <p>План за действие за изпълнение на НС на РБ за интегриране на ромите 2012-2020 и ДРВ 2005-2015 г</p> <p>Стратегия за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства</p> <p>Приета НС за младежта 2010-</p>	

Ex-ante conditionality	Criteria	Criteria fulfilled (Yes/No)	Reference	Explanations
			2020	
T.10.1 - Early school leaving: The existence of a strategic policy framework to reduce early school leaving (ESL) within the limits of Article 165 TFEU.	3 - A strategic policy framework on ESL is in place that:	Yes	<p>Стратегия за намаляване дела на отпадащите и преждевременно напусналите образователната система</p> <p>Национална стратегия (НС) за УЦЖ за периода 2014 – 2020 година:</p> <p>Десетилетие на ромското включване (ДРВ) 2005-2015 г., Национален план за действие: ДРВ НС на РБ за интегриране на ромите 2012-2020</p> <p>План за действие за изпълнение на НС на РБ за интегриране на ромите 2012-2020 и ДРВ 2005-2015 г</p> <p>Стратегия за образователна интеграция на децата и учениците от етническите</p>	

Ex-ante conditionality	Criteria	Criteria fulfilled (Yes/No)	Reference	Explanations
			малцинства Приета НС за младежта 2010-2020	
T.10.1 - Early school leaving: The existence of a strategic policy framework to reduce early school leaving (ESL) within the limits of Article 165 TFEU.	4 - is based on evidence;	Yes	<p>Стратегия за намаляване дела на отпадащите и преждевременно напусналите образователната система</p> <p>Национална стратегия (НС) за УЦЖ за периода 2014 – 2020 година:</p> <p>Десетилетие на ромското включване (ДРВ) 2005-2015 г., Национален план за действие: ДРВ НС на РБ за интегриране на ромите 2012-2020</p> <p>План за действие за изпълнение на НС на РБ за интегриране на ромите 2012-2020 и ДРВ 2005-2015 г</p> <p>Стратегия за образователна</p>	

Ex-ante conditionality	Criteria	Criteria fulfilled (Yes/No)	Reference	Explanations
			интеграция на децата и учениците от етническите малцинства Приета НС за младежта 2010-2020	
T.10.1 - Early school leaving: The existence of a strategic policy framework to reduce early school leaving (ESL) within the limits of Article 165 TFEU.	5 - covers relevant educational sectors including early childhood development, targets in particular vulnerable groups that are most at risk of ESL including people from marginalised communities, and addresses prevention, intervention and compensation measures;	Yes	Стратегия за намаляване дела на отпадащите и преждевременно напусналите образователната система Национална стратегия (НС) за УЦЖ за периода 2014 – 2020 година: Десетилетие на ромското включване (ДРВ) 2005-2015 г., Национален план за действие: ДРВ НС на РБ за интегриране на ромите 2012-2020 План за действие за изпълнение на НС на РБ за интегриране на ромите 2012-	

Ex-ante conditionality	Criteria	Criteria fulfilled (Yes/No)	Reference	Explanations
			<p>2020 и ДРВ 2005-2015 г</p> <p>Стратегия за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства</p> <p>Приета НС за младежта 2010-2020</p>	
T.10.1 - Early school leaving: The existence of a strategic policy framework to reduce early school leaving (ESL) within the limits of Article 165 TFEU.	6 - involves all policy sectors and stakeholders that are relevant to addressing ESL.	Yes	<p>Стратегия за намаляване дела на отпадащите и преждевременно напусналите образователната система</p> <p>Национална стратегия (НС) за УЦЖ за периода 2014 – 2020 година:</p> <p>Десетилетие на ромското включване (ДРВ) 2005-2015 г., Национален план за действие: ДРВ НС на РБ за интегриране на ромите 2012-2020</p> <p>План за действие за</p>	

Ex-ante conditionality	Criteria	Criteria fulfilled (Yes/No)	Reference	Explanations
			<p>изпълнение на НС на РБ за интегриране на ромите 2012-2020 и ДРВ 2005-2015 г</p> <p>Стратегия за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства</p> <p>Приета НС за младежта 2010-2020</p>	
T.10.1 - Early school leaving: The existence of a strategic policy framework to reduce early school leaving (ESL) within the limits of Article 165 TFEU.	2 - provides a sufficient evidence-base to develop targeted policies and monitors developments.	Yes	<p>Стратегия за намаляване дела на отпадащите и преждевременно напусналите образователната система</p> <p>Национална стратегия (НС) за УЦЖ за периода 2014 – 2020 година:</p> <p>Десетилетие на ромското включване (ДРВ) 2005-2015 г., Национален план за действие: ДРВ НС на РБ за интегриране</p>	

Ex-ante conditionality	Criteria	Criteria fulfilled (Yes/No)	Reference	Explanations
			<p>на ромите 2012-2020</p> <p>План за действие за изпълнение на НС на РБ за интегриране на ромите 2012-2020 и ДРВ 2005-2015 г</p> <p>Стратегия за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства</p> <p>Приета НС за младежта 2010-2020</p>	
T.10.2 - Higher education: the existence of a national or regional strategic policy framework for increasing tertiary education attainment, quality and efficiency within the limits of Article 165 TFEU.	7 - encourage the development of "transversal skills", including entrepreneurship in relevant higher education programmes;	Yes	<p>Разработен е проект на Стратегия за развитието на висшето образование в Република България за периода 2014-2020.</p> <p>Приета е НСУЦЖ за периода</p>	

Ex-ante conditionality	Criteria	Criteria fulfilled (Yes/No)	Reference	Explanations
			<p>2014 – 2020</p> <p>ПД 2014 г. в изпълнение на НСУЦЖ за периода 2014-2020</p> <p>НС за младежта 2010-2020</p> <p>НСМ 2010-2020</p> <p>Закон за ВО</p> <p>Акт. стратегия за осигуряване на равни възможности на хората с увреждания 2008 – 2015</p> <p>НК за насърчаване на активния живот на възрастните хора в РБ 2012 – 2030</p>	
T.10.2 - Higher education: the existence of a national or regional strategic policy framework for increasing tertiary education attainment, quality and efficiency within the limits of Article 165 TFEU.	8 - reduce gender differences in terms of academic and vocational choices.	No	<p>Разработен е проект на Стратегия за развитието на висшето образование в Република България за</p>	

Ex-ante conditionality	Criteria	Criteria fulfilled (Yes/No)	Reference	Explanations
			<p>периода 2014-2020.</p> <p>Приета е НСУЦЖ за периода 2014 – 2020</p> <p>ПД 2014 г. в изпълнение на НСУЦЖ за периода 2014-2020</p> <p>НС за младежта 2010-2020</p> <p>НСМ 2010-2020</p> <p>Закон за ВО</p> <p>Акт. стратегия за осигуряване на равни възможности на хората с увреждания 2008 – 2015</p> <p>НК за насърчаване на активния живот на възрастните хора в РБ 2012 – 2030</p>	
T.10.2 - Higher education: the existence of a national or regional strategic policy framework for	1 - A national or regional strategic policy framework for tertiary education	No	Разработен е проект на Стратегия за развитието на	

Ex-ante conditionality	Criteria	Criteria fulfilled (Yes/No)	Reference	Explanations
increasing tertiary education attainment, quality and efficiency within the limits of Article 165 TFEU.	is in place with the following elements:		<p>висшето образование в Република България за периода 2014-2020.</p> <p>Приета е НСУЦЖ за периода 2014 – 2020</p> <p>ПД 2014 г. в изпълнение на НСУЦЖ за периода 2014-2020</p> <p>НС за младежта 2010-2020</p> <p>НСМ 2010-2020</p> <p>Закон за ВО</p> <p>Акт. стратегия за осигуряване на равни възможности на хората с увреждания 2008 – 2015</p> <p>НК за насърчаване на активния живот на възрастните хора в РБ 2012 – 2030</p>	

Ex-ante conditionality	Criteria	Criteria fulfilled (Yes/No)	Reference	Explanations
T.10.2 - Higher education: the existence of a national or regional strategic policy framework for increasing tertiary education attainment, quality and efficiency within the limits of Article 165 TFEU.	2 - where necessary, measures to increase participation and attainment that:	Yes	<p>Разработен е проект на Стратегия за развитието на висшето образование в Република България за периода 2014-2020.</p> <p>Приета е НСУЦЖ за периода 2014 – 2020</p> <p>ПД 2014 г. в изпълнение на НСУЦЖ за периода 2014-2020</p> <p>НС за младежта 2010-2020</p> <p>НСМ 2010-2020</p> <p>Закон за ВО</p> <p>Акт. стратегия за осигуряване на равни възможности на хората с увреждания 2008 – 2015</p> <p>НК за насърчаване на активния живот на възрастните хора в РБ 2012 –</p>	

Ex-ante conditionality	Criteria	Criteria fulfilled (Yes/No)	Reference	Explanations
			2030	
T.10.2 - Higher education: the existence of a national or regional strategic policy framework for increasing tertiary education attainment, quality and efficiency within the limits of Article 165 TFEU.	3 - increase higher education participation among low income groups and other under-represented groups with special regard to disadvantaged people, including people from marginalised communities;	Yes	<p>Разработен е проект на Стратегия за развитието на висшето образование в Република България за периода 2014-2020.</p> <p>Приета е НСУЦЖ за периода 2014 – 2020</p> <p>ПД 2014 г. в изпълнение на НСУЦЖ за периода 2014-2020</p> <p>НС за младежта 2010-2020</p> <p>НСМ 2010-2020</p> <p>Закон за ВО</p> <p>Акт. стратегия за осигуряване на равни възможности на хората с увреждания 2008 – 2015</p> <p>НК за насърчаване на</p>	

Ex-ante conditionality	Criteria	Criteria fulfilled (Yes/No)	Reference	Explanations
			активния живот на възрастните хора в РБ 2012 – 2030	
T.10.2 - Higher education: the existence of a national or regional strategic policy framework for increasing tertiary education attainment, quality and efficiency within the limits of Article 165 TFEU.	4 - reduce drop-out rates/improve completion rates;	Yes	<p>Разработен е проект на Стратегия за развитието на висшето образование в Република България за периода 2014-2020.</p> <p>Приета е НСУЦЖ за периода 2014 – 2020</p> <p>ПД 2014 г. в изпълнение на НСУЦЖ за периода 2014-2020</p> <p>НС за младежта 2010-2020</p> <p>НСМ 2010-2020</p> <p>Закон за ВО</p> <p>Акт. стратегия за осигуряване на равни възможности на хората с увреждания 2008 –</p>	

Ex-ante conditionality	Criteria	Criteria fulfilled (Yes/No)	Reference	Explanations
			2015 НК за насърчаване на активния живот на възрастните хора в РБ 2012 – 2030	
T.10.2 - Higher education: the existence of a national or regional strategic policy framework for increasing tertiary education attainment, quality and efficiency within the limits of Article 165 TFEU.	5 - encourage innovative content and programme design;	Yes	<p>Разработен е проект на Стратегия за развитието на висшето образование в Република България за периода 2014-2020.</p> <p>Приета е НСУЦЖ за периода 2014 – 2020</p> <p>ПД 2014 г. в изпълнение на НСУЦЖ за периода 2014-2020</p> <p>НС за младежта 2010-2020</p> <p>НСМ 2010-2020</p> <p>Закон за ВО</p> <p>Акт. стратегия за осигуряване</p>	

Ex-ante conditionality	Criteria	Criteria fulfilled (Yes/No)	Reference	Explanations
			<p>на равни възможности на хората с увреждания 2008 – 2015</p> <p>НК за насърчаване на активния живот на възрастните хора в РБ 2012 – 2030</p>	
T.10.2 - Higher education: the existence of a national or regional strategic policy framework for increasing tertiary education attainment, quality and efficiency within the limits of Article 165 TFEU.	6 - measures to increase employability and entrepreneurship that:	No	<p>Разработен е проект на Стратегия за развитието на висшето образование в Република България за периода 2014-2020.</p> <p>Приета е НСУЦЖ за периода 2014 – 2020</p> <p>ПД 2014 г. в изпълнение на НСУЦЖ за периода 2014-2020</p> <p>НС за младежта 2010-2020</p> <p>НСМ 2010-2020</p>	

Ex-ante conditionality	Criteria	Criteria fulfilled (Yes/No)	Reference	Explanations
			<p>Закон за ВО</p> <p>Акт. стратегия за осигуряване на равни възможности на хората с увреждания 2008 – 2015</p> <p>НК за насърчаване на активния живот на възрастните хора в РБ 2012 – 2030</p>	
T.10.3 - Lifelong learning (LL): The existence of a national and/or regional strategic policy framework for lifelong learning within the limits of Article 165 TFEU.	1 - A national or regional strategic policy framework for lifelong learning is in place that contains measures:	Yes	<p>Приета е НСУЦЖ за периода 2014 – 2020</p> <p>Оценка на въздействието на НСУЦЖ за периода 2008 – 2011</p> <p>ПД 2014 г. в изпълнение на НСУЦЖ за периода 2014-2020</p> <p>Актуализирана стратегия по заетостта на РБ 2013 - 2020</p> <p>НП за действие по заетостта</p>	<p>Приета е Национална стратегия за учене през целия живот за периода 2014 – 2020 година:</p> <p>Приета е Национална стратегия за учене през целия живот за периода 2014 – 2020 година:</p> <p>Въвеждането на кредити в професионалното образование и обучение и на система за осигуряване на качеството е регламентирано в проекта на Закон за изменение и допълнение на Закона за професионалното образование и обучение от 2013 г.</p>

Ex-ante conditionality	Criteria	Criteria fulfilled (Yes/No)	Reference	Explanations
			<p>през 2013</p> <p>НС за младежта 2010-2020</p> <p>ОВ на НСУЦЖ за периода 2008 – 2011</p> <p>Закон за ПОО</p> <p>НСМ 2010-2020</p> <p>Закон за ВО</p> <p>Акт. стратегия за осигуряване на равни възможности на хората с увреждания 2008 – 2015</p> <p>НК за насърчаване на активния живот на възрастните хора в РБ 2012 – 2030</p> <p>НКТ на РБ</p>	

Ex-ante conditionality	Criteria	Criteria fulfilled (Yes/No)	Reference	Explanations
T.10.3 - Lifelong learning (LL): The existence of a national and/or regional strategic policy framework for lifelong learning within the limits of Article 165 TFEU.	2 - to support the developing and linking services for LL, including their implementation and skills upgrading (i.e. validation, guidance, education and training) and providing for the involvement of, and partnership with relevant stakeholders ;	Yes	<p>Приета е НСУЦЖ за периода 2014 – 2020</p> <p>Оценка на въздействието на НСУЦЖ за периода 2008 – 2011</p> <p>ПД 2014 г. в изпълнение на НСУЦЖ за периода 2014-2020</p> <p>Актуализирана стратегия по заетостта на РБ 2013 - 2020</p> <p>НП за действие по заетостта през 2013</p> <p>НС за младежта 2010-2020</p> <p>ОВ на НСУЦЖ за периода 2008 – 2011</p> <p>Закон за ПОО</p> <p>НСМ 2010-2020</p> <p>Закон за ВО</p>	<p>Приета е Национална стратегия за учене през целия живот за периода 2014 – 2020 година: Приета е Национална стратегия за учене през целия живот за периода 2014 – 2020 година: Въвеждането на кредити в професионалното образование и обучение и на система за осигуряване на качеството е регламентирано в проекта на Закон за изменение и допълнение на Закона за професионалното образование и обучение от 2013 г.</p>

Ex-ante conditionality	Criteria	Criteria fulfilled (Yes/No)	Reference	Explanations
			<p>Акт. стратегия за осигуряване на равни възможности на хората с увреждания 2008 – 2015</p> <p>НК за насърчаване на активния живот на възрастните хора в РБ 2012 – 2030</p> <p>НКТ на РБ</p>	
T.10.3 - Lifelong learning (LL): The existence of a national and/or regional strategic policy framework for lifelong learning within the limits of Article 165 TFEU.	3 - for the provision of skills development for various target groups where these are identified as priorities in national or regional strategic policy frameworks (for example young people in vocational training, adults, parents returning to the labour market, low skilled and older workers, migrants and other disadvantaged groups, in particular people with disabilities);	Yes	<p>Приета е НСУЦЖ за периода 2014 – 2020</p> <p>Оценка на въздействието на НСУЦЖ за периода 2008 – 2011</p> <p>ПД 2014 г. в изпълнение на НСУЦЖ за периода 2014-2020</p> <p>Актуализирана стратегия по заетостта на РБ 2013 - 2020</p> <p>НП за действие по заетостта</p>	Приета е Национална стратегия за учене през целия живот за периода 2014 – 2020 година: Приета е Национална стратегия за учене през целия живот за периода 2014 – 2020 година: Въвеждането на кредити в професионалното образование и обучение и на система за осигуряване на качеството е регламентирано в проекта на Закон за изменение и допълнение на Закона за професионалното образование и обучение от 2013 г.

Ex-ante conditionality	Criteria	Criteria fulfilled (Yes/No)	Reference	Explanations
			<p>през 2013</p> <p>НС за младежта 2010-2020</p> <p>ОВ на НСУЦЖ за периода 2008 – 2011</p> <p>Закон за ПОО</p> <p>НСМ 2010-2020</p> <p>Закон за ВО</p> <p>Акт. стратегия за осигуряване на равни възможности на хората с увреждания 2008 – 2015</p> <p>НК за насърчаване на активния живот на възрастните хора в РБ 2012 – 2030</p> <p>НКТ на РБ</p>	

Ex-ante conditionality	Criteria	Criteria fulfilled (Yes/No)	Reference	Explanations
T.10.3 - Lifelong learning (LL): The existence of a national and/or regional strategic policy framework for lifelong learning within the limits of Article 165 TFEU.	4 - to widen access to LL including through efforts to effectively implement transparency tools (for example the European Qualifications Framework, National Qualifications Framework, European Credit system for Vocational Education and Training, European Quality Assurance in Vocational Education and Training);	Yes	<p>Приета е НСУЦЖ за периода 2014 – 2020</p> <p>Оценка на въздействието на НСУЦЖ за периода 2008 – 2011</p> <p>ПД 2014 г. в изпълнение на НСУЦЖ за периода 2014-2020</p> <p>Актуализирана стратегия по заетостта на РБ 2013 - 2020</p> <p>НП за действие по заетостта през 2013</p> <p>НС за младежта 2010-2020</p> <p>ОВ на НСУЦЖ за периода 2008 – 2011</p> <p>Закон за ПОО</p> <p>НСМ 2010-2020</p> <p>Закон за ВО</p>	<p>Приета е Национална стратегия за учене през целия живот за периода 2014 – 2020 година: Приета е Национална стратегия за учене през целия живот за периода 2014 – 2020 година: Въвеждането на кредити в професионалното образование и обучение и на система за осигуряване на качеството е регламентирано в проекта на Закон за изменение и допълнение на Закона за професионалното образование и обучение от 2013 г.</p>

Ex-ante conditionality	Criteria	Criteria fulfilled (Yes/No)	Reference	Explanations
			<p>Акт. стратегия за осигуряване на равни възможности на хората с увреждания 2008 – 2015</p> <p>НК за насърчаване на активния живот на възрастните хора в РБ 2012 – 2030</p> <p>НКТ на РБ</p>	
T.10.3 - Lifelong learning (LL): The existence of a national and/or regional strategic policy framework for lifelong learning within the limits of Article 165 TFEU.	5 - to improve the labour market relevance of education and training and to adapt it to the needs of identified target groups (for example young people in vocational training, adults, parents returning to the labour market, low-skilled and older workers, migrants and other disadvantaged groups, in particular people with disabilities).	Yes	<p>Приета е НСУЦЖ за периода 2014 – 2020</p> <p>Оценка на въздействието на НСУЦЖ за периода 2008 – 2011</p> <p>ПД 2014 г. в изпълнение на НСУЦЖ за периода 2014-2020</p> <p>Актуализирана стратегия по заетостта на РБ 2013 - 2020</p> <p>НП за действие по заетостта</p>	Приета е Национална стратегия за учене през целия живот за периода 2014 – 2020 година: Приета е Национална стратегия за учене през целия живот за периода 2014 – 2020 година: Въвеждането на кредити в професионалното образование и обучение и на система за осигуряване на качеството е регламентирано в проекта на Закон за изменение и допълнение на Закона за професионалното образование и обучение от 2013 г.

Ex-ante conditionality	Criteria	Criteria fulfilled (Yes/No)	Reference	Explanations
			<p>през 2013</p> <p>НС за младежта 2010-2020</p> <p>ОВ на НСУЦЖ за периода 2008 – 2011</p> <p>Закон за ПОО</p> <p>НСМ 2010-2020</p> <p>Закон за ВО</p> <p>Акт. стратегия за осигуряване на равни възможности на хората с увреждания 2008 – 2015</p> <p>НК за насърчаване на активния живот на възрастните хора в РБ 2012 – 2030</p> <p>НКР на РБ</p>	

Ex-ante conditionality	Criteria	Criteria fulfilled (Yes/No)	Reference	Explanations
T.10.4 - The existence of a national or regional strategic policy framework for increasing the quality and efficiency of VET systems within the limits of Article 165 TFEU.	1 - A national or regional strategic policy framework is in place for increasing the quality and efficiency of VET systems within the limits of Article 165 TFEU which includes measures for the following:	No	<p>Внесен в НС законопроект за изменение и допълнение на Закона за професионалното образование и обучение</p> <p>Проект на Концепция за развитието на професионалното образование и обучение в България</p> <p>Национална стратегия за развитие на педагогическите кадри (2014 – 2020)</p> <p>Национален план за изпълнение на Европейската гаранция за младежта 2014 – 2020 г.</p> <p>Национална програма „Модернизиране на системата на професионалното образование”</p>	

Ex-ante conditionality	Criteria	Criteria fulfilled (Yes/No)	Reference	Explanations
T.10.4 - The existence of a national or regional strategic policy framework for increasing the quality and efficiency of VET systems within the limits of Article 165 TFEU.	2 - to improve the labour market relevance of VET systems in close cooperation with relevant stakeholders including through mechanisms for skills anticipation, adaptation of curricula and the strengthening of work-based learning provision in its different forms;	No	<p>Внесен в НС законопроект за изменение и допълнение на Закона за професионалното образование и обучение</p> <p>Проект на Концепция за развитието на професионалното образование и обучение в България</p> <p>Национална стратегия за развитие на педагогическите кадри (2014 – 2020)</p> <p>Национален план за изпълнение на Европейската гаранция за младежта 2014 – 2020 г.</p> <p>Национална програма „Модернизиране на системата на професионалното образование”</p>	

Ex-ante conditionality	Criteria	Criteria fulfilled (Yes/No)	Reference	Explanations
T.10.4 - The existence of a national or regional strategic policy framework for increasing the quality and efficiency of VET systems within the limits of Article 165 TFEU.	3 - to increase the quality and attractiveness of VET including through establishing a national approach for quality assurance for VET (for example in line with the, European Quality Assurance Reference Framework for Vocational Education and Training) and implementing the transparency and recognition tools, for example European Credit system for Vocational Education and Training. (ECVET).	No	<p>Внесен в НС законопроект за изменение и допълнение на Закона за професионалното образование и обучение</p> <p>Проект на Концепция за развитието на професионалното образование и обучение в България</p> <p>Национална стратегия за развитие на педагогическите кадри (2014 – 2020)</p> <p>Национален план за изпълнение на Европейската гаранция за младежта 2014 – 2020 г.</p> <p>Национална програма „Модернизиране на системата на професионалното образование”</p>	

9.2 Description of actions to fulfil ex-ante conditionalities, responsible bodies and timetable

Table 25: Actions to fulfil applicable general ex-ante conditionalities

General ex-ante conditionality	Criteria not fulfilled	Actions to be taken	Deadline (date)	Bodies responsible
--------------------------------	------------------------	---------------------	-----------------	--------------------

Table 26: Actions to fulfil applicable thematic ex-ante conditionalities

Thematic ex-ante conditionality	Criteria not fulfilled	Actions to be taken	Deadline (date)	Bodies responsible
T.10.2 - Higher education: the existence of a national or regional strategic policy framework for increasing tertiary education attainment, quality and efficiency within the limits of Article 165 TFEU.	8 - reduce gender differences in terms of academic and vocational choices.	To be Defined		
T.10.2 - Higher education: the existence of a national or regional strategic policy framework for increasing tertiary education attainment, quality and efficiency within the limits of Article 165 TFEU.	1 - A national or regional strategic policy framework for tertiary education is in place with the following elements:	To be Defined		
T.10.2 - Higher education: the existence of a national or regional strategic policy framework for increasing tertiary education attainment, quality and efficiency	6 - measures to increase employability and entrepreneurship that:	To be Defined		

Thematic ex-ante conditionality	Criteria not fulfilled	Actions to be taken	Deadline (date)	Bodies responsible
within the limits of Article 165 TFEU.				
T.10.4 - The existence of a national or regional strategic policy framework for increasing the quality and efficiency of VET systems within the limits of Article 165 TFEU.	1 - A national or regional strategic policy framework is in place for increasing the quality and efficiency of VET systems within the limits of Article 165 TFEU which includes measures for the following:	To be Defined		
T.10.4 - The existence of a national or regional strategic policy framework for increasing the quality and efficiency of VET systems within the limits of Article 165 TFEU.	2 - to improve the labour market relevance of VET systems in close cooperation with relevant stakeholders including through mechanisms for skills anticipation, adaptation of curricula and the strengthening of work-based learning provision in its different forms;	To be Defined		
T.10.4 - The existence of a national or regional strategic policy framework for increasing the quality and efficiency of VET systems within the limits of Article 165 TFEU.	3 - to increase the quality and attractiveness of VET including through establishing a national approach for quality assurance for VET (for example in line with the, European Quality Assurance Reference Framework for Vocational Education and Training) and implementing the transparency and recognition tools, for example European Credit system for Vocational	To be Defined		

Thematic ex-ante conditionality	Criteria not fulfilled	Actions to be taken	Deadline (date)	Bodies responsible
	Education and Training. (ECVET).			

10. REDUCTION OF ADMINISTRATIVE BURDEN FOR BENEFICIARIES

Summary of the assessment of the administrative burden for beneficiaries and, where necessary, the actions planned accompanied by an indicative timeframe to reduce administrative burden.

През програмния период 2007-2013 г. бяха въведени някои облекчения на АТ на бенефициентите като например електронно подаване на документи за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ и електронно отчитане на проекти. Въпреки това административния товар върху бенефициентите остана голям. Това се дължи преди всичко на големия брой изисквани от бенефициентите документи на етап кандидатстване и договаряне.

През новия програмен период 2014-2020 г. намаляването на АТ следва да бъде приоритет в работата на управляващия орган, за да не се допуска забавяне в процедурите. Основните акценти ще са насочени към:

- Бързина в административната дейност;
- Електронно обслужване – електронно подаване на документи и електронно отчитане;
- Оптимизиране на процеса на оценяване на проектните предложения;
- Намаляване броя на изискваните от бенефициентите документи;
- Създаване на възможности за бенефициентите за задават въпроси по електронен път и осигуряване на бърза и ефективна обратна връзка с тях;
- Използване на опростено отчитане на разходи.

11. HORIZONTAL PRINCIPLES

11.1 Sustainable development

Description of specific actions to take into account environmental protection requirements, resource efficiency, climate change mitigation and adaptation, disaster resilience and risk prevention and management, in the selection of operations.

Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж” възприема като отправна точка дефиницията за устойчиво развитие на ООН, дадена в The Bruntland Report[1]:

„Устойчиво развитие е това, което посреща нуждите на настоящето без да прави компромис с възможността на бъдещите поколения да посрещат собствените си потребности.”

Водещите понятия за *нуждите* и *ограниченията* се проектират върху разбирането ни за процесите в България като част от глобална система, основана върху зависимости във времето и пространството:

Това, което се случва тук и днес задължително моделира онова, което ще се случи утре и на други места.

Такъв е общият знаменател, под който влиза цялостната логика на програмата - с *основния ѝ акцент върху **интелигентния растеж***.

Водещата екологична тема на устойчивото развитие, която включва елементи като развитие на зелените технологии и разумно управление на природните ресурси е последователно разработена в дизайна на Приоритетна ос 1: Научни изследвания и технологично развитие.

При планирането на операции в нейния обхват ще бъдат предвидени критерии за предимство на проекти, насочени към екологични иновации, технологии, свързани с енергийната ефективност и използването на възобновяеми източници, биоземеделие и чисти храни. Подготовка на тръжната документация ще търси приемственост с целите на Националната стратегия за развитие на научните изследвания с нейните приоритетни направления:

- Енергия, енергийна ефективност и транспорт. Развитие на зелени и еко-технологии;
- Здраве и качество на живота, биотехнологии и екологично чисти храни;

Встрани от полето на науката, в обхвата на Приоритетна ос 2 „Образование и учене през целия живот”, началата на устойчивото развитие ще бъдат заложили при адаптиране на учебното съдържание, разработването на нови планове и програми. На ниво „училище” ще бъдат продължени и развити добрите практики на „екологичното образование”, вкл. и чрез съставяне на нови учебници. В цикъла на университетската подготовка поканите за

кандидатстване ще вземат под внимание специалности, където се подготвят специалисти в сферата на зелената енергия, биологичното земеделие и хранително-вкусова промишленост, енергийната ефективност и алтернативните горива.

[1] Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future, United Nations ,1987

11.2 Equal opportunities and non-discrimination

Description of specific actions to promote equal opportunities and prevent discrimination based on sex, racial or ethnic origin, religion or belief, disability, age or sexual orientation during the preparation, design and implementation of the operational programme and in particular in relation to access to funding, taking account of the needs of the various target groups at risk of such discrimination and in particular the requirements for ensuring accessibility for persons with disabilities.

Прилагането на принципа на равните възможности и превенция на дискриминацията засяга следните ангажименти на Оперативната програма:

- а) идентифициране на специфични, рискови целеви групи;
- б) въвеждане на задължителни критерии при селекцията на проектни предложения;
- в) стартиране на целеви операции, насочени към потребностите на групи лица в неравностойно положение;
- г) включване на задължителен набор от мерки в подкрепа на лица в неравностойно положение;
- д) залагане на контролни механизми за наблюдение в процедурните правила на администратора на средства.

А. По отношение на специфични целеви групи, оперативната програма очертава две категории:

А.1. Участници със затруднен достъп до образователната система.

В рамките на Приоритетна ос 3 “Образователна среда за активно социално приобщаване” инвестиционен приоритет 1 **идентифицира като обект на мерките деца и ученици със специални образователни потребности.** Подчертани са слабости в ранното оценяване на потребностите на децата със СОП, в осигуряването на дидактически материали и технически средства и в броя на специалистите с нужната подготовка.

А.2. Участници в риск от дискриминация.

Те присъстват изрично във формулировката на инвестиционен приоритет 2 „Социално-икономическа интеграция на **маргинализирани общности като ромите**”. Сред важните проблеми в тази категория попадат:

- предразсъдъците, основани на верски и етнически признак;
- липсата на базова среда и умения за работа с мултиетнически групи;
- слабото владение на български език.

Б. По отношение на въвеждането на специфични критерии в методиката на селекция: Администраторите на средства ще приведат процедурните правила и критериите за допустимост във вид, който задължава изпълнителите на проекти по програмата да предвидят физически условия за пълноценна работа на участниците в неравностойно положение: помещения, свързани с улеснено движение, учебни материали и помощни средства за хора с нарушено зрение и слух.

В. По отношение планирането на целеви операции, насочени към потребностите на идентифицираните рискови групи: Приоритетна ос 3 „Образователна среда за активно социално приобщаване” съдържа набор от примерни дейности (интеграция, включващо обучение), които задават тематичните посоки на предстоящите покани за кандидатстване.

Г. По отношение задължителните мерки в подкрепа на групи в неравностойно положение: Извън целевата интервенция по приоритетна ос 3, техните нужди ще бъдат взети под внимание и в други операции, които не са изрично насочени към „включване” и „интеграция”. Общата образователна тематика на приоритетна ос 2 „Образование и учене през целия живот”, ще адресира рисковите групи по т. А. през дейности като:

- превенция на преждевременно напускане на училище (оценка на потребности от специализирано обучение);
- създаване на механизми за студентско подпомагане (преференциални условия за лица в риск);
- квалификация на преподавателите и учителите (за работа с деца в риск);
- въвеждане на нови форми на обучение и развитие на потенциала на ИКТ в образованието (алтернативно, дистанционно участие в учебния процес, което отстранява неудобства, свързани с физическо присъствие).

Д. По отношение на контрола върху спазването на принципите: На оперативното ниво в мониторинга прилагането на принципа за равните възможности и превенцията на дискриминацията ще се проверява чрез извършването на специализирани проверки, които ще бъдат отразявани в утвърдени формуляри с акцент върху конкретен индикатор. Това предполага разработване на нарочни оценителни таблици и формуляри с акцент върху конкретни индикатори, вместо върху формално съответствие.

11.3 Equality between men and women

Description of contribution of the operational programme to the promotion of equality between men and women and, where appropriate, the arrangements to ensure the integration of the gender perspective at operational programme and operation level.

Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж” се съотнася към джендър перспективата като приема следното изходно положение, залегнало в програмните документи на ООН:

„ Утвърждаването на джендър перспективата представлява оценка на усложненията за жените и мъжете във всяко планирано действие, включително законодателство, политики и програми, във всички области и на всички нива.”[1]

Настоящата програма свежда прилагането на принципа за равенство между половете до следните равнища:

1. Критерии при подбор на екипите за управление на проекти, които дават равни възможности за участие.
2. Практики по набиране на целевата група, които гарантират адекватна представителност.
3. Моделиране на учебното съдържание, което размества акцентите при представяне на традиционните джендър роли и стимулира промяна на нагласите.

[1] UN General Assembly: Report of the Economic and Social Council for 1997 (A/52/3, 18 September 1997); достъпно на:
<http://www.un.org/documents/ga/docs/52/plenary/a52-3.htm>

12. SEPARATE ELEMENTS

12.1 Major projects to be implemented during programming period

Table 27: List of major projects

Project	Planned notification/submission date (year, quarter)	Planned start of implementation (year, quarter)	Planned completion date (year, quarter)	Priority Axes / Investment Priorities
---------	--	---	---	---------------------------------------

12.2 Performance framework of operational programme

Table 28: Performance framework by fund and category of region (summary table)

Priority axis	Fund	Category of region	Indicator or key implementation step	Measurement unit, where appropriate	Milestone for 2018			Final target (2023)		
					M	W	T	M	W	T
1 - НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ТЕХНОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ	ERDF	Less developed	Млади специалисти, участващи в партньорски мрежи за провеждане на научни изследвания, включително в съвместни проекти с бизнеса.	Брой			0			0,00
1 - НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ТЕХНОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ	ERDF	Less developed	Брой изследователи, работещи в подобрени инфраструктури за научни изследвания	Еквивалент на пълно работно време			0			0,00
1 - НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ТЕХНОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ	ERDF	Less developed	Брой нови изследователи в подпомогнатите центрове за върхови постижения и центрове	Еквивалент на пълно работно време			0			90,00

Priority axis	Fund	Category of region	Indicator or key implementation step	Measurement unit, where appropriate	Milestone for 2018			Final target (2023)		
					M	W	T	M	W	T
			за компетентност							
1 - НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ТЕХНОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ	ERDF	Less developed	Брой предприятия, които си сътрудничат с подпомогнатите научноизследователски институции	Брой			0			0,00
2 - ОБРАЗОВАНИЕ И УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ	ESF	Less developed	Студенти обучаващи се по нови учебни планове и програми	Брой/%	0		0			0,00
2 - ОБРАЗОВАНИЕ И УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ	ESF	Less developed	Преподаватели във висши училища, преминали програми за повишаване на квалификацията	Брой/%			0			0,00
2 - ОБРАЗОВАНИЕ И УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ	ESF	Less developed	Висши училища, участващи в инициативи за консолидация	Брой/%			0			0,00
2 - ОБРАЗОВАНИЕ И УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ	ESF	Less developed	Студенти, получили стипендии и специални стипендии	Брой/%			0			0,00
2 - ОБРАЗОВАНИЕ И УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ	ESF	Less developed	Деца на възраст от 4 години до започване на училище, обхванати в предучилищно образование	%			0			0,00
2 - ОБРАЗОВАНИЕ И УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ	ESF	Less developed	Ученици, включени в извънкласни и извънучилищни дейности	Брой			0			0,00
2 - ОБРАЗОВАНИЕ И УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ	ESF	Less developed	Ученици обхванати от системата за кариерно ориентиране.	Брой			0			0,00
2 - ОБРАЗОВАНИЕ И УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ	ESF	Less developed	Студенти обхванати от системата за кариерно ориентиране.	%			0			0,00

Priority axis	Fund	Category of region	Indicator or key implementation step	Measurement unit, where appropriate	Milestone for 2018			Final target (2023)		
					M	W	T	M	W	T
2 - ОБРАЗОВАНИЕ И УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ	ESF	Less developed	Ученици участващи в гъвкави форми на обучение в професионалното образование.	Брой			0			0,00
3 - ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА ЗА АКТИВНО СОЦИАЛНО ПРИОБЩАВАНЕ	ESF	Less developed	Брой образователни институции осигурили подкрепяща среда за включващо обучение	брой			0			0,00
3 - ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА ЗА АКТИВНО СОЦИАЛНО ПРИОБЩАВАНЕ	ESF	Less developed	Деца, ученици, младежи от ромски произход, включени в мерки за образователна интеграция и реинтеграция	Брой			0			0,00

12.3 Relevant partners involved in preparation of programme

- МОН/МОМН;
- Министерство на финансите;
- Министерство на труда и социалната политика;
- Министерство на икономиката, енергетиката и туризма/МИЕ;
- Министерство на вътрешните работи;
- Министерство на външните работи;
- Министерство на регионалното развитие и благоустройството/МРР;
- Министерство на здравеопазването;
- Министерство на културата;

- Министерство на физическото възпитание и спорта/ММС;
- Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията;
- Министерство на околната среда и водите;
- Министерство на отбраната;
- Министерство на правосъдието;
- Министерство на земеделието и храните;
- АМС – дирекции „Стратегическо развитие и координация”, „Програмиране на средствата от ЕС”, „Мониторинг на средствата от ЕС”, „Информация и системи за управление на средствата от ЕС”, „Оперативна програма Техническа помощ”;
- БАН;
- Селскостопанска академия;
- Съвета на ректорите;
- НСОРБ;
- Изпълнителна агенция „Одит на средствата от Европейския съюз”;
- Национален център „Европейски младежки програми и инициативи”;
- Национална агенция за професионално образование и обучение;
- Национална агенция за оценяване и акредитация;
- Център за контрол и оценка на качеството на училищното образование;
- Център за информационно осигуряване на образованието;
- Център за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства;
- Национален институт за обучение и квалификация в системата на образованието;
- Национален център за информация и документация;
- Център за развитие на човешките ресурси;

- Национално представителство на студентските съвети;
- Представители на академичната общност;
- Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури;
- Държавен фонд „Земеделие“;
- Държавна агенция за закрила на детето;
- Икономически и социален съвет;
- Национален статистически институт;
- Комисия за защита от дискриминацията;
- Национално представителни организации на и за хора с увреждания;
- Регионалните съвети за развитие – райони Североизточен, Северен централен, Северозападен, Югоизточен, Южен централен, Югозападен;
- Българска търговско-промишлена палата;
- Конфедерация на работодателите и индустриалците в България;
- Асоциация на индустриалния капитал в България;
- Българска стопанска камара;
- Конфедерация на независимите синдикати в България;
- Конфедерация на труда „Подкрепа“;
- Образователни организации;
- Организации, предоставящи информационни услуги; работещи в сферата на младежта; работещи в сферата на общественото здраве; работещи за интеграция на малцинствени етнически групи и имигранти; работещи в сферата на човешките и гражданските права;
- Научноизследователски организации;
- Съвет за административна реформа.

- УНИЦЕФ.

Documents

Document title	Document type	Document date	Local reference	Commission reference	Files	Sent date	Sent By
Coordination between Funds	Programme annexes	2014-5-31			Coordination between Funds	2014-6-2	nmodeiva
Report of the ex-ante evaluation (EAE)	Draft report of the ex-ante evaluation	2014-5-21			EAE	2014-6-2	nmodeiva
NOTICE	Programme annexes	2014-6-2			NOTICE TECHNICAL ASSISTANCE	2014-6-2	nmodeiva
Programme Snapshot 2014BG05M2OP001 1.0	Snapshot of data before send	2014-6-2			Programme Snapshot 2014BG05M2OP001 1.0 bg	2014-6-2	nmodeiva